

vergadering **3**
zittingsjaar 2023-2024

Woordelijk Verslag

Plenaire Vergadering

van 4 oktober 2023

**Vlaams
Parlement**

INHOUD

OPENING VAN DE VERGADERING	7
VERONTSCHULDIGINGEN	7
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Klaas Sloomans, Johan Deckmyn, Filip Brusselmans en Chris Janssens over de bescherming van de persvrijheid in Vlaanderen en tegen censuur – 1831 (2023-2024) – Nr. 1 Voorstel tot spoedbehandeling	7
VOORSTEL van Els Ampe tot wijziging van de Deontologische Code van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers inzake dienstverlening aan de bevolking – 1830 (2023-2024) – Nr. 1 Voorstel tot aanvulling van de agenda	7
ACTUALITEITSDEBAT over het advies van de Raad van State over het voorstel van stikstofdecreet en de mogelijke gevolgen hiervan voor Vlaanderen – 1 (2023-2024)	8
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	52
MEDEDELING VAN DE VOORZITTER	52
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Alleessia Claes, Orry Van de Wauwer, Emmily Talpe, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Sofie Joosen over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de vluchtelingenstroom uit Nagorno-Karabach en de vrees voor een etnische zuivering in de regio – 1832 (2023-2024) – Nr. 1 Voorstel tot spoedbehandeling	52

ACTUELE VRAAG van Lise Vandecasteele aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de stijgende dagprijzen en het groeiend personeelstekort in de woonzorgcentra

ACTUELE VRAAG van Immanuel De Reuse aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de hoge rusthuisfactuur

ACTUELE VRAAG van Freya Saeys aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de stijging van de prijzen van woonzorgcentra

ACTUELE VRAAG van Hannes Anaf aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het grote verschil tussen de hoge prijzen in de woonzorgcentra en het pensioen

ACTUELE VRAAG van Veerle Geerinckx aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de dagprijsmeting van woonzorgcentra in 2023

ACTUELE VRAAG van Jeremie Vaneekhout aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de stijgende prijzen van woonzorgcentra

ACTUELE VRAAG van Katrien Schryvers aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de betaalbaarheid van het woonzorgcentrum

53

ACTUELE VRAAG van Gwendolyn Rutten aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de informatieverstrekking en sensibilisering rond de perimenopauze

66

ACTUELE VRAAG van Adeline Blancquaert aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de gestegen huurprijzen en de problemen met de eigen inbreng voor woonleningen

ACTUELE VRAAG van Maxim Veys aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de stijgende huurprijzen

ACTUELE VRAAG van Onno Vandewalle aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de stijgende huurprijzen

71

VOORSTEL VAN DECREET van Bart Dochy, Cathy Coudyser, Steven Coenegrachts, Sofie Joosen, Joke Schauvliege en Arnout Coel tot bepaling van de specifieke regels over de pacht

– 1475 (2022-2023) – Nrs. 1 tot en met 9

Algemene bespreking

79

Artikelsgewijze bespreking

95

VERSLAG VAN HET VERZOEKSCHRIFT over de inkomensberekening bij Mijn VerbouwPremie

– 1786 (2022-2023) – Nr. 1

Verslag

97

VERSLAG VAN HET VERZOEKSCHRIFT over het verplichte EPC-atteest bij indexatie van de huurprijs

– 1793 (2022-2023) – Nr. 1

Verslag

98

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Klaas Sloomans, Johan Deckmyn, Filip Brusselmans en Chris Janssens over de bescherming van de persvrijheid in Vlaanderen en tegen censuur – 1831 (2023-2024) – Nr. 1	
Voorstel tot spoedbehandeling	99
Voorstel tot het verlenen van voorrang in commissie	99
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Alessia Claes, Orry Van de Wauwer, Emmily Talpe, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Sofie Joosen over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de vluchtelingenstroom uit Nagorno-Karabach en de vrees voor een etnische zuivering in de regio – 1832 (2023-2024) – Nr. 1	
Voorstel tot spoedbehandeling	100
Bespreking	101
VOORSTEL van Els Ampe tot wijziging van de Deontologische Code van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers inzake dienstverlening aan de bevolking – 1830 (2023-2024) – Nr. 1	
Voorstel tot aanvulling van de agenda	106
Algemene bespreking	107
Artikelsgewijze bespreking	108
VOORSTEL VAN DECREET van Bart Dochy, Cathy Coudyser, Steven Coenegrachts, Sofie Joosen, Joke Schauvliege en Arnout Coel tot bepaling van de specifieke regels over de pacht – 1475 (2022-2023) – Nrs. 1 tot en met 9	
Aangehouden stemmingen	108
Hoofdelijke stemming	113
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Alessia Claes, Orry Van de Wauwer, Emmily Talpe, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Sofie Joosen over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de vluchtelingenstroom uit Nagorno-Karabach en de vrees voor een etnische zuivering in de regio – 1832 (2023-2024) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	113
MOTIE van Chris Janssens, Stefaan Sintobin, Leo Pieters en Frieda Verougstraete-Deschacht tot besluit van het op 4 oktober 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over het advies van de Raad van State over het voorstel van Stikstofdecreet en de mogelijke gevolgen hiervan voor Vlaanderen – 1833 (2023-2024) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	114
VOORSTEL van Els Ampe tot wijziging van de Deontologische Code van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers inzake dienstverlening aan de bevolking – 1830 (2023-2024) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	114
ROUWHULDES voor de heer Johnny Goos, gewezen lid van het Vlaams Parlement, mevrouw Monica Van Kerrebroeck, gewezen lid van het Vlaams Parlement, mevrouw Georgette De Kegel, gewezen lid van de Cultuurrad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap, en de heer Ward Demuyt, gewezen lid van de Vlaamse Raad	115
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	116

BIJLAGEN

Aanwezigheden

118

Individuele stemmingen Vlaamse Volksvertegenwoordigers

118

OPENING VAN DE VERGADERING

Voorzitter: mevrouw Liesbeth Homans

– *De vergadering wordt geopend om 14.02 uur.*

De voorzitter: Dames en heren, de vergadering is geopend.

VERONTSCHULDIGINGEN

De voorzitter: Ik deel aan de vergadering mee dat er verontschuldiging zijn ingekomen van de volgende leden:

Wim Verheyden: ambtsverplichtingen;

Johan Danen, An Moerenhout, Suzy Wouters: gezondheidsredenen.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Klaas Sloomans, Johan Deckmyn, Filip Brusselmans en Chris Janssens over de bescherming van de persvrijheid in Vlaanderen en tegen censuur
– 1831 (2023-2024) – Nr. 1

Voorstel tot spoedbehandeling

De voorzitter: De heer Janssens heeft het woord.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Voorzitter, ik zou graag bij ordemotie de spoedbehandeling willen vragen van een voorstel van resolutie van Klaas Sloomans, Johan Deckmyn, Filip Brusselmans en Chris Janssens over de bescherming van de persvrijheid in Vlaanderen en tegen censuur.

De voorzitter: Is er al een officieel stuk ingediend?

Chris Janssens (Vlaams Belang): Dat zal nu afgewerkt en ingediend worden.

De voorzitter: Dan zullen we ons daar later over uitspreken.

Het incident is gesloten.

VOORSTEL van Els Ampe tot wijziging van de Deontologische Code van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers inzake dienstverlening aan de bevolking
– 1830 (2023-2024) – Nr. 1

Voorstel tot aanvulling van de agenda

De voorzitter: Mevrouw Ampe heeft het woord.

Els Ampe (Onafhankelijke): Voorzitter, ik zou ook bij ordemotie een toevoeging aan de agenda willen vragen van een voorstel tot wijziging van de Deontologische Code van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers, dat ik heb ingediend, om censuur te verbieden voor volksvertegenwoordigers.

De voorzitter: We zullen ons daar ook later over uitspreken.

Het incident is gesloten.

ACTUALITEITSDEBAT over het advies van de Raad van State over het voorstel van stikstofdecreet en de mogelijke gevolgen hiervan voor Vlaanderen
– 1 (2023-2024)

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het actualiteitsdebat over het advies van de Raad van State over het voorstel van stikstofdecreet en de mogelijke gevolgen hiervan voor Vlaanderen.

Het debat is geopend.

Ik heb begrepen dat de minister-president eerst een verklaring zou willen afleggen.

Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Voorzitter, collega's, eergisteren kregen we het advies van de Raad van State binnen over het voorstel van Stikstofdecreet dat twee maanden geleden in dit Vlaams Parlement werd ingediend. Het advies is bijzonder streng, en dat heeft ons allemaal verrast. Terwijl velen in de samenleving hoopten op versoepelingen, gaat dat advies een heel andere richting uit.

De verleiding zal voor iedereen wel groot zijn om het grote eigen gelijk in dat advies van de Raad van State te gaan zoeken. Ik roep mijn ministers, de fracties, maar ook de verschillende belangengroepen op om dat niet te doen. De waarheid is dat dit advies niemand goed uitkomt. Ik heb mijn regering daarom na de bekendmaking onmiddellijk bijeengeroepen, om te bekijken welke vervolgstappen we kunnen en moeten nemen.

Geen van de drie partijen in de regering stelt het politieke akkoord van maart in vraag. Ik wil er trouwens nog eens op wijzen dat de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), die we met deze Vlaamse Regering goedgekeurd hebben, wetenschappelijk door de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) onderbouwd is en een gunstige passende beoordeling gekregen heeft. Maar we zullen op een aantal kritieken van de Raad van State een gepast antwoord moeten geven.

Het is goed dat we dat advies vandaag al in handen hebben. Nu moeten we onderzoeken op welke punten we de voorliggende teksten dienen te amenderen. Daarrond willen we zo snel mogelijk tot een akkoord komen. Er is immers geen tijd te verliezen. Iedereen in de regering is het erover eens dat we ons een feitelijke of juridische vergunningsstop niet kunnen veroorloven. Die hangt ons wel degelijk boven het hoofd. Dat moeten we, collega's, goed beseffen. Dat zwaard van Damocles moet weg.

Daarom moet er zo snel mogelijk een regeling komen die enerzijds een rechtszeker vergunningskader biedt, en anderzijds de broodnodige stikstofreductie-maatregelen verankert. Dat laatste is onvermijdelijk: de hoeveelheid stikstof die op onze beschermde natuurgebieden neerkomt, moet drastisch naar beneden, en snel. Hoe sneller we dat doen, hoe sneller er opnieuw vergunningsruimte ontstaat. Elke burger, elk bedrijf in Vlaanderen heeft daar nood aan.

Als het advies één iets duidelijk maakt, dan is het dat het grote gelijk in dit dossier niet bestaat. Het stikstofdossier is een zeer complexe problematiek die ons in Vlaanderen, net als in Nederland, voor enorme uitdagingen stelt. Het draait al lang niet meer alleen over de vergunning van één bedrijf, maar ook van vele andere bedrijven, grote infrastructuurprojecten, landbouwbedrijven enzovoort. Dit advies dreigt grote impact te hebben op de activiteiten van alle

Vlamingen, gaande van de gewone burger tot de grootste industrieel. We zijn nu volop bezig om het advies grondig te analyseren. Het zou zeer onverstandig zijn om daar lichtzinnig mee om te gaan.

We hebben daarom binnen de regering een transparante werkwijze afgesproken. Het Departement Omgeving stelt nu een ontwerpinventaris op van de verschillende probleempunten die de Raad van State formuleert. Vervolgens wordt hierover samengezeten met drie externe juristen. Met andere woorden: we zeggen aan een aantal specialisten om zich samen te zetten, om de problematiek te objectiveren en om tevens een aantal mogelijke pistes van oplossingen te formuleren.

Tegen eind volgende week willen we dat ze met een gezamenlijk document komen, op basis waarvan we de politieke besprekingen kunnen voeren. We zullen dit doen met een gemengde groep van juristen, regeringsvertegenwoordigers en parlementsleden van de drie meerderheidsfracties.

Collega's, we kunnen ons echt niet permitteren om het stikstofvraagstuk niet op te lossen. Het gekissebis, het gehakketak, het geredetwist en de stoere verklaringen voor de galerij: laten we daar nu eindelijk mee stoppen en samen zoeken naar oplossingen.

Tegen 2030 moeten we in Vlaanderen de stikstofneerslag op kwetsbare natuurgebieden fors verminderen. Daar kunnen we niet onderuit. Maar we hebben daar ook een plan voor. Laten we dat nu juridisch robuust maken, met effectieve maatregelen om de hoeveelheid stikstof te reduceren, maar ook met de nodige steunmaatregelen, niet het minst voor onze landbouwers.

Als vertegenwoordigers van politieke partijen die bestuursverantwoordelijkheid dragen, moeten we nu boven onszelf uitstijgen. "Een pessimist ziet een probleem in elke mogelijkheid, een optimist een mogelijkheid in elk probleem", wist de grote staatsman Winston Churchill. Laten we samen die mogelijkheden opzoeken en maximaal benutten.

Ik dank u. (*Applaus bij de meerderheid*)

De voorzitter: Collega's, wat het debat betreft hebben we afgesproken dat elke fractie eerst tien minuten krijgt zonder onderbrekingen, vervolgens de regering gezamenlijk twintig minuten, en dan elke fractie opnieuw tien minuten met onderbrekingen.

Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): April 2021: "De regering kan niet blijven aanmodderen, want als er niets gebeurt dreigt een vergunningsstop zoals in Nederland", een citaat van minister Hilde Crevits. Februari 2022, een citaat van minister-president Jambon: "We hebben water en vuur verzoend. Het doemscenario van een vergunningsstop zoals in Nederlands loerde om de hoek." In het voorjaar van 2023, minister Demir, legde u in Nederlandse tv-studio's tal van verklaringen af. U ging daar uitleggen hoe Vlaanderen zich door die stikstofimpasse had geworsteld en u las Nederland meteen de les. U zei, en ik citeer: "Ik ben eindverantwoordelijke, ik word afgerekend als er een vergunningsstop komt."

Vandaag, beste Vlaamse Regering, is er een vergunningsstop. De Raad van State schiet het ingediende voorstel van decreet, maar ook het akkoord, aan flarden. Dat geldt niet alleen voor het voorstel van decreet en het akkoord, maar ook voor de extra eisen die cd&v op tafel legde. Het oordeel van de Raad van State is hard, maar heel duidelijk: het voorstel van decreet en het akkoord maken onze

zieke natuur niet beter. Deze conclusie, beste collega's, moet de essentie van het debat zijn.

Er zijn hier geen winnaars, alleen maar verliezers in de regering. Maar laat ons niet vergeten: vooral, vooral in Vlaanderen zijn er verliezers. De natuur, de landbouw, de ondernemers: iedereen verliest. Ge moest u verdorie schamen. *(Applaus bij Groen)*

Alle knipperlichten staan al jarenlang op rood. Onze rivieren zijn veel te vuil. Vorige week nog heeft de Europese Commissie een laatste waarschuwing gestuurd omdat er te veel stikstof in onze waterlopen zit. De volgende stap zal een veroordeling zijn, want de natuur kreunt onder de stikstof. Hartfalen, kanker, alzheimer: allemaal gevolgen van ongezonde lucht met te veel stikstof.

En ondanks de te hoge stikstofuitstoot lieten de partijen van de meerderheid de teugels vieren. Vlaanderen heeft te lang en te gemakkelijk vergunningen verleend. Het gevolg is die chronische stikstofvervuiling, een vervuiling die onze gezondheid schaadt en onze natuur ziek maakt.

En de triomfberichten van cd&v zijn totaal ongepast, want we zitten allemáál, collectief in de shit door deze stilstand. Die stilstand wordt georganiseerd door landbouwministers Joke Schauvliege, Koen Van den Heuvel – die er vandaag blijkbaar niet is –, Hilde Crevits, Jo Brouns. En zelfs gisteren nog, minister Brouns, hoorde ik u zeggen dat u tijd nodig hebt. Maar, minister Brouns, hoelang nog? Al twintig jaar is uw partij aan de macht en al die decennia houdt cd&v duurzame hervormingen in de landbouwsector tegen. Al twintig jaar wordt er niet gewerkt aan een betere natuurkwaliteit. *(Applaus bij Groen)*

En de N-VA zit erbij en kijkt ernaar, en eigenlijk deed die de afgelopen legislaturen niets. *(Opmerkingen bij de N-VA)*

Het zijn de indieners van het voorstel, Tom Ongena van Open Vld en Bart De Wever – die hier vandaag blijkbaar ook niet is –, die een vergunningenstop over Vlaanderen hebben uitgeroepen.

De Raad van State schrijft dat een beoordeling niet positief kan zijn als die stikstofemissies niet echt naar beneden gaan. De vraag moet vooral zijn wat we moeten doen om die natuur gezond te maken. Vandaag hoor ik hier, ook daarnet, in de verklaring van de minister-president, alleen maar een debat over vergunningen. Ik hoor u niet praten over hoe u dat stikstofbad zult legen of hoe u de zieke natuur zult herstellen. Ik hoor u geen geloofwaardig plan op tafel leggen om een structurele daling van de stikstofuitstoot en een toekomst voor de landbouw te garanderen. Dat heeft deze regering al jaren nagelaten. Ik hoor u alleen maar bezig over vergunningen. Op die manier duwen jullie elkaar dieper in het stikstofmoeras. U moest zich schamen. *(Applaus bij Groen)*

Deze stikstofsaga is een voorbeeld van alles wat fout is aan deze regering. Deze regering kent geen leiderschap, geen sérieux. We zien ministers die, in plaats van te regeren, elkaar tegen de muur kwakken, die stoere verklaringen doen voor de camera's. We zien twee ministers die al twee jaar lang in campagne-modus zijn op kap van de natuur, op kap van onze boeren, op kap van onze industrie. We zien ministers die er niet in slagen om voor één keer juridisch degelijk werk te leveren en ervoor te zorgen dat er decreten op tafel komen die juridisch standhouden. *(Applaus bij Groen)*

Achteloos en routinematig, ja, dat heeft een prijs. Het is gênant, het is pijnlijk. U moest zich verdorie schamen. Want met een beetje samenwerking, met een beetje wil en moed zouden jullie die crisis wel kunnen aanpakken. Want één keer in de geschiedenis slaagde een minister er wél in om de stikstofuitstoot terug te

dringen, één keer. Die minister, dat was Vera Dua, een groene minister. Zij heeft in één legislatuur meer gedaan voor onze natuur en landbouw dan jullie in al die legislaturen erna. *(Gelach en opmerkingen bij de meerderheid. Applaus bij Groen)*

Deze regering kent niet alleen geen leiderschap en geen sérieux, deze regering laat zich ook leiden door favoritisme. In lobbystaat Vlaanderen is niet iedereen gelijk. De snelheid waarmee miljardair Ratcliffe, de CEO van INEOS, door deze regering werd bediend, slaat ondernemers met verstomming. Of kijk naar de industriële landbouw, waar cd&v al jaren blind voor rijdt. En dan hoor ik jullie zeggen dat elke kippenboer evenveel waard is als een CEO van INEOS?

Als u zich afvraagt waarom het vertrouwen in deze regering zo laag is, wel, daaraan ligt het: aan jullie bedieningspolitiek.

Minister-president, u wilde Nederlandse toestanden vermijden. Ik stel vast dat we er intussen middenin zitten. U parkeerde het dossier naar de achterkamers en laat er opnieuw een rondje juristen op los. Dat is compleet verkeerd. De oplossingen zijn niet juridisch, de oplossingen zijn ecologisch. Hoe krijgen we die stikstofemissies zo snel mogelijk naar beneden, zodat de Vlaamse natuurgebieden niet langer overbelast zijn? Het bad moet leeg, en daar is een strikt plan voor nodig. Pas daarna zult u weer kunnen vergunnen.

U deed een oproep tot nederigheid, u deed dat gisteren voor de camera's, u deed dat vandaag – daarnet – opnieuw, maar ik moet vaststellen dat die blijkbaar in dovemansoren is gevallen. Uw partij, de N-VA, stelde gisteren voor de camera's voor om het advies van de Raad van State naast zich neer te leggen, een decreet door het parlement te jagen, nadat een gemengde groep van regeringsvertegenwoordigers en parlementsleden er zijn licht over laat schijnen. Dat is dus nog meer gemarchandeer en gebricoleer, want INEOS rekent op staatsmanschap van de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement.

Cd&v verklaarde gisteren voor de camera's dat ze dat decreet willen uitstellen, op de lange baan willen schuiven, want eigenlijk is de landbouw misschien wel zeer goed bezig. Tsjevenstreken zijn dat.

Deze uitspraken, dit gedrag dreigt uit te monden in de zoveelste politieke clash. Deze regering heeft op geen enkel moment getoond dat ze in staat is om te veranderen en te verbinden. Veranderen en verbinden, dat is wat dit dossier nodig heeft. Ondertussen is deze coalitie in staat van verval, niet in staat om te regeren. Het is ieder voor zich. De Vlaming heeft daar lak aan. U moest zich schamen. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: De heer Janssens heeft het woord.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Dames en heren, ministers, nadat de Raad voor Vergunningsbetwistingen de vergunning van minister Demir voor INEOS afkraakte als routinematig en achteloos, is nu ook de Raad van State vernietigend over het Stikstofdecreet, dat onder meer door Bart De Wever werd ingediend, Bart De Wever die hier vandaag afwezig is bij de bespreking van zijn o zo belangrijke – naar eigen zeggen – voorstel van decreet. Nochtans is dat het enige voorstel van decreet dat hij deze legislatuur indiende, en zelfs daarvoor vindt hij het niet de moeite om vandaag aanwezig te zijn.

Maar zo dus – met minister Demir en de heer Bart De Wever – staan de luidste roepers in het stikstofdebat – de doemdenkers die de self-fulfilling prophecy van een algehele vergunningsstop over Vlaanderen afroepen – met de broek op de enkels. Hun aanpak is juridisch kaduuk en ontbeert elke vorm van rechtszekerheid. Dat zegt niet de oppositie, dat zegt het hoogste administratieve

rechtscollege, want zo lees ik in het advies dat er vragen kunnen rijzen over de volledigheid en de wetenschappelijke deugdelijkheid van alle in het vooruitzicht gestelde maatregelen. Ook een systematische en onderbouwde verantwoording voor de gemaakte beleidskeuzes ontbreekt. Lees: uw tekst deugt van geen kanten. Hopelijk wordt dat advies van de Raad van State in het Engels vertaald voor de CEO van INEOS.

Sta me ook toe Isolde Van den Eynde te citeren, vandaag in Het Laatste Nieuws. "Hoe zou Bart De Wever (N-VA) zich voelen nadat zijn ingediende stikstofdecreet ontleed wordt als haastwerk en kaduuk werk door de Raad van State? Pijnlijk ontwaken als Vlaams-nationalist, toch? Grote kabinetten, grote administraties en wie weet juridische consultants die bevoegd zijn in de materie ten spijt: het kwam tot een pijnlijke buis." Wie ben ik om Isolde Van den Eynde tegen te spreken.

Ik citeer ook graag de nieuwe bff van Bart De Wever, zijn lijsttrekker in West Vlaanderen, die van mening is dat wij allen – en dus ook jullie, collega's van de N-VA – behoren tot de politieke palliatieve zorg. Jean-Marie Dedecker schreef dit dus vorig jaar in een opiniestuk in Knack, en luister goed, minister Demir, want het was vooral voor uw oren bestemd: "Het stikstofprobleem wordt chronisch opgeklopt. De boeren worden voortdurend achtervolgd door broodrovende regelneven."

Minister-president, u als mantelzorger van de Vlaamse Regering en Bart De Wever, indiener van het voorstel van decreet, zijn volgens de lijsttrekker van de N-VA dus broodrovende regelneven. Wie ben ik om Jean-Marie Dedecker tegen te spreken? (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

En voor zijn maatje Zuhail had 'good old' Jean-Marie nog meer lieve woorden. "Het gevaar voor haar rechtlijnige politiek is verblind te worden door het applaus van de groene deugelite, vol boomknuffelaars die per definitie toch niet voor haar stemmen." (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

Voilà, stikstof wordt boeiende gesprekstof op de volgende partijfeestjes van de N-VA.

Minister-president, uw regering ruziet nu al drie jaar lang over oplossingen voor het zelf gecreëerde stikstofprobleem. De minister die het dossier beheert, slaagt er in al die tijd dus niet in om een degelijke, juridisch onderbouwde tekst af te leveren. Wat een knoeiboel! Ik citeer jurist Stijn Verbist in een artikel in De Tijd. "Op het vlak van stikstof lijkt het werk van de Vlaamse overheid op dat van een eerstejaarsstudent rechten die zich van richting heeft vergist." En inderdaad, grondig, betrouwbaar wetenschappelijk onderzoek over de schade die door stikstof aangericht zou worden, ontbreekt in Vlaanderen. En ook de zogenaamde impactscore is volgens de Raad van State onvoldoende transparant. Toch een stevige blamage voor die Vlaamse Regering, want die impactscore is net zo belangrijk om te weten welk bedrijf al dan niet een vergunning kan krijgen of behouden. En in de drang om de landbouwsector in Vlaanderen te kortwieken, sloop er zelfs een foutje in het ontwerp van decreet, waardoor er in één klap zeventienduizend veeteeltbedrijven zouden verdwijnen.

Collega's, het stikstofdebacle is eigenlijk het voorbeeld bij uitstek van bureaucratische Europese wetgeving die ons wordt opgedrongen door een kosmopolitische EU-elite die geen enkel besef heeft van de concrete gevolgen voor landbouw en productie in een dichtbevolkt land als Vlaanderen. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

Bovendien gaat het debat voorbij aan het feit dat tussen 1990 en 2020 de stikstofuitstoot al met de helft gedaald is. De helft van de stikstofdepositie in

Vlaanderen is bovendien afkomstig van buiten Vlaanderen. Waarom is het dan in godsnaam nodig om onze landbouwers het land uit te jagen, en onze eigen voedselvoorziening in het gedrang te brengen? Economie en ecologie zouden in Vlaanderen perfect moeten kunnen samengaan, al was het maar om onze eigen voedselvoorziening, onze economische noden en onze onafhankelijkheid van het buitenland veilig te stellen. Die EU-elite moet dus de wacht aangezegd worden. Want wat is het alternatief? Nu beschikken we nog over kwaliteitsvol eten, duurzaam verbouwd en met respect voor mens en dier. Straks eten we geïmporteerd en bewerkt voedsel uit landen waar men de woorden dierenwelzijn of ecologie niet eens kent. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

Minister Demir, eerder deze legislatuur zei u: "Daar mogen ze mij in 2024 op afrekenen. Deze regering moet het stikstofdossier rechte trekken." Wel minister, u zult het samen met mij zien op de kalender die voor u op de bank ligt. De tijd begint te dringen. U hebt nog zeven maanden, en tot op de dag van vandaag blijft u alleen maar in het stof.

Dus, dames en heren, ministers van de Vlaamse Regering, stop met stikstof in te zetten als politiek wapen. Stop met boeren de nek om te wringen met een draconisch stikstofbeleid. Stop met voorrang te geven aan jullie eigenbelang en partijbelang. Denk aan het algemeen belang. Zet alle betrokken partijen samen aan tafel en maak een nieuwe start, te beginnen met een nieuw blad. En de enige, de centrale vraag daarbij moet zijn: moeten landbouw en industrie in Vlaanderen nog rechtszekerheid en een duurzame toekomst hebben? Wat de Vlaams Belangfractie betreft is het antwoord op die vraag onomwonden ja. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Voorzitter, collega's, leden van de regering: het stikstofdossier is veruit het meest complexe dat we deze legislatuur behandelen en tot een goed einde wilden brengen. En wat de N-VA betreft, nog steeds willen brengen. Als politici moeten wij ons baseren op wetenschappelijke bevindingen, geformuleerd door specialisten met een deskundigheid waarover wij niet beschikken. We moeten op basis van die bevindingen, collega's, maatregelen uitwerken waarvan we denken dat zij de problemen oplossen. Over die maatregelen moeten wij het politiek eens geraken, moeten wij een politiek compromis bereiken. En als dat allemaal gebeurd is, moeten we nakijken of dat geheel juridisch ook standhoudt.

Stap één, het wetenschappelijk onderzoek over de stikstofuitstoot, is gebeurd, door buitenlandse instituten en bij ons onder meer door de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO). De conclusies zijn helder. De oorzaken en de gevolgen zijn in kaart gebracht en mogelijke oplossingen zijn opgelijst.

Stap twee, het bereiken van een politiek akkoord, is – zij het met horten en stoten, dat weten we – gezet in februari vorig jaar en in maart dit jaar.

Stap drie, nakijken of het geheel juridisch klopt, of we door het politieke compromis de wetenschappelijke bevindingen niet met voeten treden en voldoende rechtszekerheid bieden, is nu gezet door de Raad van State, voortbordurend op eerdere standpunten van het Hof van Justitie en van de Raad voor Vergunningsbetwistingen. Het advies van de Raad van State is een bijzonder verregaand advies – een onverwacht verregaand advies. Wie gedacht had in het advies zijn of haar gelijk bevestigd te zien en het ongelijk van de ander te kunnen aantonen, komt bedrogen uit, collega's. Wat sommige krantencommentatoren ook beweren, niemand, niemand komt hier als winnaar uit. Geen enkele partij, niet in de meerderheid, niet in de oppositie.

Het advies zegt niet dat het decreet sommige sectoren te zwaar treft of dat er een ongelijke behandeling zou zijn. Dit advies stelt nergens dat er geen onderscheid mag worden gemaakt, in drempelwaarde bijvoorbeeld, tussen landbouw en industrie. Ik citeer punt 24: "Het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie sluit niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is." Einde citaat, alleen: wat kan de raad naar eigen zeggen "niet op sluitende wijze" beoordelen?

Het advies biedt ook geen enkele oplossing voor de landbouw, helaas. Als er één rode draad door het advies loopt, collega's, dan is het dat de maatregelen eigenlijk strenger zouden moeten zijn. Zo vindt de Raad van State dat er voor elk project, hoe klein ook, een passende beoordeling moet komen, om na te gaan of er negatieve effecten zijn op de nabijgelegen natuurgebieden. In ons voorstel van decreet willen wij dat pas doen vanaf een bepaalde drempel. Onder die drempel gaan wij ervan uit dat de negatieve impact aanvaardbaar is. In het milieueffectrapport (MER) en in de PAS werd immers in detail doorgerekend dat de doelstellingen inderdaad op die manier kunnen worden bereikt. De Raad van State gaat daar blijkbaar niet mee akkoord. Alles moet individueel passend beoordeeld worden, elke activiteit met stikstofuitstoot waar de kritische depositiewaarde (KDW) overschreden is. Opvallend is dat de Raad van State spreekt over "alle activiteiten", dus ook die activiteiten, collega's, die niet vergunningsplichtig zijn. Je kunt in die redenering bij wijze van spreken nergens nog mest uitrijden zonder individuele passende beoordeling. In de praktijk, collega's, is dat niet doenbaar en in ieder geval niet betaalbaar.

Vorige week stelden we hier in dit halfroond dat er enkele verschillen in de formulering waren geslopen tussen het stikstofakkoord en het voorstel van Stikstofdecreet en dat we die zouden wegwerken. De formulering in het voorstel van decreet is strenger dan in het akkoord. Maar nu vindt de Raad van State dat zelfs de formulering van het voorstel van decreet niet streng genoeg is. Hoe hard sommigen het ook hoopten, collega's, de kritische depositiewaarde op zich wordt door de Raad van State niet in twijfel getrokken.

We merken daarbij op dat van de 44 habitattypes die in de speciale beschermingszones aangewezen zijn, er zich 38 in een zeer ongunstige staat bevinden. Alles wat een positieve impactscore heeft en dus een overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW), leidt voor de Raad van State tot een vermoeden van negatief effect en is dus problematisch als het op vergunnen aankomt. Collega's, dat is een zeer strenge interpretatie, een onverwacht strenge interpretatie, veel strenger dan wat wij in ons voorstel van decreet geschreven hebben.

De Raad van State geeft ook aan dat er eerst reductie moet zijn alvorens er ruimte komt voor vergunningen. Met andere woorden: een decretale verankering, nochtans doorgerekend, op zich is onvoldoende. Eerst moet het stikstofbad deels leeglopen. Ook dat is een zeer verregaande stelling, een onverwacht verregaande stelling die tot een feitelijke vergunningsstop leidt.

In die redenering komen er dus de komende jaren geen vergunningen meer voor industrie, maar ook niet voor de landbouw, ook niet voor de wegenbouw, ook niet voor de huizenbouw. Wij komen dus inderdaad in de situatie waar wij als N-VA al jarenlang voor hebben gewaarschuwd, een situatie die wij absoluut wilden vermijden, namelijk de Nederlandse situatie met een totale impasse, met een totale vergunningsstop.

Er is een lichtpunt. Op heel veel plaatsen vraagt de Raad van State dat er een betere onderbouwing, een verduidelijking zou komen. En aan die vraag van de

raad kan relatief gemakkelijk tegemoetgekomen worden. Er ging immers aan het voorstel van decreet een lange voorgeschiedenis vooraf, collega's, met een uitgebreid wetenschappelijk kader en met een uitgebreide argumentatie. Die elementen kunnen dus moeiteloos toegevoegd worden. Door zo lang met dit dossier bezig te zijn, gingen wij er soms van uit dat iets verondersteld, gekend is. De Raad van State herinnert ons eraan dat dat niet noodzakelijk het geval is.

Ik geef hierbij een kanttekening. In het advies zegt de raad dat het voorstel van decreet op een aantal plaatsen niet helder is. In zo'n situatie is het de gewoonte dat de raad alvorens het advies af te werken uitleg of verduidelijking vraagt. Welnu, ik ben de eerste indiener van het voorstel van decreet. Ik heb geen enkele vraag om verduidelijking ontvangen van de Raad van State.

De argwaan die de raad koestert is niet gering. Zo stelt het advies dat er onvoldoende zekerheid is dat emissiearme stallen – ammoniakemissiearm (AEA) – tot daadwerkelijke reducties leiden. Collega's, nochtans nemen wij dat al jaren aan als een vanzelfsprekend gegeven.

Ik besluit: met het politieke compromis dat wij bereikten, gingen wij ervan uit dat we een werkbaar evenwicht gevonden hadden, natuurlijk niet plezierig voor de betrokken sectoren, maar onvermijdelijk en in onze inschatting verdedigbaar en uitvoerbaar. De Raad van State vindt blijkbaar dat dit een minimum minimum is, meer zelfs, dat het eigenlijk te weinig is.

Aan heel wat opmerkingen van de raad kan tegemoetgekomen worden. De wetenschappelijke onderbouwing en de argumentatie zijn voorhanden, die kunnen worden toegevoegd. Het grootste probleem is dat het gebruik van drempels niet aanvaard wordt, dat alle projecten, hoe klein ook, dus een individuele, passende beoordeling moeten krijgen. Dat is een groot probleem. Als wij hier geen sluitend antwoord op kunnen geven, komt Vlaanderen inderdaad tot stilstand. Geen enkele vergunning kan nog op een rechtszekere manier verleend worden, niet voor INEOS in Antwerpen, niet voor de luchthaven van Zaventem, ook niet voor de nieuws sluis in Zeebrugge, maar ook niet voor een 'kalverstal' in Nieuwkerken of voor een fietspad in Ledegem.

Diegenen die vonden dat de N-VA met minister Demir redelijk strenge normen verdedigde, ziet nu dat de Raad van State eigenlijk het tegenovergestelde zegt. Het kan niet soepeler, het moet eigenlijk strenger. Op die mening van de Raad van State ingaan, collega's, lijkt politiek niet haalbaar en maatschappelijk niet wenselijk.

De N-VA wil absoluut de Vlaamse welvaart veiligstellen voor alle Vlamingen, voor de landbouwers, voor de mensen die een bedrijf hebben, voor de mensen die in een bedrijf werken, voor wie een gebouw wil neerzetten, voor alle Vlamingen. Daarom hebben wij als politici de plicht om onze verantwoordelijkheid te nemen, hoe lastig dat ook is, en om oplossingen te zoeken en te vinden.

Onze N-VA-fractie hier in dit Vlaams Parlement wacht op het advies van de werkgroep van juristen die ingesteld wordt. Op basis daarvan zullen wij constructief blijven meewerken, mee blijven zoeken naar een oplossing want, collega's, één ding is zeker: diegenen die het voorstellen alsof we het stikstofprobleem van ons kunnen wegduwen, maken de mensen iets wijs en spelen met de toekomst van de Vlamingen, met de toekomst van alle Vlamingen. *(Applaus bij de N-VA en Open Vld)*

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (cd&v): Collega's, "routinematig en achteloos", "opaak", "broddelwerk", "vragen bij de begrijpbaarheid en de doorzichtigheid", "onvoldoende

transparant”, “in strijd met het gelijkheidsbeginsel”, “gebuisd”, “Raad van State vernietigend voor het Stikstofdecreet”: dat zijn niet mijn woorden, wel wat er de voorbije weken en maanden door rechtbanken en kranten werd gezegd en geschreven over de aanpak van het stikstofdossier en het voorstel van Stikstofdecreet dat door twee van de drie meerderheidspartijen werd ingediend. Nog nooit was het advies van de Raad van State zo scherp en duidelijk, een advies over een voorstel van decreet waarover cd&v al langer waarschuwde dat het vol fouten zat. Bezwaren die ik al geruime tijd en meermaals, zelfs in dit parlement, op tafel legde. En toch is de bevestiging geen moment van euforie of tromgeroffel, omdat er vooral weer heel veel tijd verloren is gegaan, voor bedrijven, gezinnen, mensen die nog steeds in totale onzekerheid zitten over hun toekomst en hun levenswerk. Dat maakt me als volksvertegenwoordiger veeleer boos en emotioneel dan euforisch, hoewel ik steeds maar kan hopen dat het besef groeit dat de aanpak moet worden bijgestuurd.

Collega's, dit dossier, of u er nu het fijne van wilt weten of het liever wegduwt omdat u er geen snars van begrijpt, gaat inderdaad over het levenswerk van mensen, over onze natuur, onze economie, onze voedselvoorziening. Het gaat over de basispijl van onze welvaart. Het reikt met andere woorden inderdaad veel verder dan enkel de vergunningen voor bedrijven. Door de filosofie van het voorstel van decreet worden er vandaag ook vragen gesteld bij de infrastructuurprojecten, en morgen, ik garandeer het u, bij onze woningbouw. Collega's, dit gaat over elke Vlaming. Ik zeg dit niet nu. Ik geef deze boodschap al tweeënhalf jaar.

Dat stikstof een element is dat impact heeft op de natuur en dat reducties van stikstofemissies nodig zijn om de negatieve impact op bepaalde Europees beschermde natuur te verminderen, dat is niet de discussie, maar de mate waarin en de weg die we met zijn allen moeten afleggen om die verminderde uitstoot te realiseren, dat is de kern van de discussie. Dat bepaalt of onze welvaart vooruit blijft gaan of in elkaar stuikt. De weg van verandering is hier delicaat. Dat vraagt geen routinematig en achteloos broddelwerk.

Collega's, sommigen vielen blijkbaar bijna van hun stoel bij het lezen van dit advies. Nochtans had dit advies eigenlijk niemand mogen verbazen. Als het advies mij al verbaasde, was dat misschien door de duidelijkheid, maar niet door de inhoud. Kijk naar de verslagen van de debatten van dit parlement. Kijk naar de oproep om alle bezwaren van het openbaar onderzoek grondig te onderzoeken. Leg die bezwaren naast de opmerkingen van de Raad van State. Kijk naar de jongste drie arresten. Hoeveel rode vlaggen moeten er nog opduiken? Over vier artikelen stelt de raad kort, maar klaar en duidelijk dat ze “geen doorgang” kunnen vinden. Over nog eens vier artikelen stelt de raad dat ze in deze vorm geen doorgang kunnen vinden. Geen artikelen die de nuance in het voorstel van decreet brengen, maar artikelen waarin de fundamentele standpunten staan voor de verandering van de nieuwe regelgeving.

De raad stelt onder andere dat de drempels niet zijn onderbouwd, laat staan dat de verschillen in behandeling van personen, de landbouw, de industrie, de mobiliteit, de piekbelasters, het Turnhouts Vennengebied, zijn te verantwoorden. Maar liefst acht keer wordt naar het gelijkheidsbeginsel van de Grondwet verwezen. De impactscore, de tool waarmee een ondernemer vandaag een vergunning kan krijgen maar morgen misschien plots niet meer omdat iemand een extra plantje heeft opgemerkt of omdat de weersomstandigheden zijn gewijzigd, is onaanvaardbaar, stelt de Raad van State.

De kritische drempelwaarde wordt door de opname in het voorstel van decreet en de definitie die eraan is gegeven, verheven tot een doel op zich. En inderdaad, als je de filosofie van het voorstel van decreet volgt, zal het nooit streng genoeg kunnen zijn. Dat is met andere woorden net het probleem. De passende beoor-

deling, met andere woorden de wijze waarop de impact op de natuur van een project wordt gemeten, is een spil in het hele verhaal. Maar daarvoor is nog geen enkel initiatief genomen, hoewel, minister, ik u hier al meermaals om heb gevraagd.

Dat het voorstel van decreet op vele vlakken helemaal geen loutere omzetting van het akkoord is, is de afgelopen weken reeds veelvuldig aangetoond. Zo zouden zeventienduizend van de achtduizend landbouwbedrijven op de schop gaan. Ook de industrieën met een impactscore boven 1 procent zouden kunnen fluiten naar hun vergunning. En mensen zouden zelfs een persoonlijk verbod opgelegd krijgen om nog kolen, bonen of aardappelen te kweken, enzovoort.

Ook de Raad van State maakt van dit verschil in zijn advies een duidelijk punt. De Raad van State stelt zelfs dat indien het voorstel van decreet afwijkt van de definitieve PAS, er een voorbehoud moet worden gemaakt bij de vormvereisten bij het voorstel van decreet. Anderzijds gaan de fundamentele opmerkingen in het advies van de Raad van State over de hoekstenen in diezelfde PAS.

Collega's, met de beste wil van de wereld, maar ik zie dit dus niet in een rikketik te remediëren, laat staan met een amendementje bij te sturen. *(Applaus bij Groen)*

Collega's, we moeten tot oplossingen komen die rechtvaardig en juridisch robuust zijn, die rechtszekerheid en perspectief bieden aan elke ondernemer in Vlaanderen. Ik hoop erop te mogen rekenen dat iedereen begrijpt dat voortdoen met een voorstel van decreet waar fundamentele problemen in zitten, geen optie is. We kunnen maar tot oplossingen komen door de fundamentele bezwaren die ook de Raad van State opwerpt, eindelijk serieus te nemen. Er is al veel te veel tijd verloren gegaan. Het heeft al te veel mensenleed gekost. Blijven doorlopen met een voorstel van decreet, ondanks de duidelijke rode lichten, om dan tegen de muur van het Grondwettelijk Hof te knallen, zou pas de grootste catastrofe voor onze welvaart zijn. De soap van de terugdraaiende teller zou wegsmelten.

Collega's, ik herhaal: we moeten tot oplossingen komen die rechtvaardig en juridisch robuust zijn, die rechtszekerheid en perspectief bieden aan elke ondernemer in Vlaanderen. Dat is het doel dat wij altijd voor ogen hebben gehouden, dat is het doel dat wij altijd voor ogen zullen blijven houden. Vandaag staan er opnieuw duizenden mensen met hun rug tegen de muur: gezinnen die niet weten hoe hun toekomst eruitziet, bedrijven die in moeilijkheden komen. Vandaag worden vergunningsaanvragen ingediend zonder enig zicht op resultaat. Vandaag willen mensen investeren in innovatieve reductiemaatregelen die nog steeds op een erkenning zitten te wachten. Vandaag worden zelfs de loutere hervergunningen met een passende beoordeling simpel van achter een bureau geweigerd. Om het juridisch vacuüm op te vangen, is dus nu een degelijke overgangsregeling nodig. Dat is de minimale prioritaire verantwoordelijkheid die de regering, die dit parlement voor deze mensen nu moet waarmaken.

Collega's, hoe we het stikstofdossier aanpakken, heeft gevolgen voor elke Vlaming. Het gaat over onze welvaart, over onze voedselzekerheid. Dit verdient beter dan achteloos, onnauwkeurig of routinematig broddelwerk. De fundamentele bezwaren van de Raad van State moeten au sérieux worden genomen. Voor iedereen die nu in de onzekerheid zit, is nu een overgangsregeling nodig. Maak werk van een correct, rechtvaardig en juridisch robuust decreet, met perspectief voor elke onderneming in Vlaanderen, met respect voor onze natuur. Er is geen tijd te verliezen. Laat ons eens ons gezond boerenverstand gebruiken. *(Applaus bij cd&v en het Vlaams Belang)*

De voorzitter: De heer Coenegrachts heeft het woord.

Steven Coenegrachts (Open Vld): Collega's, ik lees deze morgen in De Tijd een professor die zei dat we vandaag stikstofreductie moeten realiseren, zodat

we binnen een paar jaar weer vlot vergunningen kunnen afleveren. Ik wil niet op de pianist schieten, je kunt dat ook lezen in het advies van de Raad van State, en mevrouw Schauvliege heeft trouwens hetzelfde gezegd, maar "een paar jaar", collega's? Dat is een paar jaar geen nieuwe investeringen, een paar jaar geen jonge, startende ondernemers, een paar jaar geen nieuwe propere technologieën, geen nieuwe wegen, geen nieuwe jobs, geen welvaart.

Want, collega's, wij moeten wachten. We moeten wachten tot de bosanemoon weer bloeit, en de netels verdwenen zijn. We moeten wachten tot de haven van Antwerpen op slot is, we moeten wachten tot de luchthaven van Zaventem gesloten is, we moeten wachten tot ons voedsel geïmporteerd wordt uit het buitenland, we moeten wachten tot minder, minder en minder een feit is. *(Opmerkingen bij Groen en Vooruit. Applaus bij Open Vld en de N-VA)*

Collega's, mijn fractie en ik zullen alles doen, alles om te zorgen dat dat niet gebeurt. *(Opmerkingen van Mieke Schauvliege)*

Wij weigeren stil te staan terwijl de rest van de wereld vooruitgaat. Wij willen een Vlaanderen waar buitenlandse investeerders welkom zijn, waar binnenlandse investeerders gewaardeerd worden. Een Vlaanderen waar jobs gecreëerd worden waar Vlamingen een eerlijk inkomen verdienen en waar het eten op uw bord geproduceerd wordt op eigen bodem.

Wat we daarvoor nodig hebben, collega's, is politieke moed. De moed om een eerlijk politiek compromis te sluiten. Er zit schoonheid in een compromis, in een écht compromis, een compromis dat maatschappelijke belangen tegen elkaar afweegt. Dat is de reden waarom je verkozen bent. Dat is de reden waarom ik ooit op een lijst ben gaan staan. Het moment dat de politiek, na een clash van ideeën en ideologieën, op basis van wetenschappelijke evidentie en juridische logica een afweging maakt van maatschappelijke belangen: dat is het moment dat de politici hun job doen, dat is het moment dat de politiek een samenleving voortstuwt. Dat is trouwens wat wij hier heel vaak doen: samenwerken. Alleen doen we dat vaak met dossiers die de pers niet halen. Zo gaat dat dan.

We doen dat zelfs in dossiers waar de belangen van natuur en economie tegen elkaar moeten worden afgewogen. Straks stemmen we hier over een nieuw pachtdecreet. Collega Dochy, collega Coudyser, wij kunnen dit, collega's. Er zijn mooie politieke compromissen, maar er zijn helaas ook heel lelijke. Dat zijn compromissen die afgewogen worden aan hoe hard we de anderen hebben doen bloeden, hoe we de anderen op de knieën hebben gekregen, hoeveel procent het de anderen heeft gekost. Winnen doen we daar toch niet mee. Het zijn compromissen die de afweging maken tussen het belang van ons eigen ego, en het belang van sommige belangengroepen. Slechte compromissen leiden tot slechte decreten. Daar heeft de Raad van State alvast overschot van gelijk. *(Applaus bij Open Vld en van Sofie Joosen)*

Collega's, ik wil een belofte doen. De dag dat wij over stikstof samenwerken, de dag dat wij over stikstof een 'schoon' politiek compromis maken, gebaseerd op wetenschappelijke evidentie – ja, dat milieueffectrapport (MER) ligt er vandaag – en vertrekkend vanuit een juridische logica – ja, de juristen zijn aangeschreven – en met een eerlijke afweging van de maatschappelijke belangen – ja, het parlement wordt eindelijk betrokken – dan beloof ik, dan garandeer ik dat we opnieuw rechtszekerheid zullen kunnen geven aan onze ondernemers. Collega's, wij kunnen dit. *(Applaus bij Open Vld en van Inez De Coninck)*

Het is onze verdomde plicht om samen te werken, om opnieuw aan tafel te gaan, om een oplossing te vinden, om een compromis te maken. Om terug perspectief te geven aan ondernemers, aan landbouwers, en ja, ook aan de natuur.

Tot slot, voorzitter, geef ik een beschouwing voor de wat langere termijn. Wij werken vandaag met generieke Europese ambities met zeer strikte timing, die niet zijn toegepast op de specifieke context van dichtbevolkte lidstaten zoals Vlaanderen.

Wij mixen die ambitie met onze Vlaamse ijver om altijd de beste van de klas te zijn, we vertalen dat vaak in extra regels, paperassen, heel veel cryptische afkortingen zoals KDW's, SBZ's, VEN's – u zult er veel van horen vandaag –, en die mix leidt niet zelden tot een blokkade, tot beton, zou mijn fractieleider zeggen. Ik zeg dit met heel veel liefde voor het Europese project. Ik geloof dat Europa eenmaken de enige weg vooruit is. Ik zeg dit ook in het besef dat in Europa politieke beslissingen worden genomen en dat daar ook Vlamingen aan de tafel zitten; ik wil de hete patat niet doorschuiven. Ik denk wel dat dit dossier ons moet leren dat sommige regels aanpassingen en flexibiliteit behoeven, en dat dat een boodschap is die we op Europees niveau moeten brengen, samen met Nederland, met Denemarken en Noordrijn-Westfalen, samen met alle landen die met soortgelijke problematieken geconfronteerd worden door generieke Europese regels.

Collega's, voor de korte termijn wens ik ons allen de moed en de durf toe om samen te werken en schone compromissen te maken, want de Vlaming, de mensen die thuis zitten te kijken en niet veel kennen van AEA-stallen, SBZ-zones, KDW-waarden, die zeggen: los het op. en ze hebben gelijk. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Collega's, goedemiddag, ik moet zeggen dat er de hele zomer nogal openlijk een conflict is geweest binnen de Vlaamse coalitie, in de eerste plaats over de vraag of het nu nodig is of wettelijk verplicht om landbouw en industrie dezelfde behandeling te geven. Ik moet zeggen: als de Raad van State één ding heeft opgelost met zijn advies, dan is het dat die vraag bij dezen is geregeld. Dankzij het beleid van de Vlaamse regeringen van de voorbije jaren kan er nu eigenlijk voor allebei niets meer.

Die discussie, collega's van cd&v, Open Vld en de N-VA, kunt u alvast achter zich laten, dat hebt u geregeld. Dat heeft effectief alles te maken met het onvermogen van de opeenvolgende Vlaamse regeringen en meerderheden om heldere keuzes te maken over hoe we onze welvaart willen uitbouwen op een robuuste en leefbare manier. Zeggen dat we dat willen doen, dat kunnen we allemaal, en daar zijn we het allemaal over eens. Zeggen hoe we dat moeten doen, is het werk van goed beleid, en dat is overduidelijk tekortgeschoten.

Uitspraken van de Raad voor Vergunningsbetwistingen en de Raad van State, op elkaar volgend, laten allebei hetzelfde horen. De manier waarop in Vlaanderen wordt omgegaan met omgevingsvergunningen is op, is uitgeleefd en is aan het einde gekomen van haar nuttige leven.

We weten toch al twintig jaar dat er een teveel is aan uitstoot? We hebben dat niet gisteren ontdekt, we hebben dat niet vorige maand ontdekt. Er is een teveel aan stikstof maar ook aan andere vervuilende stoffen. We ontdekken er nog elke dag nieuwe, zoals PFAS, waarmee we niet zorgvuldig genoeg zijn omgesprongen. Er is vervuiling afkomstig uit intensieve veehouderij maar evengoed uit andere industriële sectoren of transport. We weten dat we te veel ruimte in beslag nemen en daardoor zoveel droogte en overstromingen veroorzaken, met alle schade voor onze burgers van dien.

Collega's, Vlamingen zijn nijvere mensen die economische welvaart willen creëren. Maar de overgrote meerderheid is niet bereid om daarvoor de laatste boom om te hakken en de laatste merel weg te jagen.

Collega Coenegrachts, tussen ondernemers en landbouwers aan de ene kant en de natuur of de bosanemoon aan de andere kant staan evengoed miljoenen Vlaamse gezinnen die bezorgd zijn om de omgeving waarin ze wonen en leven en waarin hun kinderen zullen opgroeien.

We hebben die terechte bezorgdheden van een heel grote meerderheid van onze bevolking tientallen jaren geleden ook al in wetten en decreten vertaald in deze regio. We hebben de belofte gemaakt dat we vervuiling en overlast zouden aanpakken, dat we in het belang van onze eigen veiligheid en levenskwaliteit lucht en water zouden zuiveren en dat we wat ons nog rest aan bossen en groene ruimte, beter zouden beschermen. We hebben plannen gemaakt die mooi uittekenen hoe we al die dingen op een evenwichtige manier kunnen verzoenen met elkaar, hoe we al die puzzelstukken in elkaar kunnen doen passen en hoe we op de beperkte ruimte die we ter beschikking hebben, kunnen proberen om iedereen letterlijk en figuurlijk ademruimte te geven. Die plannen hadden een perfecte basis kunnen zijn voor een robuust, toekomstgericht en rechtszeker vergunningenbeleid. U moest eens nergens op wachten, collega Coenegrachts, u moest als overheid gewoon uw job doen.

Maar wat is gebeurd in de praktijk, collega's? En wat gebeurt er nog altijd? We verlenen in dit land nog altijd vergunningen, ondertussen omgevingsvergunningen, zoals we koterijen bouwen. Als we ergens aan denken, dan moet het gebeuren. Als we het bij de burens zien, dan willen we het ook. Als het niet past, dan foefelen we het er ergens bij. En als iemand er last van heeft, dan doen we alsof we het niet horen.

Toegepast op deze regering: als de minister van Landbouw vergunningen wil geven voor megastallen, dan regelen we dat, als de minister-president vergunningen wil geven voor de chemische industrie, dan regelen we het ook, en als de coalitie uit drie partijen blijkt te bestaan, dan zal er ook voor die derde partij nog een wens ingevuld worden, zodat iedereen naar huis kan gaan en kan zeggen dat hij iets gedaan heeft. Dat uiteindelijk het hele perceel vol staat met koterijen, dat zien we blijkbaar pas als burgers en rechtbanken de optelsom maken, want de overheid zelf houdt zich daar gewoon niet mee bezig. Die is de brievenbus voor wensen van wie iets wil doen, maar die houdt nooit rekening met het globale resultaat daarvan. En die loopt dan tegen de muur, zoals ze nu tegen de muur is gelopen. Die rijdt alsmaar verder in een doodlopende straat, tot de straat op is. Collega's, ik heb het hier al dikwijls gezegd: rechtszekerheid betekent keuzes maken, zonder binnenwegen, zonder een waslijst aan uitzonderingen, zonder willekeur en zonder politieke tapijtenhandel.

We hebben met Vooruit inderdaad de keuze gemaakt om vanuit de oppositie de bereidheid te tonen en open te staan voor oplossingen om dit probleem uit de gracht of uit de doodlopende straat te trekken. We zijn daar nog altijd toe bereid, ook al wil men het opnieuw binnen de regering proberen op te lossen – hardnekkigheid is ook een eigenschap.

Als we willen dat toekomstgerichte economische activiteiten, innovatieve bedrijven en duurzame welvaart naar hier komen, collega's, dan moeten we daar een kader voor maken, een kader dat verdergaat dan een toevallige meerderheid in een bepaalde legislatuur. Dat kader moet dan ook duidelijke keuzes maken, op alle niveaus toepasbaar en consequent zijn en ook toegepast worden. Dan moeten we, of het nu voor vleesfabrieken of chemische fabrieken is, de afweging durven te maken of een bepaalde activiteit of een bepaald project de hoogst mogelijke meerwaarde voor iedereen oplevert, voordat we er een deel van onze zeer schaarse en dus zeer kostbare ruimte aan besteden. Dat is beleid voeren.

Als we aan grote investeerders rechtszekerheid willen bieden, of dat nu een jonge boer is die zich voor miljoenen in de schulden moeten steken, of een rijke

investeerder die miljarden wil investeren, dan moeten we op een stevige juridische basis en brede maatschappelijke steun kunnen rekenen. Niet voor één legislatuur, niet op een korte overgangsregeling, niet op een vergunning die de waarde heeft van een duivenkot op een bierkaartje, maar op een solide, toekomstgerichte, consensuele en brede visie op de toekomst van de Vlaamse economie. Niet voor iedereen een beetje – allemaal een plezierke en hier en daar een hoek afsnijden –, maar een serieuze visie voor de toekomst.

Ik waardeer dat de Vlaamse Regering, minister-president, de voorbije dagen minstens een poging heeft gedaan om niet hetzelfde gekrakeel tentoon te stellen dat we in dit dossier eerder hebben gezien. Laat ons zeggen dat ik na de voorbije tussenkomsten al iets minder overtuigd ben van de vraag of dat lang gaat duren, want ik merk dat sommigen toch nog altijd, ook in de oplossingen die ze naar voren schuiven, blijken te denken dat dit een probleem is dat we moeten oplossen tot aan de verkiezingen van juni 2024. Voor sommigen is dat de tijdshorizon en moeten we met overgangsregelingen werken zodat deze regering het kan overleven.

Ik hoor de ene zeggen dat we tijdelijke vergunningen moeten afleveren. Ik hoor de andere zeggen dat we een soort gemakkelijke manier moeten vinden om die PAS rap af te borstelen. Dan hebben we gedaan wat de Raad van State vraagt, en dan is het probleem opgelost.

Collega's, in godsnaam, stop ermee. Stop met te proberen, als u in de gracht zit, gas te geven, terwijl uw wielen ronddraaien en u nergens komt. Of het nu mensen zijn die een paar miljoen euro's in hun familiebedrijf willen steken, of iemand die een paar miljard euro in Antwerpen wil investeren: als u echt rechtszekerheid wilt bieden, heb dan het lef om keuzes te maken. Stop dan met te proberen binnenwegen en afslagen te nemen, gefoefel, geregeld, tijdelijke oplossinkjes. Wie gaat er in godsnaam zichzelf voor miljarden euro's of voor jaren in financiële aansprakelijkheid steken, als de oplossing maar loopt tot in juni 2024? Zeg me dat nu eens. *(Applaus bij Vooruit en Groen)*

Wie neemt u op die manier eigenlijk nog serieus, buiten uw eigen ambities en uw eigen goesting? En ik zal het nog eens zeggen, namens mijn fractie, namens Vooruit. Het is een gigantische uitdaging op de zeer korte termijn waar we op dit ogenblik voor staan. Dat is niet onze verantwoordelijkheid. Dat is het beleid dat u de afgelopen tien jaar hebt gevoerd en waarvoor u voor één keer, net voor het einde van de legislatuur, voor uw verantwoordelijkheid komt te staan. Wij zijn nog altijd bereid om mee te werken aan een consensus die verder kan gaan dan juni 2024, die aan internationale investeerders kan garanderen dat wij geen bananenrepubliek zijn waar we vergunningen geven aan de ene kant, waarvan we goed weten dat ze zes maanden later door een rechtbank terecht worden veroordeeld, omdat we weten dat ze eigenlijk maar lapmiddelen zijn.

Als u die uitdaging wilt aangaan, als u van ons een ernstige regio wilt maken voor investeerders op de lange termijn, of dat nu mensen van hier zijn met een familiebedrijf of grote investeerders uit het buitenland, als u dat echt meent, dan zijn wij daar nog altijd toe bereid. Als u alleen maar uw eigen probleem wilt oplossen, doe dan rustig voort zoals u nu voortgaat, maar kom achteraf niet aan de Vlamingen uitleggen dat u geprobeerd hebt om welvaart te creëren. U hebt dan welvaart vernietigd. *(Applaus bij Vooruit en van Björn Rzoska)*

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Voorzitter, beste regering, beste collega's, wat Vlaanderen zelf doet, doet het beter. Wat schiet daar nog van over? Opnieuw maakt de Vlaamse Regering er een boeltje van. Opnieuw kunnen de verschillende partijen

in deze regering hun eigen belangengroepen niet overstijgen. Opnieuw zorgen jullie voor totale stilstand, routinematig en achteloos.

Wat Vlaanderen zelf doet, doet het beter? In de zorg, het onderwijs en het openbaar vervoer moet je daar al lang niet meer mee afkomen. En ik denk dat ze daar in de landbouw ondertussen ook niets meer van moeten weten. Want al jaren wisten jullie dat die stikstofcrisis op ons af zat te komen. Al jaren vragen ze vanuit de landbouw meer duidelijkheid. Al jaren vragen ze vanuit de natuurbescherming om maatregelen. Al die tijd hebben jullie de boel voor jullie uitgeschoven, ruziegemaakt en geen resultaat geboekt.

Tot op een bepaald moment een miljardair uit Engeland op tafel komt kloppen. Dan moet het ineens snel snel gaan. Dan begint zelfs Bart De Wever zich te mengen met het parlementaire werk, beste collega's: ongezien in de laatste tien jaar. Hij schrijft zelfs een voorstel van decreet. Dat is helemaal ongezien. Het is ondertussen wel, zie ik daar, weer gedaan met het parlementaire werk van Bart de Wever. (*Applaus van Lise Vandecasteele*)

Hij heeft misschien een telefoontje gekregen van Ratcliffe voor spoedoverleg? Ik weet het niet, mijnheer Jambon. Maar het is wel straf, vind ik, dat iemand die een voorstel van decreet schrijft dat op die manier onderuit gehaald wordt, zelfs niet mee komt doen aan het debat over dat voorstel van decreet. Gisteren zei hij nog in een debat dat hij als parlements lid heel hard werkt in de zalen waar de beslissingen genomen worden. Voilà, akte daarvan. Het is blijkbaar niet in deze zaal dat de beslissingen genomen worden in deze Vlaamse Regering. (*Applaus bij de PVDA*)

Maar goed, eerst jaren niks doen en dan rap rap iets op papier proberen te zetten: natuurlijk knal je dan keihard tegen de muur.

Minister-president, u zei dat u daar verrast door was. Dat is een mooi gespeelde verontwaardiging, denk ik, want is er nu iemand in deze zaal of daarbuiten die een ander resultaat had verwacht dan dit? De Raad van State maakt kipkap van wat er in dit voorstel van decreet geschreven staat. Iedereen had dat verwacht, behalve de Vlaamse Regering blijkbaar, die speelt de verontwaardiging.

Bij de N-VA verwacht men blijkbaar zelfs dat de Raad van State het werk van de regering zou doen en oplossingen zoekt. Dat is ook origineel. Voor de rest hoor ik hier partijen die al tien, twintig jaar aan de macht zijn, anderen met de vinger wijzen en zeggen dat het allemaal aan een ander ligt terwijl ze zelf de verantwoordelijkheid dragen voor de tien, vijftien, twintig jaren stilstand rond dit dossier.

Je moet verdorie maar eens een landbouwer zijn vandaag. Je moet verdorie maar eens een boerenbedrijf hebben vandaag. De enige zekerheid die jullie die mensen na jaren van saga kunnen geven, is dat het nog lang gaat duren voordat ze zekerheid krijgen.

Nu is hier het debat. Moet het decreet worden aangepast, kunnen we het fiksen met amendementen, of moeten we een nieuw decreet schrijven? Dat is hier het debat. Maar dat is gewoon een totaal, totaal nepdebat. Waar het nu over zou moeten gaan, is over de toekomst van onze landbouw. Vandaag is de landbouw onleefbaar voor landbouwers, onleefbaar voor grote stukken natuur. Er is geen antwoord, er is zelfs geen reflectie over hoe we daar een toekomst aan geven.

De Europese Unie, die nu met strenge regels afkomt, heeft landbouwers jarenlang verplicht om altijd maar grotere stallen te bouwen en altijd maar meer dieren te houden. De banken hebben onze boeren in de greep. Zonder schaalvergroting geen krediet. Iedereen in de sector hangt vast aan leningen en aan

torenhoge aflossingen. De grote voedingsmultinationals zuigen onze landbouwers leeg met bodemprijzen voor hun producten. Monsterwinsten voor de multinationals, miniloontjes voor de landbouwers.

Een discussie over onze landbouw zou moeten gaan over kwalitatieve voeding, over mooie jobs en een schone stiel. Maar vandaag draait de sector maar om één ding: centen, centen, centen, centen. Dat maakt de landbouw kapot, en daar biedt niemand hier in de regering ook maar het begin van een antwoord op.

Deze problemen los je niet op met amendementen, dat los je niet op met een nieuw decreet, dat los je op met een visie op hoe we dat gaan aanpakken.

In het advies van de Raad van State zijn vandaag twee dingen duidelijk. Het eerste is dat wat er nu voorligt, niet beantwoordt aan de noden van vandaag. Heel het systeem met drempelwaarden en impactscores en wat weet ik nog allemaal, biedt geen oplossing. Het is geen kader dat werkt. En het tweede element is dat die flagrante ongelijke behandeling tussen landbouw en industrie niet alleen onvoldoende onderbouwd is, maar je kunt die niet wetenschappelijk onderbouwen. Het verschil tussen twee soorten stoffen uiteraard wel, stikstof en ammoniak, dat is iets anders. Maar je kunt geen onderscheid maken tussen iemand die een landbouwbedrijf heeft en een industrieel bedrijf. Op die basis kun je geen onderscheid maken, dat kun je niet doen in een rechtsstaat.

Minister-president, u woorden hier daarnet, uw openingstoespraak, was een schreeuw van voluntarisme. Uw lichaamstaal schreeuwde: "We weten het eigenlijk ook allemaal niet meer." Ik kan u alleen maar aanraden, minister-president, om te stoppen met pappen en nathouden en te stoppen met de nepdebatten. Teken een leefbare toekomst uit voor onze landbouw en onze natuur. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: Mevrouw Ampe heeft het woord. Ze heeft vier minuten spreektijd.

Els Ampe (Onafhankelijke): Minister-president Jambon, u bent verrast. U bent verrast dat de Raad van State uw stikstofdecreet buist. Hebt u dan de voorbije maanden onder een steen geleefd? Hebt u Angry Birds zitten spelen? Heel Vlaanderen weet al maandenlang dat het Stikstofdecreet samengevat kan worden als: alles voor de macht, niks voor de boeren. *(Opmerkingen bij de N-VA)*

De voorzitter: Collega's!

Els Ampe (Onafhankelijke): U hebt de journalisten proberen wijs te maken dat het Stikstofdecreet nodig is omdat er anders geen vergunningen meer mogelijk zijn voor bedrijven. Nonsens! Niet ik zeg dat, maar professor Deketelaere. Hoe machiavellistisch is het om boeren op te zetten tegen de bedrijven en op te zetten tegen de natuurliefhebbers.

Is het dan zo moeilijk om natuur, boeren en bedrijven te verzoenen? Waarom willen ze hen weg?

En u, minister Demir, u hebt het stikstofdossier gewoon verstikt door halsstarrig vast te houden aan een stikstofdecreet dat door iedereen van tafel werd geveegd: door de boeren, door de experts, door de parlementsleden die Landbouw opvolgen, ook van uw eigen meerderheid, en nu ook door de Raad van State. Uw ideetje voor de impactscore: geschrapt. Uw ideetje voor de drempelwaarden: van tafel geveegd. Zevenduizend bedrijven die moeten sluiten: foutje. Ja, ja, dat is nul op tien voor uw stikstofdecreet.

En, minister Demir, uw eigenwijs optreden is schadelijk, niet alleen voor boer en natuur, maar ook voor de democratie. Want u schendt het gelijkheidsbeginsel, dat staat in de tekst van de Raad van State. Dat betekent dat u de ene boer

voortrekt op de andere. Wel, in zo'n wereld wil ik niet leven. Van wie bent u eigenlijk de handpop? Of kunt u het niet, minister Demir? Dat zou ook kunnen, maar dan kunt u dat ook gewoon toegeven.

Bart De Wever zegt het zelf: we kijken naar de afgrond. Uw afgrond, jullie afgrond! Je kijkt ernaar en wat doe je? Verder de afgrond inrijden.

Daarom vraag ik dat het hele parlement, meerderheid en oppositie, samenzit om dit probleem aan te pakken, samen met de boeren. Dat ze naar de boeren luisteren, dat is misschien ook eens een idee. Hen betrekken bij het opstellen van het decreet, een nieuw decreet, beginnen van een wit blad. Want van die boer geen eieren meer. Dank u wel.

De voorzitter: Mevrouw El Kaouakibi heeft het woord.

Sihame El Kaouakibi (Onafhankelijke): Voorzitter, ik wil toch even beginnen met te zeggen dat ik een beetje teleurgesteld ben, want de Vlaams Belangfractie had de belofte gedaan om het halfrond te verlaten als ik het woord zou nemen. *(Opmerkingen van Guy D'Haeseleer)*

Die belofte heeft niet lang standgehouden.

Mijnheer D'Haese, ook ik heb de lichaamshouding van de minister-president geobserveerd, maar ik heb toch iets anders geobserveerd. Ik vind dat hij vandaag heel kalm is. Ik heb dat vandaag gedaan uit zelfbescherming.

De voorzitter: Uw tijd loopt.

Sihame El Kaouakibi (Onafhankelijke): Ik weet het, dit is ook echt volledig mijn tussenkomst, voorzitter. U hoefde mij dus eigenlijk niet te onderbreken. *(Opmerkingen)*

De voorzitter: Mevrouw El Kaouakibi, ik onderbreek wie ik wil en wanneer ik wil. *(Applaus bij de N-VA en het Vlaams Belang)*

Sihame El Kaouakibi (Onafhankelijke): Oké, maar dit was dus mijn speech. Prima.

Voorzitter, ik zal de draad weer oppikken. Het komt erop neer dat er naast kalmte – al kan ik mij vergissen – ook wel wat zachtheid is. Want we zouden bijna vergeten dat het vandaag Werelddierendag is. We vieren vandaag prachtige fauna, maar ook de fragiliteit van onze ecosystemen, van hun ecosystemen. Onze vruchtbare grond is op en de landbouwgrond is bijna uitgeboerd, verstikt door chemicaliën.

De focus van de linker- tot de rechterkant is duidelijk: zorg dragen voor onze ondergrond. Daarvoor heb je wel iedereen nodig, dat klopt, van de linker- tot de rechterkant, maar dan heb je ook vertrouwen nodig. Dat is al zo vaak gezegd: vertrouwen, vorige keer en ook nu. En daar knelt nu net het schoentje in dit dossier: de aanpak van dit dossier. Ik kijk niet naar één persoon en zal hier zeker geen minister op aanspreken. Het vertrouwen, daar is waar het schoentje knelt: de aanpak van dit dossier is moeilijk te vertrouwen.

Ook ik zal woorden van de heer Verbist gebruiken, maar wel andere: "Boeren, burgers, industrie, landbouw, economie, mobiliteit, haven én projectontwikkeling zijn als speelbal ingezet in een toxisch politiek spel, met meer dan een dubbele agenda." Het is al vaak gezegd, maar laten we eerlijk zijn: de agenda van INEOS heeft wel degelijk roet in het eten gegooid, die heeft het vertrouwen geschaad binnen de regering, binnen dit parlement, binnen dit dossier. Er is een gevoel dat het niet klopt, er is een gevoel van achterkamerpolitiek, er is een gevoel van ondoorzichtigheid. En ook dat staat in het advies van de Raad van State.

En net zoals bij velen is ook mijn lezing selectief, dat zal ik op voorhand zeggen, maar het advies is duidelijk: onvoldoende transparant, onvoldoende onderbouwd, ongelijk, niet verenigbaar, arbitrair, opaak, dubbelzinnig.

Ere wie ere toekomt, wel. Met dit decreet is men in iets unieks geslaagd: er werd zo willekeurig gediscrimineerd op sommige vlakken, dat zelfs het Vlaams Belang de principiële gelijkheid inroept. Ja, het Vlaams Belang als verdediger van het gelijkheidsbeginsel. *(Opmerkingen van Guy D'Haeseleer)*

En dat is fantastisch, alleen zijn noch de boeren, noch de burgers, noch onze grond, noch de natuur in het geheel hiermee gediend. *(Opmerkingen bij het Vlaams Belang)*

Ik volg minister Demir dus wanneer ze zegt dat we vooruit moeten, dat het prangend is, dat het dringend is, maar ook minister Brouns, die toch al een paar maanden – of wat langer – persoonlijke klappen heeft moeten incasseren en zegt dat we het wel grondig en juist moeten doen.

De adviezen van de Raad van State liggen er. Het is een kans. Ga inderdaad, zoals de heer Tobback zei, terug naar de tekentafel. Je hoeft daarom niet van nul te beginnen, zolang het maar met alle informatie op tafel is, alle verschillende belangen respecteert en vooral met een echte open agenda zonder achterkamerpolitiek gebeurt, dus met transparantie.

Ik moet zeggen dat de tussenkomst van de collega van cd&v is binnengekomen en tot veel nederigheid stemt. Ik pretendeer geen expert te zijn in het stikstof-dossier. Dat zijn jullie, maar onze grond en lucht gaan ons inderdaad allemaal aan, dus gebruik ik bij dezen ook gewoon mijn gezond boerenverstand.

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Dank u wel, collega's, voor jullie tussenkomsten allemaal. Ik respecteer natuurlijk de mening van ieder onder jullie. Ik ga mijn deel van de tussenkomst ook alleen maar gebruiken voor een aantal, naar mijn aanvoelen, feitelijke onwaarheden die hier werden gezegd, die we toch moeten rechtzetten.

Mevrouw Schauvliege, u zei dat er geen maatregelen genomen worden om stikstof te reduceren. Er zijn twee mogelijkheden, ofwel hebt u de PAS en het voorstel van decreet niet gelezen, ofwel bent u te kwader trouw.

Dan denk ik eerder het eerste, want er zijn wel degelijk maatregelen genomen om het aantal varkensbedrijven te reduceren. Dat is een opkoopregeling die loopt op dit moment. Er zijn maatregelen om de veeteeltbedrijven – of toch het aantal dieren – te reduceren. Er zijn maatregelen om oranje bedrijven – ook de rode bedrijven, maar we weten dat daar nog werk aan is, maar zeker en vast de oranje bedrijven, ook zeker wat men de donkeroranje bedrijven noemt – op te kopen met een opkoopregeling.

Er is de financiële ondersteuning voor de investeringen die landbouwers kunnen doen, investeringen om stikstofuitstoot te reduceren, eerder op innovatie en technologie gericht. Er is geld voorzien voor natuurherstelplannen, samen een budget van 3,6 miljard euro. Als u zegt dat er geen maatregelen in staan, denk ik dat u de zaak niet goed hebt gelezen.

Wat het Vlaams Belang betreft: mijnheer Janssens, het was een amusante tussenkomst. Ik heb mij bij momenten goed geamuseerd met uw tussenkomst, dat moet ik eerlijk zeggen. Maar u of uw fractie zou toch enige duidelijkheid moeten verschaffen. Ik heb de heer Sintobin, iedere keer als we het over het

Stikstofdecreet en de uitdaging voor de aanpak van stikstof hadden hier in het halfroond, op de tribune of vanop de banken horen zeggen dat er geen probleem is, dat het door de N-VA is uitgevonden, dat er geen stikstofprobleem is, dat er geen vergunningsstop in de lucht hangt, dat dat allemaal bangmakerij is, dat dat allemaal dit en dat is. Dan gaat u, mijnheer Janssens, dit advies van de Raad van State – dat als ik het in één zin vertaal, zegt dat wat wij op tafel hebben gelegd, nog niet ver genoeg gaat, dat het nog strenger moet – aangrijpen om uw groot gelijk te halen. Dat is net het tegenovergestelde van wat u tot nu toe altijd molenwiekend hebt verteld, namelijk dat er geen stikstofprobleem is en dat het ons allemaal wordt opgelegd. *(Applaus bij de N-VA en Open Vld)*

Kom nu seffens niet zeggen dat het in Europa gewijzigd moet worden, dat weet ik ook. Maar de weg om dat in Europa gewijzigd te krijgen, is een lange weg, een heel lange weg. Ondertussen moeten wij hier in Vlaanderen met vallen en opstaan – ik geef dat toe – wel onze verantwoordelijkheid nemen.

U maakt het zich dus bijzonder, bijzonder gemakkelijk door te zeggen dat het in Europa moet gebeuren en dat er geen stikstofprobleem is, terwijl we er dagelijks mee geconfronteerd worden. *(Opmerkingen van Stefaan Sintobin)*

U kunt er de parlementaire documenten op nalezen.

Dan, mevrouw Rombouts, wil ik in alle vriendschap toch een aantal dingen rechtzetten. U bent uw tussenkomst begonnen met een opsomming van wat er in arresten, adviezen en krantenartikelen staat over de aanpak van het Stikstofdecreet. Het voorstel van decreet dat ingediend hebben, is gebaseerd op het akkoord van maart van dit jaar, mede onderschreven door uw fractie in de regering, gelukkig.

Het ontwerp van decreet, daar hadden we bijna een akkoord over op de regeringszitting van 14 juli. Wat was het punt waarover we niet akkoord gingen? Dat waren de milieueffectrapporten (MER) van die twee punten die jullie nog wilden toevoegen. Omdat men het MER-proces nog niet had kunnen opstarten. Voor de rest van het decreet was er een akkoord van jullie fractie.

Uw lezing van het arrest is ook eigenaardig. Daaromtrent kan ik hetzelfde zeggen als aan het Vlaams Belang. Het was toch u die altijd zei dat we te ver gingen in onze maatregelen? Dat de maatregelen te streng waren? Dat we niet genoeg clementie hadden voor de landbouw? Dit advies van de Raad van State noopt ons tot het tegenovergestelde: het zegt dat je niet ver genoeg gaat. Dat het veel strenger moet. Dat je niets meer mag vergunnen voor je eerst het stikstofbad naar beneden krijgt. Zo lees ik het. We zullen wachten op de analyse van de juristen, maar zo lees ik dit.

En ik moet er nog aan toevoegen, en dat zult u hopelijk graag horen, dat we binnen de regering vorige dinsdag akkoord onder elkaar hebben gezegd, omdat het akkoord dat we gesloten hebben in maart de basis is waarmee we verdergaan. Een akkoord dat we gesloten hebben met drie partijen. Bon, die feitelijke onjuistheden wilde ik toch even rechtzetten. *(Applaus bij de N-VA en Open Vld)*

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Ik wil hierbij aansluiten. Ik denk inderdaad dat collectief geen gevoel van euforie heerst, zeker niet bij mij. Ook al heb ik het gevoel dat een aantal van de zorgen die in het advies van de Raad van State terug te vinden zijn, al eerder geuit zijn. Ook al is het voorstel van decreet dat neergelegd is, inderdaad niet het onze. Maar het is inderdaad vorige week wel heel duidelijk door de collega's aangehaald dat het aangepast wordt, daar waar het inderdaad nog niet conform het politiek akkoord van maart was; dat is hier heel duidelijk

bevestigd door de collega's. En er zijn inderdaad fundamentele opmerkingen, waarover we ons vandaag al gebogen hebben, te lezen in het advies van de Raad van State.

Maar ook gebiedt de eerlijkheid ons te zeggen dat dat advies inderdaad verdergaat dan wat we zelf verwacht hadden op een aantal punten. Dat mag u ook van mij horen, en daarom herhaal ik heel graag de ambitie waarover geen discussie bestaat.

Collega Schauvliege, u verwees ernaar alsof we twintig of dertig jaar hebben stilgezeten. Dat klopt natuurlijk niet. De voorbije twintig jaar is er een reductie van 50.000 ton stikstof gerealiseerd. Is er een politiek en breed gedragen akkoord, dat de jonge boeren nog zijn komen bevestigen aan de regering, er is de ambitie om opnieuw te halveren, om van 37.000 ton naar 18.000 ton stikstof te gaan. Ik kom niemand tegen, geen enkele ondernemer, die zegt niet mee te willen doen. Maar ze vragen daartoe wel allemaal die eerlijke kans om te kunnen ondernemen.

En ja, we hebben al twintig jaar die reductie ingezet, en we moeten nog meer doen. Maar als u, mevrouw Schauvliege, wilt vergroenen, wilt verduurzamen, moet men ook mogen en kunnen vernieuwen. Daarover gaat het. We moeten ons economisch weefsel, voor de landbouwer, de garagist en de industrieel, de kans geven om te vernieuwen. Daarover gaat het debat. En daarvoor moet je een robuust vergunningenkader maken. Vandaag is dat getoetst. We kunnen toch niet ontkennen dat heel wat van die opmerkingen zodanig fundamenteel zijn dat we inderdaad grondige oplossingen moeten klaarkrijgen. Daarvoor zijn afspraken gemaakt, dat we ons daar nu inderdaad over gaan buigen met een team juristen die een aantal oplossingspistes zullen presenteren.

En dan gaan we ons daarover buigen, want ik denk absoluut dat als er één nood is waarover geen discussie is, dan is het de nood aan een robuust vergunningenkader voor al wie onderneemt in Vlaanderen. En dat zal inderdaad meer dan ooit, meer dan in het verleden, moeten zijn op een manier met respect voor de omgeving binnen de ecologische grenzen. Dat is iets wat iedereen onderschrijft. En dat is het maatschappelijke doel dat we vandaag hebben. En daarvoor hebben we de verantwoordelijkheid en de plicht, om dat te realiseren. *(Applaus bij cd&v en Open Vld)*

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Aansluitend op wat de minister-president hier heeft verklaard, zou ik een aantal woorden willen richten tot het parlement. Het arrest van 2021 was het allereerste duidelijk arrest waarin de rechter heeft gezegd dat die drempels wetenschappelijk niet onderbouwd zijn en er wordt hier bij vergunningen geen rekening gehouden met cumulatieve effecten. We zijn toen met heel de administratie, met een PAS-panel, met de regering onmiddellijk gestart met die programmatische aanpak. Dat was het allereerste wat we hebben gedaan.

Vervolgens is dat naar het openbaar onderzoek gegaan. We hebben dan een passende beoordeling laten doen, met al die documenten. En daar begrijp ik de Raad van State, dat die zegt dat sommige dingen onduidelijk zijn. Akkoord, want die PAS en die plan-milieueffectrapporten (plan-MER's) tellen vijfhonderd pagina's, achthonderd pagina's, en dat is inderdaad een heel complex gegeven. Dus ja, die zaken zullen we moeten overnemen en we gaan een aantal zaken moeten verduidelijken, volledig mee eens.

Maar vandaag, en dat hebben we ook altijd gezegd, worden de rechters strenger en strenger. We hebben het INEOS-arrest gehad, we hebben nog een aantal

andere arresten gehad, we hebben het Hof van Justitie, het Europees Hof van 2018, we hebben nu het advies van de Raad van State en het advies van de Raad van State gaat ver, als het gaat over de drempels. Want ze zeggen daar eigenlijk inderdaad gewoon, los van gelijkheid of ongelijkheid, dat het moet worden gemotiveerd, als je dat doet. Maar eigenlijk zegt men dat het stikstofbad moet worden geleegd. Het stikstofbad moet leeg.

Nu, in het voorstel van Stikstofdecreet hebben wij een pakket van maatregelen rond stikstofreducties. Het zijn er heel wat, gaande van de meststop, de donker-oranje bedrijven, de piekbelasters, enzovoort. Er zit een kleine opmerking rond die piekbelasters, ik denk dat we daar goed naar moeten kijken. Voor het overige van dat brede pakket van reducties zegt de Raad van State eigenlijk niets meer. Je moet eens gaan kijken in het advies, daar is – denk ik – een grote eensgezindheid. Als we één ding de komende weken en maanden gaan moeten doen, is het effectief op de eerste plaats zorgen dat we dat stikstofbad moeten legen. We gaan ook kijken wat daar de adviezen zijn van de externe juristen.

Ik wil ook als bevoegde minister zeggen dat ik er geen enkel probleem mee heb dat ik de pispaal ben, totaal niet. Ik wil dat graag incasseren, ik vind dat allemaal geen probleem. Maar ik ga het nog erger vinden als we er de komende acht maanden niet in slagen om tot een oplossing te komen, na het werk dat zovelen hebben verricht sinds 2021. Ik wil ook de regering, en ook alle collega's bedanken, we hebben misschien honderd, tweehonderd vergaderingen gehad. Maar ik dank ook allerlei diensten, gaande van de administraties, tot VITO, tot juristen. Er is heel hard aan gewerkt en we staan eigenlijk wel redelijk dicht bij een oplossing. Ik vind dat wij verantwoordelijk zijn, wij zijn dat verschuldigd aan heel de maatschappij, of dat nu de landbouw is, de industrie, een bedrijf, de woningbouw, de projecten van collega Lydia Peeters ... Wij gaan dit op een of andere manier wel moeten oplossen. Ik denk dat er geen alternatief is en dat we weinig tijd hebben om stil te zitten. *(Applaus bij de N-VA en Open Vld)*

De voorzitter: Vraagt er nog iemand van de regering het woord? Neen? Dan is het opnieuw aan het parlement.

En nu mag u wel onderbreken, maar collega's: ik herhaal de afspraken die ik vorige week heb proberen te maken, maar die niet echt bijzonder goed zijn nageleefd. Er worden enkel vragen gesteld aan de spreker die vooraan staat, geen debatten onderling, want ik zet gewoon de micro uit of u stelt vragen aan de regering. Duidelijk voor iedereen? Ja? Dat hoor ik graag.

Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Collega's, hemeltergend is het schouwspel van daarnet. Ik zag hier in het begin van deze zitting een minister-president die oproept om geen stoere verklaringen meer te doen, want het zwaard van Damocles – dat hij verdorie zelf boven zijn regering heeft gehangen – mag toch niet neerdalen. Maar als ik dan daarna al die tussenkomsten hoor, de tussenkomsten van de N-VA, van cd&v, dan kan ik niet anders dan besluiten dat wie denkt hier nog een oplossing te vinden, in deze regering, dat die dwaalt.

Ik luister naar wat collega Vandaele hier kwam vertellen: "Het advies van de Raad van State is bijzonder streng. Wij zijn verrast. En eigenlijk gaan we het naast ons neerleggen." *(Opmerkingen van Wilfried Vandaele. Opmerkingen bij de N-VA)*

Als grootste regeringspartij, die tevreden zou moeten zijn dat de Raad van State ervoor probeert te zorgen dat er geen dwalingen gebeuren, dat ze juridisch degelijk werk levert, zegt u hier dat we dit advies naast ons gaan neerleggen.

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Voorzitter, excuses, maar dit is je reinste populisme. Dit is echt onjuist. Mevrouw Schauvliege, het is een leugen wat u hier zegt. *(Applaus bij de N-VA en Open Vld)*

Dat verwacht ik niet van u. Ik heb dat op geen enkel ogenblik gezegd. We hebben alleen gezegd dat het verdict van de Raad van State inderdaad zeer ver gaat, verder dan we gedacht hebben, want mevrouw Demir heeft gezegd dat er niet over één nacht ijs gegaan is. Ik hoor hier ook dat er holderdebolder een voorstel van decreet geschreven is. Komaan, jongens en meisjes, daar is jaren aan gewerkt, natuurlijk niet alleen door ons, maar door mensen die veel verstandiger zijn dan wij en die er veel meer van afweten: juristen, deskundigen, enzovoort. Dit is toch allemaal wat overtrokken. *(Opmerkingen van Jeremie Vaneeckhout)*

Mevrouw Schauvliege, u moet me eens vertellen hoe u hiermee omgaat. De Raad van State zegt nu dat er voor alles wat gebeurt, een passende beoordeling moet zijn. Wij hebben in ons voorstel van decreet gezegd dat we dat maar gaan doen vanaf een bepaald moment, dat we wat clementie hebben voor de – laat ons zeggen – kleintjes die weinig uitstoten, dat vanaf een bepaald moment die passende beoordeling er moet zijn.

Die passende boordeling schud je niet zomaar uit je mouw. Daar moet aan gewerkt worden. Dat kost geld. Dat kost tijd. Wij hebben daar dus een drempel waaronder dat niet moet. Nu zegt de Raad van State dat het altijd moet. Het moet zelfs voor niet-vergunningsplichtige activiteiten. Mevrouw Schauvliege, hoe gaat u daarmee om? Hoe gaat u dat in de praktijk doen? *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Het is een zeer selectieve lezing van het advies van de Raad van State. Mijnheer Vandaele, goed, ik vind het al straf dat ik moet uitleggen wat er in het advies van de Raad van State staat. *(Applaus bij Groen. Opmerkingen bij de N-VA)*

Maar soit, de Raad van State zegt vooral dat het bad eerst leeg moet. En daar moet u werk van maken! Twee jaar geleden is hier een arrest gekomen. Twee jaar geleden is dat al duidelijk geworden. Wat hebt u gedaan? Gepalaverd, ruziegemaakt, altijd maar andere ideetjes gelanceerd en intussen hebt u dat bad niet geleegd. Twee jaar tijdverlies, dat hebt u gedaan! *(Applaus bij Groen)*

Het is uw verantwoordelijkheid, van uw partij, van cd&v, dat is het advies van de Raad van State.

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): De minister-president heeft net al gezegd, ik dacht ook de minister van Leefmilieu, dat er wel degelijk dingen gedaan en beslist zijn en dat er maatregelen genomen zijn. Als u dat ontkent, dan ontkent u het licht van de zon. Dit is gewoon niet ernstig. Dat dat bad leeg moet? Dat moet misschien leeg, maar het moet deels leeg want ik denk niet dat we het leeg gaan krijgen. Maar er zijn maatregelen genomen. Als u zegt dat dat niet gebeurt, dan klopt dit gewoon weer niet. *(Applaus van Koen Daniëls)*

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Mijnheer Vandaele, er is vooral gepalaverd en ruziegemaakt over maatregelen, maar de maatregelen die nodig zijn om dat bad leeg te krijgen, die zijn er nog altijd niet en zeker onvoldoende.

De voorzitter: Excuses, maar collega Coenegrachts zou u ook een vraag willen stellen.

De heer Coenegrachts heeft het woord.

Steven Coenegrachts (Open Vld): Collega Schauvliege, u zegt dat er twee jaar tijd verloren is. U weet dat wij niet zomaar maatregelen mogen invoeren. Ook het advies van de Raad van State zegt dat het wetenschappelijk onderzocht moet zijn, het moet openbaar onderzocht zijn. Dat hebben we allemaal moeten doen. U kunt toch niet zeggen dat we de tijd zomaar verloren hebben. We kunnen dat niet zomaar van de ene op de andere dag invoeren zonder milieueffectrapport (MER) en zonder openbaar onderzoek. Die twee jaar hadden we dus nodig.

Na die twee jaar is er hier een voorstel van decreet neergelegd in een poging om oplossingen te formuleren voor de vergunningsstop die eigenlijk al twee jaar bestaat. U zei in uw eerste tussenkomst dat er sinds dinsdag in dit land een vergunningsstop bestaat. Dit is het advies van de Raad van State. Dit is geen wetgevend document. Het advies van de Raad van State heeft niet ineens een vergunningsstop uitgevaardigd over het hele land. We zitten al twee jaar in die situatie. De Raad van State legt inderdaad pijnlijk de vinger op de wonde.

Maar mijn voorzitter, die hier toevallig wel is, heeft geprobeerd om via een voorstel van decreet oplossingen te formuleren om rechtszekere vergunningen af te kondigen. Hij heeft gezegd dat we dat voorleggen aan de Raad van State want wij moeten die kritieken hebben. En als de Raad van State kritiek heeft, gaan we dat oplossen, dan gaan we die tekst aanpassen.

Er zijn partijen die niet eens in de meerderheid zitten, die zeiden: "Maakt niet uit wat je hier komt leggen, we keuren het wel goed." Mijn voorzitter heeft gezegd: "Eerst de Raad van State en dan zullen we wel zien." Maar de vraag van collega Vandaele is wel zeer pertinent: hoe gaat u dat doen? U zegt vandaag dat men eerst dat bad leeg moet krijgen. Zeg het dan ook hardop: eerst het bad leeg krijgen, dan pas nieuwe vergunningen, dat betekent geen vergunningen voor bedrijven, geen vergunningen voor infrastructuurprojecten, geen vergunningen voor woonprojecten. We zetten dit land op pauze tot het bad leeg is. Dat is wat u vandaag zegt. Zeg het dan gewoon hardop. Dat is wat u wilt. Ik pas daarvoor. *(Applaus bij Open Vld, de N-VA en van Vera Jans)*

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Om u te citeren, collega Coenegrachts: los het op. *(Gelach bij Groen. Applaus van Chris Steenwegen)*

Het zijn jullie die al twintig jaar in deze regering, in deze samenstelling deze discussie voor jullie uit hebben geschoven, die vergunningen hebben verleend 'op de poef', waardoor we nu in deze situatie zitten! Om dan aan mij te vragen hoe ik het zou oplossen, dat is de wereld op zijn kop. *(Applaus bij Groen. Opmerkingen)*

De voorzitter: Collega Vaneeckhout, ik zie dat u het woord vraagt, maar wilt u een vraag stellen aan uw eigen fractieleider? Aan de regering.

De heer Coenegrachts heeft het woord.

Steven Coenegrachts (Open Vld): Collega Schauvliege, ik ga mij er niet voor excuseren dat ik zelfs aan de oppositie vraag ons te zeggen wat we moeten doen en daarnaar wil luisteren. Dat is de manier waarop ik denk dat we hier aan politiek moeten doen. En een pauzeknop is géén oplossing. Géén oplossing. *(Applaus bij Open Vld en de N-VA)*

De voorzitter: De heer Vaneeckhout heeft het woord.

Jeremie Vaneeckhout (Groen): Uit de tussenkomst van collega Coenegrachts haal ik inspiratie voor vragen aan de regering.

Minister, collega's, beste leden van de regering, wat is het nu? Ik hoor hier verklaringen vanuit cd&v dat ze al tweeënhalf jaar weten dat dit geen oplossing is. Ik hoor partijen nu zeggen dat ze deze week zijn geschrokken van het advies van de Raad van State. Ik hoor collega Coenegrachts zeggen: "We weten eigenlijk al twee jaar dat we in een soort vergunningsstop zitten, en het advies van de Raad van State verandert de facto eigenlijk niet veel." Ten eerste, is er een plan? Ten tweede, beste regering, als u inspiratie nodig hebt, dan moet u misschien eens kijken naar wat onze fractie de voorbije twintig jaar op tafel heeft gelegd in dit Vlaams Parlement voor antwoorden voor de transitie van ons landbouwmodel, voor de transitie van onze ondernemingen. Want dat is de vraag: beste leden van de regering, waarom hebt u de voorbije drie jaar die opdracht niet op u genomen? Ik en onze fractie hebben geen lesjes te leren van partijen die twintig jaar bevoegd zijn en die vandaag komen zeggen dat ze al tweeënhalf jaar weten dat dit niet zal werken. Mijn eerste reactie was: misschien moet cd&v bevoegd worden voor Landbouw en voor Milieu en Natuur. Toen keek ik rond in het parlement en zag ik dat alle ministers van de voorbije twintig jaar hier vandaag in het parlement zitten, behalve Kris Peeters. Beste regering, waar zit u? Tweeënhalf jaar laat u ondernemers, natuur en landbouw wachten. Wanneer komt het antwoord echt? *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Ik kan alleen maar herhalen wat ik daarstraks heb gezegd: we hebben het akkoord van maart, dat de drie partijen bindt, en dat akkoord gaan we uitvoeren. Een element in dat akkoord is een decretale regeling. We hebben nu adviezen van de Raad van State. Zoals ik daarstraks heb gezegd, wordt dat aan een juridisch panel voorgelegd en zullen we daar dan daarna politiek over delibereren. Maar mijnheer Vaneeckhout, als u al twintig jaar geleden die voorstellen hebt ingediend, stuur ze eens opnieuw op naar mevrouw Schauvliege, want zij kon ze zich op de vraag van de heer Coenegrachts niet meer herinneren. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: Wilt u nog kort repliceren op de minister-president?

De heer Vaneeckhout heeft het woord.

Jeremie Vaneeckhout (Groen): Minister-president, ik denk dat u meer hebt om u mee bezig te houden dan de interne communicatie binnen de partij Groen.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister-president, het is inderdaad misschien interessanter dat u af en toe eens luistert naar mijn tussenkomsten, bijvoorbeeld als ik het heb over een visie op de toekomst van de landbouw, over een stikstof-saneringsplan dat er nog altijd niet is, in plaats van op uw gsm te tokkelen. Want dan krijg je dit soort dwaze opmerkingen. *(Opmerkingen)*

Collega's van cd&v, jullie zijn hier komen verklaren dat jullie het allemaal al wisten. Jullie hadden dit advies verwacht. Maar eerlijk gezegd: dit klinkt toch wel bijzonder. Jarenlang staken jullie jullie kop in het zand, hebben jullie jullie huiswerk niet gedaan. En dan zeggen jullie: "Wir haben es gewusst." Ik vind dat onwaarschijnlijk.

En dan de hele opsomming van alle elementen uit dit voorstel van decreet waarover de Raad van State opmerkingen had, over de drempelwaarde, de kritische

depositie, enzovoort: dat zijn allemaal elementen die jullie zelf uit jullie koker hebben laten komen. Dat is nu net een van de grote problemen van dit akkoord en dit voorstel van decreet: dat het voortbouwt op de fouten uit het verleden.

Neem bijvoorbeeld de stikstofwassers, het inzetten op dure technieken en emissiearme stallen. Daar zijn dit akkoord en dit voorstel van decreet op gebaseerd. Dat is volgens de meerderheid de oplossing om de landbouw te redden. Wij hebben van in het begin gezegd dat dit niet de zaligmakende oplossing is. Deze oplossing zal landbouwers alleen maar naar zwaardere investeringen duwen, naar schaalvergroting, naar grotere schulden. En we weten niet of die technieken helpen. Wat blijkt nu? De Raad van State zegt dat je niet kunt vergunnen 'op de poef'. Je kunt er niet van uitgaan dat dit oké is. Daarom geeft hij een negatief advies over dit voorstel van decreet.

Met andere woorden: de basis van jullie akkoord en voorstel van decreet is absoluut onvoldoende. Het is een basis die is gelegd door cd&v, waarop deze Vlaamse Regering heeft voortgebouwd. Daarover moet opnieuw worden nagedacht. Het is pas als dat ter discussie kan komen, dat we tot oplossingen kunnen komen. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Mevrouw Schauvliege, het spijt mij het te moeten zeggen, maar opnieuw: dit is intellectueel oneerlijk. Een van de maatregelen om stikstof te reduceren is inderdaad inzetten op ammoniakemissiearme stallen (AEA-stallen). Maar tegelijkertijd hebben we in dit akkoord ingeschreven dat er nog andere innovatieve technieken zijn, en dat we een commissie installeren, zoals het moet, zoals het is voorgeschreven, die een voor een die technieken zal onderzoeken en aan de lijst toevoegen. Dan zullen ook de investeringen die ermee gepaard gaan, gedragen worden door de regering, voor twee derde voor jongere boeren en voor de helft voor oudere boeren. Dat is maar een van de elementen.

Er is inderdaad een studie, ik denk van de universiteit van Amsterdam, die wat vraagtekens plaatst bij de techniek van de AEA-stallen. Daar zullen we antwoord op moeten geven. Maar zeggen dat dat hét element is waardoor de Raad van State dit voorstel van decreet onderuithaalt, is gewoon oneerlijk. Het is één element in de opsomming van maatregelen. Het gaat om innovatie die we zullen verruimen. Het gaat niet alleen om AEA-stallen maar ook om nog andere innovatieve technieken om het stikstofbad te reduceren. Dat was toch exact wat u wou? Wel, we zullen eraan werken. *(Applaus bij de N-VA en Open Vld)*

De voorzitter: Wil er iemand concreet reageren op de tussenkomst van minister-president Jambon? Ik zag collega Tobback. Mag ik hem laten voorgaan?

De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Dank u, voorzitter, ik wil inderdaad een vraag stellen aan de minister-president, al moet het mij wel van het hart dat ik het een beetje eigenaardig vind dat het Reglement van het Vlaams Parlement voorschrijft dat we onder parlementsleden niet mogen debatteren. Dat is een beetje een eigenaardig parlement, als we op elkaar niet mogen reageren. Volgens mij is dat een beetje tegenstrijdig met het concept 'parlement'.

De voorzitter: Het is op de agenda van het Bureau geweest, collega Tobback.

Bruno Tobback (Vooruit): Minister-president, ik heb een concrete vraag over het hele verhaal van de innovatieve technieken en de innovatieve stalmethoden, van luchtwassers tot vloeren en noem maar op. Er is niet alleen in Nederland een

studie geweest die uitwijst dat die technieken, die vaak ook duur zijn en die een jonge boer die eraan wil beginnen dwingen tot dure investeringen, in veel gevallen het gewenste resultaat niet opleveren en dus verloren geld zijn. Er zijn ook de vaststellingen in Vlaanderen dat we met bijvoorbeeld luchtwassers de ervaring hebben dat ze veel kosten, zowel om ze te installeren als in de exploitatiekost, en dat ze dus het gewenste resultaat niet opleveren. Maar ze zijn wel betaald, en ze zijn wel de basis geweest voor het leveren van een vergunning op basis waarvan iemand dan voor vele miljoenen euro's geleend heeft voor vele jaren om dat te kunnen plaatsen. Als na een paar jaar blijkt dat die het gewenste resultaat niet opleveren, hebt u er wel voor gezorgd dat dat stikstofbad verder gevuld is, om niet te zeggen overloopt, terwijl dat bedrijf wel blijft bestaan. Als u consequent bent, moet u op dat moment zeggen: "Stop ermee!"

Maar zou het niet veel consequenter zijn om, in plaats van allerlei lapmiddelen uit te proberen en ze op grote schaal te ontplooiën, vanaf het begin alleen maar technieken toe te laten die bewezen efficiënt zijn, die bewezen resultaat opleveren, en zo te vermijden dat we mensen fortuinen laten steken in dingen die eigenlijk lapmiddelen zijn en die niets opbrengen, en die er drie jaar later toe zullen leiden dat er voor anderen een vergunningsstop komt? Want dat is de geschiedenis van bijna al die nieuwe truken, van mestverwerking tot luchtwassers tot vloeren, noem maar op: al die dingen zijn tot nu toe tekortgeschoten in wat ze beloven, maar er zitten wel voor honderden miljoenen euro's aan kapitaal en schulden van boeren in vandaag, zowel in Vlaanderen als in Nederland. Het resultaat ervan is nul komma nul.

Dit gaat eigenlijk niet over het leveren van vergunningen, het moet niet gaan over het doen van investeringen, het moet gaan over het boeken van resultaten. Het advies van de Raad van State en het arrest van de Raad voor Vergunningsbetwistingen zijn eigenlijk heel simpel samen te vatten: stop met het afleveren van vergunningen die alleen op theorie gebaseerd zijn. Wat we willen zien, zijn de bereikte resultaten, en bereikte resultaten van het globale samengeutelde vergunningenbeleid zijn er tot op de dag van vandaag niet. *(Applaus bij Vooruit en van Chris Steenwegen)*

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Voorzitter, ik stel vast dat zowel Vooruit als Groen geen enkel vertrouwen heeft in nieuwe technologieën en innovatie. Ik stel vast dat ze dat in andere dossiers wel hebben. Het verrast mij, minister-president, maar ik moet u gelijk geven. Ik moet u gelijk geven in uw antwoord aan mevrouw Schauvliege. Er staan inderdaad een aantal nieuwe technieken op stapel die nog moeten worden goedgekeurd door het wetenschappelijke comité.

Wie zegt dat luchtwassers en emissiearme stallen geen effect hebben? Bent u ooit al op een landbouwbedrijf met een pocketvergister geweest? Bent u daar ooit al eens geweest? Beseft u dat dat inderdaad effect heeft – collega Schiltz geeft mij blijkbaar gelijk – op de reductie en depositie van stikstof?

Hebt u de studie van de universiteit van Amsterdam gelezen? De minister-president verwees er ook naar. Hebt u gelezen dat die studie het stikstofverhaal eigenlijk volledig onderuithaalt? Ze zegt dat de uitstoot van een landbouwbedrijf slechts voor 10 procent neerslaat op het natuurgebied in de omgeving van het landbouwbedrijf, en dat de rest gewoon ... *(Opmerkingen van Jeremie Vaneckhout)*

Collega Vaneckhout! ... en dat de rest van de emissie de lucht ingaat en kilometers verder neerdaalt. Collega Rombouts heeft daarin gelijk, dat is allemaal wetenschappelijk bewezen. We krijgen hier zelfs emissies vanuit het buitenland, die kilometers ver gaat en hier neerslaat. Je kunt dus onmogelijk op

wetenschappelijke wijze bewijzen dat de neerslag op een natuurgebied naast een landbouwbedrijf effectief van dat landbouwbedrijf komt.

Maar u vindt dat dus allemaal niet nodig, die nieuwe technieken en die innovatie. U wilt waarschijnlijk verder aan landbouw doen met paard en kar, maar dat zal dan zonder ons zijn.

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord

Minister-president Jan Jambon: Ik wil op de heer Tobback antwoorden. Ik ben het eigenlijk met u eens. Daarom hebben we ook die wetenschappelijke commissie geïnstalleerd. *(Opmerkingen)*

Ja goed, je kunt ook aan de regering zeggen: "Bekijk die nieuwe technieken eens, en zeggen jullie of die wel of niet ..." Neen, we hebben daarvoor een wetenschappelijke commissie geïnstalleerd. Zij moet ons adviseren of die technieken effectief tot voldoende stikstofreductie leiden. Het is ook niet verkeerd om zaken uit het verleden te evalueren en te kijken of die werken.

Als ik het goed begrepen heb, zijn er twee elementen aan die AEA-stallen. Je kunt de investering doen en de installatie zetten, en dan de aan-uitknop niet aanzetten. Dan heeft het inderdaad geen effect.

Ik geef u ook gelijk dat het duur is. Daarom hebben we in het stikstofakkoord opgenomen dat we voor de jonge landbouwers, tot 45 jaar, twee derde van hun investering gaan terugbetalen. Daarom is er ook veel budget voorzien. Twee derde dus, ik hoop echt dat geen enkele andere economische sector met dezelfde ideeën naar ons komt. Voor oudere landbouwers, boven de 45 jaar, betalen we de helft van de investering. Men moet dus niet zeggen dat we op dat vlak geen inspanningen doen.

Ik geloof wel in innovatie, ik geloof wel in technologie, als deel van de oplossing. Maar natuurlijk moet altijd opnieuw geëvalueerd worden of het effectief heeft opgeleverd wat we initieel hoopten dat het zou opleveren. Daarover ben ik het volledig met u eens.

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Ik kan daar voor een stuk in meegaan. Een nieuwe technologie kan helpen. Het probleem daarmee is dat de geschiedenis uitwijst dat die dienen als een soort uitlaatklep om vergunningen, die men anders niet zou kunnen geven omdat de uitstoot te groot is, toch te kunnen geven, gebaseerd op de theorie dat dankzij die nieuwe technologie die uitstoot er niet zal zijn. Als dan achteraf blijkt dat de technologie zijn ambitie niet waarmaakt, dan is, en daar gaat het vergunningen-beleid over, de uitstoot er wel, niet alleen wat men vergund heeft, maar zelfs een hogere uitstoot.

Wat de Raad van State en de Raad voor Vergunningsbetwisting en iedereen met gezond verstand zegt, is: wat de ene uitstoot, mag de andere niet meer uitstoten. Elke technologie – los van het feit dat we ze ook nog eens zelf betaald hebben met miljoenen aan belastinggeld – die niet werkt, die zorgt voor meer uitstoot dan verwacht, beperkt de ruimte voor anderen. Die vult het bad in plaats van het leeg te maken. Die stelt het moment waarop men moet stoppen met vergunningen te leveren met nog een jaar uit.

Heeft men er op een of andere manier voor gezorgd dat alleen een technologie die bewezen werkt, daarvoor kan in aanmerking komen? Heeft men ervoor gezorgd dat wanneer blijkt dat die technologie niet werkt, men stopt met die

uitstoot? Dat bijvoorbeeld in evenredigheid de veestapel op dat bedrijf in die stal naar beneden moet? Dat is de logica.

Als u die logica volgt, maakt u opnieuw de investeringsrijkdom van een hele hoop mensen kleiner in plaats van groter. Doordat men nooit vooruit heeft gekeken in de voorbije twintig jaar, ik wil u gerust mijn lijst met voorstellen voor de afbouw van de veestapel en het stoppen met mestverwerking en het beperken van uitstoot bezorgen, doordat men dat in de voorbije twintig jaar nooit heeft willen doen, loopt men nu met de kop tegen de muur. We kunnen allemaal doen zoals een vlieg in de keuken met onze kop tegen het raam blijven bonken in de hoop dat we er ooit eens door geraken, of we kunnen een andere weg zoeken. Ik heb het gevoel dat deze regering nog altijd de vlieg probeert te zijn. *(Applaus bij Vooruit)*

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Voorzitter, collega Sintobin, u maakt geen onderscheid tussen soorten stikstof. Er is NOx en dat gaat inderdaad ver de grens over, dat gaat mee met de wind. Er is ammoniak en dat slaat onmiddellijk neer op de natuur in de buurt. Dat onderscheid moeten we zeker maken.

Ik keer terug naar collega Schauvliege, die blijf beweren dat er niets gedaan is. Ik geef maar één voorbeeld. Waarom? Omdat het iets is waarvoor jullie vanuit Groen jarenlang vergeefs hebben gepleit, wat jarenlang taboe was, ook binnen onze meerderheid, dat weet u, en dat is de afbouw van de veestapel, met name de opkoop van de varkens. Als u dat geen maatregel noemt, een dure maatregel die genomen werd door deze regering, met steun van het parlement trouwens, dan denk ik dat u de waarheid geweld aandoet.

U begrijpt ook nog altijd niet dat wij verbaasd zijn door het advies van de Raad van State en zeggen dat dit in onze ogen een zeer vergaand advies is. Ik vind het vergaand als de Raad van State zegt dat het stikstofbad leeg moet voor we verder vergunnen. Of als de Raad van State zegt dat er voor elk individueel project een passende beoordeling moet zijn. Waarom vind ik dat verregaand, en ik denk een aantal collega's met mij? Omdat voor de PAS wel degelijk een milieu-effectenrapport is gebeurd, omdat er wel degelijk een passende beoordeling is gebeurd. Dat was positief! Dat is goedgekeurd!

We hadden alle reden, mevrouw Schauvliege, om te geloven dat dit recht zou blijven. De Raad van State is het daar niet mee eens, dit verbaast ons. Ik denk dat we dat mogen zeggen. In onze ogen is dat een verregaand standpunt. We gingen ervan uit dat dit geen los zand was, dat de voorbereiding gebeurd was, dat de PAS was onderzocht. Er was een passende beoordeling, die was positief. Er was een MER, dat was positief. Wij nemen het standpunt in dat dit een onverwacht verregaand advies is. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Ik maak eerst een opmerking aan het adres van de heer Tobback. Mijnheer Tobback, het gaat over innovatie. Als wij moeten redeneren zoals u, dan werkt innovatie niet. U zegt eigenlijk dat als we als mensheid naar de maan willen, we pas mogen vertrekken als we bewezen hebben dat we op de maan kunnen landen. Wel, als men toen die ingesteldheid had gehad, dan waren we er nooit, maar dan ook nooit geraakt. Innovatie vraagt vernieuwing, durf en investeringen in nieuwe technieken. *(Applaus bij Open Vld en cd&v)*

En als we niet kunnen landen, lopen we terug. Inderdaad, minister-president, ze is gewoon te zot om los te lopen, zo'n redenering. Een welvarende regio als Vlaanderen moet durven inzetten op innovatie.

Collega's, ten gronde: ik denk dat ik mag zeggen dat ik een van de meer kritische leden van de meerderheid ben, toch ten aanzien van dit stikstofakkoord – ik druk me voorzichtig uit. *(Opmerkingen)*

Wie naar de materie heeft gekeken en de rechtspraak van het Hof van Justitie daarover heeft gelezen, zowel de Europese regels zelf als de interpretatie van het hof, die leest altijd en overal als eerste zin: "Er is altijd een passende beoordeling nodig." Dat is niet nieuw, en dat verbaast mij ook niet. Maar, wie verder leest, ziet ook dat de Europese regelgever en de Europese hoogste rechtbank in ons systeem elke keer zeggen: "Maar, je kunt het ook anders doen. Je kunt een vrijstelling geven. Je mag afwijken van die passende beoordeling." En dat is wat deze meerderheid geprobeerd heeft. Die heeft ten minste tot nu toe geprobeerd – en ik zal het in mensentaal zeggen – om het voor ondernemers, of het nu in de landbouw of in de industrie is, een klein beetje gemakkelijker te maken in de wirwar van regels en administratie die Vlaanderen is, om een heel klein beetje zekerheid te geven aan wie een vergunning vraagt. Dat is wat er op tafel lag.

En in die zin ben ik wel verbaasd dat zelfs die voorzichtige poging ... En we kunnen erover discussiëren of je dan een verschillende vrijstelling mag hebben voor de landbouw en de industrie, maar daar gaat het nu even niet over. Het gaat over de vraag of we het onze ondernemingen gemakkelijker maken en of we hun meer rechtszekerheid geven om een vergunning aan te vragen. En inderdaad, tot mijn grote verbazing is het antwoord 'neen'. En dan stel ik me de vraag, over de grenzen van meerderheid en oppositie heen: wat gaan we daaraan doen? Als het antwoord 'neen' blijft en als die deur dicht blijft, dan weet ik echt niet waar we de komende jaren naartoe gaan. Dan is het zoals mijn collega Steven Coenegrachts uitstekend heeft gezegd: de pauzeknop voor Vlaanderen.

En kijk, ik ben niet groen, ondanks het jasje dat ik vandaag aanheb, ik ben liberaal. Ik houd wel van de natuur, maar ik ben niet groen. Maar ik denk dat zelfs een groene partij niet wil dat Vlaanderen tot stilstand komt. Mijn oproep is dus om, alstublieft, de platitudes achterwege te laten en met dit parlement samen te werken om uit deze modder te komen. *(Applaus bij Open Vld en van Andries Gryffroy)*

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Ter attentie van de regering uiteraard: voor het geval de Vlaamse Regering de ambitie zou hebben om naar de maan te gaan, wil ik haar er toch op wijzen dat die maanprojecten en iedere lancering, historisch gesproken, ...

De voorzitter: Komaan, stel gewoon uw vraag, alstublieft. *(Lacht)*

Bruno Tobback (Vooruit): Voordat men mensen in een raket heeft gestoken om ze naar de maan af te schieten, en zelfs voordat men mensen in een raket stak die alleen maar rond de aarde moest draaien, heeft men er wel voor gezorgd, mevrouw Rutten, dat ieder deeltje van het systeem driehonderd keer getest was en bewezen had dat het werkte. Dat is de reden waarom men op de maan is geraakt. *(Opmerkingen bij de N-VA)*

En dus, als u het ondernemers gemakkelijk wilt maken – en ik denk dat niemand daar op zich iets tegen heeft –, dan moet u bewijzen dat u de resultaten haalt. Dat is wat de Raad van State, de Raad voor Vergunningbetwistingen en onder-tussen ook al tientallen andere rechtbanken de voorbije jaren gezegd hebben.

Want vergunningen zijn – en dat schijnen sommigen in het parlement al eens te vergeten – niet een of andere administratieve procedure die alleen maar 'ambetantigheid' moet creëren. Vergunningen hebben een doelstelling, namelijk om de

ambities die de regering heeft geformuleerd en die het parlement heeft geformuleerd, waar te maken. Jarenlang – en zeker in de landbouwsector al decennia lang – blijft u vergunningen afleveren zonder u af te vragen of die in overeenstemming zijn met de doelstellingen die we in Vlaanderen zelf zijn aangegaan, die Vlamingen zelf ook willen en die inderdaad ook vanuit Europa komen, en of die doelstellingen worden gehaald.

De reden waarom we vandaag vastzitten, is niet dat men geen vergunningen wil geven, niet dat de Raad van State iets tegen vergunningen heeft, maar dat deze Vlaamse Regering en verschillende opeenvolgende Vlaamse Regeringen met vergunningen hebben 'gesmost'. Dat is de reden. Dat is onze verantwoordelijkheid. Dat is de verantwoordelijkheid van het Vlaamse beleid, bovendien in een domein waar Vlaanderen 100 procent zelf verantwoordelijk voor is. Neem nu toch eens die verantwoordelijkheid, collega's van de meerderheid, in plaats van ze heel de tijd van u af te proberen schuiven en er weer achterdeurtjes en lapmiddelen voor te vinden. U kunt blijven tegen de muur bonken. Dit gaat erom dat het Vlaamse beleid van de voorbije twintig jaar zijn eigen ambities, zijn eigen doelstellingen en zijn beloftes aan de Vlaamse burger gewoon genegeerd heeft wanneer het ging over het verlenen van vergunningen. (*Applaus bij Vooruit en Groen*)

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Ik wil nog even reageren in verband met het advies van de Raad van State en de Europese regelgeving. Wat mevrouw Rutten zegt, klopt. Maar, mevrouw Rutten, de reden waarom het hier niet van toepassing is, is dat het bad vol is en overloopt. En dus zegt de Raad van State inderdaad dat je dat kunt doen, maar dat je dat niet kunt doen als het bad overloopt. En dat is de situatie van vandaag. Daar volg ik collega Tobback.

Ik wil nog een vraag stellen aan de regering en aan mevrouw Demir. Mevrouw Demir, u doet alsof februari 2021 de start is van dit dossier, alsof in februari 2021 dit arrest de start was om te zeggen: nu moeten we optreden. Maar ik wil voor de juistheid toch nog eens herhalen dat dit dossier al veel langer aansleept. Er is veel langer geleden een voorlopige PAS gemaakt. Iedereen wist dat die juridisch niet zou standhouden. Het is dankzij een gentlemen's agreement tussen alle actoren rond de tafel, ook de milieuverenigingen, dat men niet naar de rechtbank gestapt is, omdat de afspraak was dat in de vorige legislatuur deze zelfde Vlaamse Regering een definitieve PAS zou maken. Maar men is niet tot een akkoord gekomen. Dat is de verantwoordelijkheid van die vorige regering. Jullie meerderheid, dezelfde meerderheid, is er niet in geslaagd om een akkoord te maken.

Het is pas na afloop van de vorige legislatuur dat men uiteindelijk een van de vele dossiers die men had, naar de rechtbank heeft kunnen brengen en dat men dat in gang heeft gezet. En dat was misschien een fout die men gemaakt heeft. Men had toen eigenlijk niet 'voorlopige PAS' moeten zeggen, maar had direct naar de rechtbank moeten gaan. Dan had deze discussie vijf jaar geleden plaatsgevonden en hadden we misschien een beetje ruimte in het bad kunnen laten, het bad dan nu overloopt. (*Applaus bij Groen*)

De voorzitter: De heer Dochy heeft het woord, voor een vraag aan de regering of aan mevrouw Schauvliege?

Bart Dochy (cd&v): Het is voor de regering, ter ondersteuning van wet de minister-president gezegd heeft, in functie van het verhaal over de stallen en de innovatie. Ik heb de indruk dat het een aantal mensen hier ontgaat dat er toch een procedure is om dergelijke technieken die geïmplementeerd kunnen worden, te laten keuren en die voorafgaandelijk te laten uitproberen. Het Wetenschappelijk Comité Luchtemissies Veeteelt (WeComV) is daarvoor ook opgericht. Men

gaat dus niet zomaar over één nacht ijs wanneer dergelijke technieken geïmplementeerd worden. Die moeten beproefd zijn. Dat zijn technieken waarvan men weet dat ze effectief ook effect hebben. Het is niet zomaar iets dat bij wijze van spreken uit de Sarma komt dat geïmplementeerd wordt en waarvan men zegt dat het al dan niet zal lukken. Neen, het zijn technieken die voorafgaandelijk gecheckt zijn. Dat is belangrijk.

Niet langer geleden dan vorige week waren heel wat collega's ook uitgenodigd bij de mensen van Fedagrim. Ik ben daar ook samen met collega Van Hulle geweest. Zij staan ook te trappelen om weer nieuwe technieken te gaan uitproberen en proefstallen op te richten. Zij vragen dus ook een regelgevend kader. Dat zit in principe ook in het stikstofakkoord, maar men wacht op het decretale kader voor dat aspect, namelijk om die proefstallen ook te kunnen implementeren en om dus inderdaad de innovatie te kunnen laten vooruitgaan. De sector is ook daar toch wel vragende partij voor.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Mevrouw Rutten, eigenlijk kan ik uw redenering heel lang volgen. Alleen is er een advies van de Raad van State en dat advies is er gekomen na jullie, jullie juridisch broddelwerk. Dus jullie zijn wel verantwoordelijk voor die uitspraken. Dat is wat het is. Nu is het belangrijk om te handelen naar dat advies van de Raad van State. Inderdaad zegt dat advies dat er altijd een passende beoordeling moet zijn, want het stikstofbad is te vol. Jullie hebben in dat decreet de Raad van State niet kunnen overtuigen dat je dat stikstofbad laat leeglopen, integendeel, ze stellen de meeste maatregelen die voorgesteld worden in het decreet en in het PAS-akkoord in vraag.

Het lijkt mij niet meer dan normaal dat er naar dat advies gekeken wordt, dat er grondig werk van wordt gemaakt en dat er wordt gekeken hoe je ervoor kunt zorgen dat het stikstofbad leegloopt. Ik hoor hierover nauwelijks antwoorden. Het enige dat ik hoor is dat jullie een PAS-akkoord en richtlijnen hebben om het stikstofstofbad te laten leeglopen. De Raad van State zegt nu dat ze absoluut niet voldoende zijn en dat het niet bewezen is dat ze zullen werken. Jullie houden daaraan vast en dat is wat ontbreekt. Ik verwacht van deze regering nieuwe voorstellen die ons kunnen garanderen dat het stikstofbad leegloopt. Dan kunt u op onze steun rekenen, daar mag je van op aan.

Maar op dit moment zit dat er totaal niet in. Bijvoorbeeld staat in het stikstofakkoord een voorstel om een stikstofsaneringsplan op te stellen. Ik heb van dat stikstofsaneringsplan – en dat plan is nodig om de natuur te herstellen want naast het bad laten leeglopen heb je een hele batterij aan maatregelen nodig om onze natuur te herstellen – nog geen enkele maatregel gezien. Noppes, niets, nada. Er is geen enkele regeringsbeslissing over. Dan kan ik toch alleen maar besluiten dat jullie nog heel veel huiswerk te doen hebben en dat jullie eigenlijk totaal niet bezig zijn met dat stikstofbad leeg te laten lopen. Jullie zijn meer bezig met ruziemaken en jullie eigen grote gelijk halen op de kap van de natuur, op de kap van onze ondernemers en op de kap van onze landbouwers. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Dat stikstofbad zal nooit leeg zijn, dat is een basisprincipe. Als we het daar niet over eens kunnen zijn, dan moeten we stoppen. Dat is één. Ten tweede, de natuur heeft stikstof nodig. Ik weet dat dat een verschrikkelijk woord is en dat iedereen dan altijd denkt dat hij geen lucht meer heeft, maar het is stikstof, het is geen vapeur, het is stikstof. *(Gelach)*

Stikstof is nodig om planten te doen groeien. Waar gaat het wel over? Een gunstige staat van instandhouding, dat is wat we moeten bereiken in die versnipperde, over Vlaanderen uitgekruimelde natuurgebieden, waar wel degelijk, mevrouw Schauvliege, de bosanemoon moet kunnen groeien. Steven heeft dat gezegd en hij heeft gelijk.

We moeten daar toch eens over nadenken. Het gaat niet alleen over stikstof. Het gaat ook, en dat staat ook in het arrest, over heel veel andere dingen. Gesteld dat je dat bad al een stuk leeggelopen krijgt, en in je droomwereld er geen enkele auto meer rijdt, er geen enkel vliegtuig meer vliegt ... (*Opmerkingen bij Groen*)

En gesteld dat er geen enkele vergunning meer gegeven wordt voor geen enkel bedrijf, dan nog ga je geen bos vol bosanemonen hebben op het stukje Vlaanderen waar we nu eenmaal wonen. (*Applaus bij de meerderheid*)

Wat moet er wel gebeuren? Je moet gezonde natuur hebben, daar ben ik het mee eens. We moeten kunnen ademen, maar er is een verschil tussen goede en gezonde natuur, bossen en ruimte voor onze kinderen enerzijds, en bureaucratische regeltjes rond instandhoudingsdoelstellingen anderzijds. Dat is een verschil en ik maak me zorgen dat we ons geëngageerd hebben voor doelstellingen die bijna onmogelijk te halen zijn.

Ik wil heel positief en optimistisch zijn, maar als de kostprijs is dat we achteruitgaan met onze samenleving in plaats van vooruit, dan pas ik daarvoor. We zullen dus een brede aanpak moeten doen. Aan de regering zeg ik: alsjeblieft, zet u samen. Jullie hebben goede relaties met Nederland en met andere Europese lidstaten die exact met hetzelfde probleem geconfronteerd worden. Er zijn grote lidstaten die dat probleem niet hebben. Het zijn kleine, dichtbevolkte lidstaten zoals wij, die wel dat probleem kennen. Ik denk dat het absoluut noodzakelijk is dat men in Europa oor begint te hebben voor onze specifieke wensen. (*Applaus bij Open Vld en cd&v*)

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhal Demir: Ik wil graag reageren op een aantal zaken die mevrouw Schauvliege heeft gezegd. Want wat u zegt, moet wel juist zijn, de mensen thuis volgen immers ook.

Het stikstofsaneringsplan is goedgekeurd door de regering en is ook in uitvoering. We hebben sinds dat akkoord van 10 maart niet stilgezeten. Dat is ook in openbaar onderzoek gegaan. U bent parlementslid en kunt aan uw commissievoorzitter vragen dat onze diensten dat komen toelichten, dat is geen probleem. Maar ik heb er wel wat moeite mee, want als u dit dossier volgt, een dossier dat voor u en uw fractie inderdaad een belangrijk dossier is, dan zou u dat wel weten.

Verder wil ik ook heel kort iets zeggen over die technieken. Wij vinden het belangrijk dat de technieken die worden aanbevolen, goed zijn, dat die effectief in de praktijk werken, want het kost natuurlijk ook geld om die technieken aan te kopen.

Zoals de minister-president heeft gezegd, is dat de reden waarom we het WeComV hebben opgericht. Daarin zitten heel wat experts, ook ingenieurs, en die zijn ook al bijeengekomen. Er lagen vijf dossiers rond technologie. Ik wil ook aangeven dat die commissie niet zomaar werkt. Die commissie had vijf dossiers: één dossier werd ingetrokken omdat er nog wat werk was, van drie dossiers werd gezegd dat de technieken nog niet effectief waren, dat ze nog niet klaar waren, en één dossier werd goedgekeurd. Waarom vertel ik dat? Omdat we er wel

degelijk op een goede manier mee aan de slag gaan. En ja, we zullen dat moeten motiveren, we zullen moeten verantwoorden hoe het werkt.

De technieken zijn één ding, maar we streven er ook naar om de varkensstapel naar beneden te krijgen. Zoals jullie weten, is 30 procent het streefcijfer. We hebben al een oproep gedaan naar de varkensboeren met de hoogste impactscore. Dat waren er een negenhonderdtal. Een kleine driehonderd hebben zich aangemeld. Dus nee, mevrouw Schauvliege, we hebben niet stilgezeten sinds het arrest van 2021. Er is een gigantisch PAS-programma opgesteld. Ja, dat duurt even. Er is een plan-MER, een milieueffectenrapport, opgemaakt. Ook dat duurt even. Er zijn openbare onderzoeken gebeurd, er is een passende beoordeling geweest. Al die zaken hebben we gedaan.

Daarnaast was er binnen de sector ook een vraag naar warme sanering. We zijn daarop ingegaan, maar ook dat heeft tijd in beslag genomen, want we hebben dat moeten melden aan Europa en Europa heeft meer dan zeven maanden, acht maanden zelfs, de tijd gehad om zijn akkoord te geven. En zodra we dat akkoord hadden, zijn wij naar de sector gegaan. We hebben vooral gekeken naar die met de hoogste impactscore. Dat zijn er een negenhonderdtal. Daarvan hebben een kleine driehonderd gezegd dat ze geïnteresseerd waren. Onze diensten van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) zijn maanden geleden al gaan samenzitten met die driehonderd om te bekijken hoe we die varkensboeren kunnen inkopen en die warme sanering kunnen doen.

Er komt nog een tweede call naar de varkenssector, voor die met een mindere impactscore. We horen dat er bij hen de vraag is om ook in te stappen in het aanbod van die warme sanering. Die tweede oproep komt er ook aan.

Als u zegt dat er niets is gebeurd om ruimte te maken, om stikstofruimte te maken, dan klopt dat dus niet. Jawel, wij doen verder, sinds 2021. En misschien bent u gefrustreerd, ik ben ook gefrustreerd, het mag inderdaad allemaal sneller. Maar helaas zit je in een complex dossier, want als het niet complex was geweest, was het ook allang opgelost, mevrouw Schauvliege. Maar dat is het niet.

En het is goed dat de Raad van State er is en dat er een advies is. Het is echter een advies en geen arrest. En ja, we zullen daarnaar kijken. Daarom ook hebben we drie externe juristen aangesteld die zullen bekijken hoe we daarmee verder moeten. Maar u zegt dat er niets is gebeurd, dat het bad blijft lopen en dat het allemaal veel te lang duurt. Wel, ik denk het niet. Op die tweeënhalve jaar tijd is er toch al heel veel werk verricht. Het is nu zaak om met z'n allen, het hele parlement, ons werk ook af te maken. We mogen niet blijven stilzitten, maar moeten ermee aan de slag gaan, ermee verdergaan.

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Voorzitter, de minister heeft net verwoord wat ik nog wilde toevoegen over de opkoopregeling, die trouwens recht, recht, recht, collega Schauvliege, uit het programma van Groen komt. (*Applaus van Jeremie Vaneckhout*)

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Ik heb twee punten, voorzitter. Ten eerste, als over die opkoopregeling inderdaad blijkt dat die uitgevoerd zal worden, kan ik dat alleen maar toejuichen. Dan kunnen we het inderdaad ook meten. Tenminste op voorwaarde dat er een opkoopregeling is die uitgevoerd wordt en er tegelijk geen nieuwe vergunningen worden verleend voor evenveel als men heeft opgekocht, want dan zijn we geld van de belastingbetaler aan het verspillen en mensen aan het uitlachen. Dus die garantie moet er dan wel zijn.

Ten tweede, ten attentie van sommige collega's moet ik eerlijk toegeven dat ik de bosanemoon niet zou herkennen als ik ze zie. Ik hoop dat ik er nooit per ongeluk op een heb getrapt, want daar zou ik me zeer schuldig over voelen. Maar goed, misschien verwar ik ze met de gevlekte orchis. Ik weet het niet goed. *(Opmerkingen)*

Maar dat gezegd zijnde, stoor ik mij wel een beetje aan het goedkope populisme dat men daar altijd mee hanteert, want hoe je het ook draait of keert, in Vlaanderen zijn we – zelfs in vergelijking met andere dichtbevolkte regio's – een van de regio's met de minste oppervlakte aan natuur, kwalitatieve natuur, aan ruimte om te ontspannen, aan ruimte om op een gezonde manier buiten te zijn, iets waar miljoenen gezinnen om smeken.

Dat dat op dit moment in veel gevallen – vanwege de gigantische versnippering die we in al de rest van onze ruimtelijke ordening in Vlaanderen ook met ons meesleuren – versnipperd is, klopt. Is daar iemand blij mee? Ik denk dat niemand daar blij mee is, zeker niet de mensen die het verschil kennen tussen de gevlekte orchis en de bosanemoon, neem ik aan.

Maar als u daar, mevrouw Rutten – want over u gaat het – plat populisme in wilt verkopen, zou ik u eerlijk gezegd vragen wat deze Vlaamse Regering – en de vorige, want daar had u het ook voor het zeggen – als palmares te bieden heeft in het maken van grotere aaneengesloten natuurgebieden in Vlaanderen, waar mensen terecht kunnen? Dan mag u mij die cijfers eens tonen.

Want waar wij vandaag staan – met de versnippering en het feit dat iedere morzel grond daardoor goud waard is geworden in de ogen van zowat iedere Vlaming – is ook die versnippering een bed dat de Vlaamse Regering en het Vlaams beleid zelf heeft gemaakt en waar we dus beter eerlijk zelf in slapen, in plaats van daar platte praat over te verkopen. *(Applaus bij Vooruit en Groen)*

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Collega Rutten, de achteruitgang van onze natuur en onze biodiversiteit is een van de vijf grootste bedreigingen van onze wereldeconomie. Ik zou daar dus niet zo minachtend over doen. Dat gaat niet over een bosanemoon, dat gaat over ervoor zorgen dat je voldoende biodiversiteit hebt in uw eigen land, in uw eigen regio om die economie te laten draaien.

Wat u doet, is daar een grapje rond maken. Dat is daarmee lachen. U hebt ervoor gezorgd dat alles versnipperd is, dat het nu zo moeilijk is geworden. Deze regering heeft alles in stukjes en brokjes geknipt. De vorige regering heeft alles in stukjes en brokjes geknipt, maar dat maakt dat het bijzonder, bijzonder moeilijk is. Ik erken dat het niet gemakkelijk is, maar de doelstellingen in twijfel trekken, is net niet wat je moet doen. *(Applaus bij Groen en Vooruit)*

Dan gaan onze natuur, onze landbouw en onze ondernemingen echt achteruitgaan, want wij zijn er met onze fractie van overtuigd dat we wel die verbinding kunnen maken. Waar een wil is, is een weg. Maar wat we met deze regeringen hebben gezien, is dat er alleen maar ruzie werd gemaakt, dat er werd opgepookt, dat er tegen elkaar werd opgezet. Er is geen poging gedaan om die drie dingen met elkaar te verbinden.

Wij geloven dat dat wel kan en wij hebben daar meerdere oplossingen voor op tafel gelegd. We kunnen bijvoorbeeld in de landbouw veel meer inzetten op grondgebonden veeteelt, met minder dieren, maar wel met eigen voedervoorziening. Daar zit in dit akkoord – op vlak van eigen voedervoorziening – noppes, niets in.

We kunnen bijvoorbeeld de landbouwers ondersteunen om naar die transitie naar grondgebonden veeteelt te gaan. Daarover staat in dit akkoord niets.

Men kan bijvoorbeeld middelen vrijstellen om landbouwers die opnieuw grondgebonden willen werken. De meeste van die landbouwers – van die familiale landbouwers, die niet aan de sonde van de aangroeiende industrie hangen – willen dat. Die zoeken naar fondsen om gronden te kunnen verwerven. Waarom richten jullie geen grondenbank op die dat mogelijk maakt? Dat zijn allemaal mogelijkheden om de landbouwer echt te pushen in een transitie die ons oplossingen zal opleveren. Dat zijn dingen die we dag in dag uit op tafel leggen in dit parlement.

Wij roepen en schreeuwen al jaren om een visie op de landbouw in Vlaanderen, een duurzame visie, voor een landbouw die een toekomst heeft in Vlaanderen. Wat krijgen wij daarop als antwoord? Dat het niet nodig is, dat men verder de koers zal zetten die is ingezet twintig jaar geleden, namelijk: innovatie, industrialisering, schaalvergroting en intensivering. Dat is niet de oplossing die ons leidt tot een vermindering van de stikstofuitstoot. Dat is een recept dat jullie al jaren proberen. En wat zien we? Het faalt. Ik ben het niet die dat zegt, het advies van de Raad van State van twee dagen geleden zegt dat. Ondanks al jullie zogenaamde inspanningen om het bad te verminderen, om niet te zeggen te laten leeglopen. *(Applaus bij Groen en van Hannelore Goeman)*

Dus, beste Vlaamse Regering, roep ik jullie op om eindelijk eens te zoeken naar echte oplossingen. Ik roep jullie op om in plaats van te polariseren, jullie samen te zetten en te verbinden. Want wij geloven dat landbouw, natuur en economie samen kunnen zorgen voor een oplossing. Dat moet, en dat zal. Want anders is de Vlaming de pineut.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Ik zie collega Vandaele niet zitten ...

De voorzitter: Ik denk dat hij zijn handen is gaan wassen.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Maar ik denk wel dat er minder glunderende gezichten zijn dan vorige week maandag, op de ministertribune.

Voorzitter, ik had een tekst voorbereid, maar ik ga die niet gebruiken. Ik ga wat losse opmerkingen geven en ook vragen stellen. Ik wil eigenlijk beginnen bij de minister-president. Ik weet niet of er filmpjes van bestaan dat ik molenwiekend aan dit spreekgestoelte sta. Ik kan het mij niet herinneren. Ja, u hebt gelijk, en ik ben blij dat het gezond verstand bij Open Vld aan het terugkeren is. De bron van het kwaad in dit dossier zijn inderdaad de onrealistische klimaat- en milieudoelstellingen vanuit Europa. Maar mag ik er ook bij zeggen, minister-president, dat jullie, maar ook alle andere partijen hier in het Vlaams Parlement, in Europa die doelstellingen allemaal goedkeuren? Jullie keuren ze allemaal goed. Wij zijn de enige partij die met haar fractie in het Europees Parlement die dolgedraaide, onrealistische doelstellingen, niet goedkeurt. En het is inderdaad zo, mevrouw Rutten, dat het aan de lidstaten, aan de regio's is, om die doelstellingen uit te werken. Stikstof is inderdaad een zwaarbeladen woord. In mijn jonge jaren sprak men iedere dag over zure regen. Ik weet niet waar die zure regen naartoe is, maar hij is plotseling weg. Misschien weet iemand van Groen dat. Nu is het allemaal stikstof. Stikstof, stikstof, stikstof. Het is ook zo, maar soit.

Ik denk dat Vlaanderen en Nederland als enige twee landen – landen in mijn ogen dan – het middel van het stikstofverhaal gebruiken. In vele andere – misschien nog in andere, minister-president – maar in heel wat andere Europese landen wordt dit niet via stikstof ... *(Opmerkingen van minister-president Jan Jambon)*

En ik heb de indruk dat alle kwaad inderdaad is begonnen bij het aanduiden van de natuurgebieden. Enkele bureaucraten die daar in een bureautje zitten en een prikblok hebben en zeggen: tsjak, daar gaan we een natuurgebied inrichten. En dan komt dat natuurgebied toevallig naast een boerderij die er al decennia, zo niet eeuwen is. En dan wordt de boerderij natuurlijk beschuldigd van allerlei nonsens. Maar zoals mijn fractieleider al eerder zei: het is niet zo, minister-president ... Als u mij een citaat van mij kunt tonen waarin ik het stikstofprobleem ontken: graag. Toon het mij, maar u gaat het niet terugvinden.

Zoals anderen stel ik me wel de vraag: is het stikstofprobleem zo groot als het hier wordt voorgesteld? Dat is voor mij een belangrijke vraag. Niemand kan me daar een antwoord op geven. Is het inderdaad zo dat de biodiversiteit zo massaal bedreigd wordt? Niemand geeft me daar een antwoord op. Collega Tobback, ik woon in Brugge. Bij de grootste baan in Brugge, een tweevaksbaan, zag ik aan beide kanten plots een eekhoortje lopen. Ik vind dus dat het nog wel meevalt met de biodiversiteit in ons land.

En dan, minister-president, ook naar u toe en naar mevrouw Demir, die het de moeite niet meer vindt ...

De voorzitter: Die is haar handen gaan wassen, collega Sintobin.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Spijtig. U hebt het ook gehad over de rode en de oranje bedrijven. En ik weet wel dat we als politici moeten vooruitkijken, maar ik wil in dit geval toch nog eens achteruitblikken. Ik herinner mij – en dat stoort mij enorm – de schandalige, denigrerende, neerbuigende manier waarop die bedrijven werden ingelicht van het feit dat ze vrijwel per direct moesten sluiten. Er werd een 'briefje' in de bus gedropt. Men had zelfs de moed, het lef en de durf niet om die mensen persoonlijk te gaan aanspreken. Dat is ook heel belangrijk. Ik wil trouwens ook zeggen dat in het verkiezingsprogramma van de N-VA in 2019 bij mijn weten niks stond – niks, nada – over stikstof. Niks. En in het regeerakkoord ook niet. Het komt een paar keer voor, het woord stikstof, maar ook niet veel.

En wat ik mevrouw Demir vooral ook kwalijk neem, zijn de uithalen. Ik vind dat eigenlijk een minister onwaardig, de uithalen die ze doet naar een landbouworganisatie. Zo bouw je geen vertrouwensrelatie op.

En dan is er nog altijd mijn vraag van vorige week, over de berekening van de modellen. Is er nu al iemand hier in de zaal die weet hoe die modellen berekend zijn, op basis van welke criteria? Ik heb het destijds in de commissie gevraagd aan mevrouw Demir en zij zei dat ze het niet wist. Ik heb het ook al hier gevraagd, aan collega Vandaele en collega Dochy, denk ik, en niemand weet blijkbaar hoe die modellen berekend zijn.

Ik heb het daarjuist al gehad over de studie van de Universiteit Antwerpen, daar moet ik niet meer verder ... *(Opmerkingen van minister-president Jan Jambon)*

Wat? Amsterdam, ja.

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Voorzitter, ik wou mij wat inhouden, maar het is toch wat moeilijk. Als de collega zegt dat we niks meer horen over zure regen, had u hetzelfde kunnen zeggen, collega, over het gat in de ozonlaag. We horen daar niks meer over. Ja, zou het niet kunnen, collega Sintobin, dat een beleid dat gevoerd wordt om bepaalde stoffen niet meer of minder uit te stoten, misschien toch effect heeft? Zou dat niet kunnen in het geval van de zure regen, dat de zwaveluitstoot drastisch verminderd is, waardoor die zure regen er niet meer is?

Zou dat misschien niet kunnen, dat politiek beleid, dat beleidsmakers toch enig effect hebben op de gezondheid van onze bevolking, op ons milieu? Ik dacht het wel. *(Applaus bij de N-VA en Open Vld)*

En dan zegt u dat noch de heer Vandaele, noch de heer Dochy, noch alle andere grootheden hier in dit halfroond u niet hebben kunnen aantonen dat de modellen allemaal kloppen. Collega Sintobin, we hebben wetenschappelijke instellingen in het buitenland, in het binnenland, waar gerenommeerde wetenschappers zitten, waar studies gebeuren, waar onderzoek gebeurt, waar inderdaad modellen worden uitgewerkt. Onze instellingen in Vlaanderen zijn soms echt de top in de wereld. En dan gaan wij hier moeten uitleggen hoe het in elkaar zit. Ook daar: ik dacht het niet. Ik denk dat die mensen hun werk goed doen en dat wij als politici ons met recht en reden kunnen baseren op de resultaten van hun werk. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Wat dat eerste betreft, collega Vandaele: ik stel vast dat dat dan ook kan in het geval van stikstof, dat we over tien, vijftien, twintig jaar niet meer spreken over stikstof. Voor mij geen probleem, hoor.

Wilfried Vandaele (N-VA): Maar dan zal er wel eerst een beleid op moeten worden gevoerd, collega.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Het beleid zit daar, collega Vandaele, ik ben het beleid niet. Het beleid zit daar. *(Stefaan Sintobin wijst naar de regeringsbank. Opmerkingen van minister-president Jan Jambon)*

Maar laat mij verdergaan. Ik wil vandaag eigenlijk toch wel mijn punt brengen over wat mij emotioneel het meest raakt in heel dit stikstofverhaal, en u zult waarschijnlijk wel weten wat dat is. Dat zijn de boeren, hun gezinnen en alle mensen die in de agrovoedingsketen werken. Die worden in het hele verhaal genegeerd, gekleineerd en beschuldigd van alle kwaad. En ook nu weer, minister-president, bij de samenstelling van de groep van parlementsleden, ministers en juristen, worden de belangengroepen niet betrokken. Niet betrokken, dat betekent op voorhand, denk ik, dat je het draagvlak eigenlijk al onderuithaalt. Ik wil trouwens van u ook weten wie die juristen selecteert. Wie duidt die juristen aan? De regering? Dat is dan duidelijk voor iedereen. Want ik ken ook een aantal juristen. Ik ken ook wel een aantal juristen. Maar het feit dat de regering zelf de juristen aanduidt, zegt volgens mij al veel.

Wat de landbouwers en hun gezinnen betreft: ik heb deze nacht nog een mail gekregen van een wanhopige boerin. Ik wil die hier in alle sereniteit even voorlezen.

"Dag Stefaan, eerst en vooral wil ik u bedanken omdat u het opneemt voor de landbouwers." En nee, ik heb dat niet zelf geschreven. "Ik contacteer u omdat ik u toch wil laten weten dat het er voor de rode bedrijven zeer slecht uit ziet. Mijn vergunning is namelijk ten einde op 28 oktober 2024. Het ziet er niet naar uit dat ik een verlenging krijg voor mijn bedrijf. Ik moet namelijk zware kosten aangaan om mijn vergunning opnieuw te laten vergunnen en ik weet al dat ik een nee zal krijgen."

En nu komt het: "Ik ben ten einde raad. Ik lig nachten wakker van wat er op ons gaat afkomen. Ik heb de grootste angst om in armoede terecht te komen. Ik ben emotioneel een wrak, ook al zijn we in het flankerend beleid gestapt, ook niet met onze toestemming, maar eigenlijk een beetje onder dwangbeleid van de VLM. Ik ben nog minstens tien jaar verwijderd van mijn pensioenleeftijd en we wensen nog minstens tien jaar te kunnen verder werken op mijn bedrijf, maar dit

is ons spijtig genoeg niet gegund. En er wordt ook niet voldoende compensatie gegeven. Van wat moeten wij leven als ons bedrijf volgend jaar dichtgaat? Ik ben ten einde raad. Dit weegt ook zeer zwaar op ons als gezin. Ik hoop met dit verhaal iets te kunnen bewegen in de landbouwsector. Het kan toch niet dat wij na 35 jaar dag en nacht gewerkt te hebben, dit levenswerk zomaar laten kapotmaken.”

Laat dit misschien allemaal eens tot u doordringen. Dank u wel. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

De voorzitter: Het woord is aan de N-VA-fractie.

De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Dank u, voorzitter, ik denk dat alles al gezegd is.

De voorzitter: Het woord is aan de cd&v-fractie.

Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (cd&v): Collega's, ik heb goed geluisterd naar eenieder. Ik wil kort op een aantal elementen reageren.

Eén, wat betreft de aangemelde doelstellingen, ben ik heel blij te horen dat het in dit parlement toch alleszins lijkt dat als we een analyse maken van datgene – en dat is niet Europa – wat Vlaanderen aangemeld heeft bij Europa, als we vandaag een analyse maken van welke maatregelen of inspanningen nodig zijn om misschien die doelstellingen te bereiken, de maatregelen die ertegenover staan misschien niet voor alle doelstellingen maatschappelijk, economisch of sociaal verantwoord zijn. Met andere woorden: we moeten op dat vlak met Europa het debat aangaan. Ik hoop ook – en ik heb hier gehoord dat daar een ruime meerderheid voor is – dat daar de nodige voorbereidingen en stappen voor ondernomen worden om dat debat aan te gaan vanuit Vlaanderen, maar eveneens daar waar we een compagnon kunnen vinden in Nederland of andere landen: heel graag. Ik denk dat dat heel belangrijk is om op termijn ook vooruit te kunnen blijven gaan.

Dat is geen punt dat morgen opgelost zal zijn. Dat beseft, denk ik, iedereen. Daarom geef ik alleen aan: gelieve daar reeds de nodige stappen voor te ondernemen, want dat is nodig. Het is maatschappelijk onverantwoord om dat niet te doen.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Mevrouw Rombouts, begrijp ik het goed dat u de Habitatrictlijn in vraag stelt? U gaat dat proberen te veranderen? Dat is uw oplossing. Daarmee zult u de Vlaming niet vooruithelpen. Daarmee gaat u gewoon de natuurkwaliteit achteruit duwen. Ik denk dat dit net niet is wat we moeten doen. Die Habitatrictlijn bestaat al twintig jaar. U had zich daar al twintig jaar naar kunnen schikken. En wat doet u nu? U gaat de regeltjes veranderen. Dat is echt niet de richting die we moeten uitgaan.

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (cd&v): Collega Schauvliege, u mag daar heel nijdig op reageren. Ik moet vaststellen dat alle partners op het terrein het eens zijn – zelfs onze administraties, zelfs onze natuurorganisaties – dat over een aantal doelstellingen die gesteld zijn of over een aantal afbakeningslijnen die getrokken zijn destijds, er voortschrijdend inzicht is dat het inderdaad misschien voor een

aantal zaken maatschappelijk, economisch, sociaal gezien onverantwoord is om dat effectief te bereiken.

Daar is ook op het terrein een grote consensus over. Dat wil niet zeggen dat dat zomaar een pennentrek is en dat men dat allemaal maar moet aanpassen omdat we het eventjes niet kunnen bereiken. U moet dat niet ridiculiseren. Daar helpen we het debat op geen enkele manier mee vooruit. Weliswaar kan er inderdaad na dertig jaar voortschrijdend inzicht zijn als we zien wat er nodig is en of het al dan niet haalbaar is. De wereld heeft ook niet stilgestaan. De manier waarop dit destijds is afgebakend, daar kunnen misschien ook vragen bij worden gesteld. Daarom: benut dat element, maak daar gebruik van.

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Voorzitter, ik wil daar toch even op inpikken, want het is nu al de tweede collega die het over de afbakening destijds van onder andere natuurgebieden en natuurwaarden en Habitatrichtlijngebieden heeft en verwijst naar het feit dat dat misschien wat versnipperd is gebeurd. Collega Rombouts, u gelooft meer in erfzonde dan ik. U weet toch waarom heel veel van die gebieden versnipperd zijn en op het eerste gezicht nogal raar zijn ingekleurd. Dat komt in grote mate omdat men al het mogelijke, tot in het absurde, heeft gedaan om vooral geen landbouwgebieden mee in die afbakening te betrekken, met als bijkomend bizar gevolg dat we natuurlijk al jaren zonevreemde natuurwaarden in landbouwgebied hebben en eigenlijk gewoon het conflict verder hebben verlengd en versterkt en de miserie hebben vergroot. Omdat we probeerden te pappen en nathouden in plaats van heldere keuzes te maken.

Als u dus pleit voor een herafbakening, ervoor pleit om dat allemaal opnieuw te bekijken? Nog eens, Vooruit wil zeer constructief zijn, het moet inderdaad vooruitgaan, ik sta daar zelfs voor open, maar dan moet u het ook wel duidelijk zeggen: gaan we het allemaal opnieuw afbakenen op basis van objectieve gegevens, objectieve potentiëlen en objectieve mogelijkheden, of gaan we het opnieuw afbakenen in functie van de kleurpotloden in het hoofdkantoor van Boerenbond? Want dat is natuurlijk hoe het is gebeurd, en nu komt men er achteraf over zeuren.

Met andere woorden, wilt u resultaten boeken, zowel wat een zekere bedrijfsvoering voor landbouwers als de natuurwaarden betreft, waarvan we allemaal zeggen dat we erachter staan en wat zeer veel Vlamingen vragen? Of bent u nu gewoon het volgende aan het zeggen: "Weet je wat? We gaan nog een aantal extra van die natuurgebieden" – we hebben er al bijna geen – "schrappen, want daar moet opnieuw een megavarkensstal op komen." Wees daar dan duidelijk in. *(Applaus bij Vooruit)*

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (cd&v): Collega's, ik spreek hier duidelijk met alle nuances die in het debat thuishoren – niet, zoals u zou wensen dat ik uitspraken doe, met de grove borstel: het is a, het is b, het is zwart of het is wit. Misschien leeft dat in uw hoofd, collega Tobback, maar ik ga daar niet in mee. Het feit dat we in Vlaanderen met kleinere gebieden te maken hebben, komt omdat je inderdaad niet met een wit blad kunt beginnen. U hebt daarstraks al verwezen naar de ruimtelijke ordening. Konden wij onze ruimtelijkeordeningsoefening volledig opnieuw maken, vanuit een wit blad, dan zou Vlaanderen er ongetwijfeld anders uit zien, wetende wat we vandaag allemaal weten. Uiteraard. Maar dat is niet de realiteit. Wel is de realiteit dat we moeten vaststellen dat, rekening houdend met de klimatologische omstandigheden die wijzigen, het sociaal en maatschappelijk gewoon onhaalbaar of onaanvaardbaar is dat men bepaalde doelen op bepaalde locaties nastreeft. Het gaat immers zelfs niet alleen over de versnippering. Dat is

gewoon de realiteit, de ecologische, de wetenschappelijke realiteit. Het is niet eerlijk om dat in dit debat te blijven ontkennen of negeren.

Wat het advies van de Raad van State over het voorstel van decreet betreft: ik onderstreep nogmaals dat we dat voorstel niet hebben ingediend, niet enkel omdat die twee perspectiefpunten er niet in zaten, want het is uiteraard belangrijk dat die twee punten mee moeten kunnen worden gerealiseerd, maar ook omdat er heel wat opmerkingen bij het voorstel van decreet waren. Ik denk dat het aangeven de afgelopen weken van de fouten die in het voorstel zitten, dat ook wel heel duidelijk maakt. Bovendien zijn wij altijd bezorgd geweest, dat weet eenieder, over de juridische robuustheid, ook inderdaad met betrekking tot een aantal zaken die in het PAS-verhaal zijn opgenomen.

Ik kan alleen maar vragen dat men op zijn minst de verslagen van dit parlement zou bekijken. Zelfs collega Rutten heeft eveneens daarop gewezen: er zijn heel wat bezorgdheden over de juridische robuustheid en de wijze waarop bepaalde afspraken zijn gemaakt. Dat moet worden geremedieerd. Dat moet worden opgelost. Dat is de realiteit. Nu wordt dat aangegeven. Ook degenen die het voorstel van decreet wel hebben ingediend, hebben aangegeven het in te dienen omdat ze het advies van de Raad van State willen kennen, omdat er wel wat bezorgdheden waren over de juridische robuustheid.

Dus, de opmerkingen, de fundamentele opmerkingen die er zijn gegeven, moeten effectief au sérieux worden genomen.

Dat is mijn standpunt. Dat is de vraag die ik daarnet heel duidelijk heb gesteld.

Collega's, we moeten in het achterhoofd altijd wel steeds weten waarop de Raad van State advies heeft gegeven. Ik hoor in het debat hier dat de Raad van State nog veel verder wil gaan, dat de Raad van State veroordeelt en zegt dat eerst het bad moet worden leeggemaakt. De Raad van State geeft natuurlijk een advies op een voorstel van decreet dat is ingediend. Hij geeft opmerkingen en redeneert mee in de filosofie van dat specifieke voorstel van decreet. Dat heb ik daarnet aangegeven: dat bepaalde elementen die in het voorstel van decreet zijn opgenomen, de methodologie en de filosofie van het voorstel van decreet, ervoor zorgen dat het inderdaad nooit genoeg zal zijn: niet binnen tien of twintig en niet binnen dertig jaar. Dat is mijn grote bezorgdheid. Daarover gaan de fundamentele opmerkingen over het voorstel van decreet. Eigenlijk moeten we deze opmerking van de Raad van State beschouwen als een waarschuwing: "Let op, als je in die filosofie doorgaat, riskeer je inderdaad om tot een stilstand te komen." Dat is eveneens zo voor de drempels. In principe is het inderdaad toegelaten dat drempels kunnen, maar als voor A een koffielepeltje extra stikstof te veel is boven de kritische depositiewaarden (KDW's), is het zeer moeilijk uit te leggen dat dat voor partner B veertig keer meer zou moeten zijn. Dat zegt de Raad van State: die onderbouwing ontbreekt.

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Mevrouw Rombouts, ik heb een informatieve vraag voor u. Ik hoor u een uiteenzetting geven die juridisch nogal eigenaardig is, zelfs voor een jurist als ik, over wat de Raad van State allemaal bedoeld zou hebben. Volgens u heeft de Raad van State gezegd dat het zijn eigen schuld is als hij streng wil zijn. Volgens mij heeft de Raad van State gezegd dat als we het niet serieus doen, het niet zal lukken. Maar, mevrouw Rombouts, ik heb u daarnet ook horen pleiten voor een ad-hocverlenging van bestaande vergunningen en voor een aantal andere maatregelen om het opnieuw te versoepelen. Dat stond allemaal niet in dat voorstel van decreet. In dat geval zou mijn partij ook niet zo enthousiast geweest zijn om het eventueel te steunen. Zullen we dat misschien ook eens aan de Raad van State voorleggen? Als u dat wilt doen, durft u dat dan

ook aan de Raad van State voorleggen? Dan gaat u direct weten wat hij echt bedoelt. Denkt u echt dat hij in dit advies en op uw voorstel heeft gezegd dat dat oké is, dat de Vlaamse Regering nog verder mag versoepelen? Zullen we dat doen, of moet ik u op uw woord geloven?

De voorzitter: De heer Rzoska heeft het woord.

Björn Rzoska (Groen): Voorzitter, ik heb een simpele vraag voor de regering, om de heel eenvoudige reden dat het voor mij soms niet meer duidelijk is in dit debat. Ik heb hier nu een paar uur geprobeerd om te volgen. Wat gaat de Vlaamse Regering nu eigenlijk doen? Of moet ik beter vragen: wat gaan aan de ene kant de N-VA en Open Vld doen, en wat gaat aan de andere kant cd&v doen? Als ik goed heb geluisterd, zegt de minister-president en zegt ook de N-VA-fractie dat zij het voorstel van decreet zullen remediëren. Dat zij alles waar de Raad van State opmerkingen bij heeft, zullen verduidelijken. Aan de andere kant heb ik ook goed de interviews beluisterd van minister Brouns, en heb ik ook de uiteenzetting van mevrouw Rombouts voor de tweede keer goed beluisterd. Cd&v zegt: "Nee, alles van tafel en opnieuw beginnen." Ik zou nu graag weten van de Vlaamse Regering, de minister-president en minister Brouns, wat het nu is. Ik kan na ondertussen drie uur debat niet meer volgen.

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Dan zal ik u helpen om zo snel mogelijk terug op het rechte pad te komen en te kunnen volgen, mijnheer Rzoska. We hebben in de regering dinsdag heel duidelijk afgesproken dat de basis voor alle werkzaamheden rond stikstof het akkoord is dat we in maart van dit jaar hebben gesloten. Hoe dan ook moet aan een gedeelte van dat akkoord een decretale vertaling worden verleend. Wat nu in het parlement ligt, en waarop een advies van de Raad van State is gegeven, was een eerste poging om dat te doen. Er zijn een aantal opmerkingen van de Raad van State. Sommige zijn, denk ik, eenvoudig te remediëren. Andere vereisen toch wat grondiger werk.

Dat is nu bij een groep van juristen gelegd. Zij zullen een document opleveren, waar wij dan politiek over gaan delibereren hoe we het voorstel van decreet moeten aanpassen. Dat is afgesproken in de regering. De drie partijen in de regering hebben zich over die aanpak akkoord verklaard. Na dat juridisch advies ingewonnen te hebben, gaan we nu zien hoe we dat moeten remediëren. Dat is de werkwijze die is afgesproken en waarover de drie partijen zich akkoord verklaard hebben.

Ik hoop u zo uit uw verwarring te hebben kunnen verlossen.

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (cd&v): Dank u wel. Ik wil gerust op de twee vragen antwoorden. Mijn pleidooi ging eerst nog over hoe we moeten omgaan met de fundamentele opmerkingen van de Raad van State. Mijn oproep is dat we die inderdaad ten gronde ter harte moeten nemen.

Ik heb daarstraks aangegeven dat ik het vandaag inderdaad niet zie. Als ik zie welke fundamentele opmerkingen er gemaakt worden, en over welke hoekstenen, dan zie ik niet hoe dat even snel te remediëren zal zijn. Ik zie het vandaag niet. Wil dat zeggen dat ik niet akkoord ben met een regering die zegt dat ze nog drie advocaten wil horen, om te kijken of zij een mogelijkheid zien om het te remediëren? Uiteraard niet. Ik sta altijd open voor alle extra inzichten die het debat rijker kunnen maken en ons helpen om tot oplossingen te komen. Ik zie het vandaag niet, omdat de opmerkingen fundamenteel zijn. Maar uiteraard kijk

ik ook uit naar eventuele voorstellen waarmee we tot oplossingen zouden kunnen komen.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Ik hoorde daarnet de strategie van minister-president Jambon. Ik zou nog graag vernemen wanneer we dan die adviezen mogen zien, en wanneer u plant om tot een akkoord te komen? Daar blijft u bijzonder vaag over.

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Wanneer ik plan tot een akkoord te komen? Dat is asap. (*Lacht*)

De adviezen? Ik denk eind volgende week. De administratie zal vandaag of morgen haar werk afgeleverd hebben, en dan gaan de juristen aan het werk. Geef die mensen een week om dat te doen. Pin me niet exact vast, maar dat is ongeveer de 'time frame' waaraan we denken.

Dan begint het politieke werk, en daar zet ik zeker en vast geen deadline op.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhal Demir: Heel kort, ik wil nog eens benadrukken waarom we verder moeten met het dossier. Akkoord, het is altijd zo met voorstellen van decreet, er zijn vaak veel opmerkingen, soms zijn er arresten van het Grondwettelijk Hof – denk aan het decreet rond onverdoofd slachten in de vorige legislatuur –, maar we moeten verder met het voorstel van decreet en met het advies.

Ook het advies zegt, als algemeen principe, op pagina 12: "De door de indieners van het voorstel, in samenhang met de door de Vlaamse Regering vastgestelde definitieve PAS, gekozen programmatorische aanpak lijkt in het licht van de hierboven uiteengezette principes in beginsel en in zijn algemeenheid, te kunnen worden aanvaard". Dat is wel een heel belangrijke paragraaf in het advies van de Raad van State.

Uiteraard heeft de Raad van State kritische opmerkingen. Dat mag ook. Maar het is wel aan ons, aan de politiek, aan de beleidmakers, om nu verder te gaan met een voorstel van decreet. Waarom? Nogmaals, omdat wij geen vergunningenstop willen. Wij willen voor eenieder die onderneemt in Vlaanderen een kader dat duidelijk is.

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (cd&v): Ik kan enkel herhalen dat de opmerkingen die gegeven zijn dermate belangrijk zijn dat ze ten gronde moeten worden bekeken. En vooral, collega's, het gaat veelal ook over welk gewicht je geeft aan bepaalde wetenschappelijke elementen of inzichten. Ook dat is belangrijk, dat die op een correcte manier gewaardeerd worden, als we ons in de toekomst niet willen blijven vastrijden.

Collega Tobback, u zegt dat ik sprak over een ad-hocverlenging. Ik heb aangegeven dat als we de fundamentele opmerkingen ter harte willen nemen – ik ga ervan uit dat iedereen in het parlement dat belangrijk vindt – het geen evidentie is om dat met een amendement snel te klaren. Daar ben ik bezorgd om.

Er zitten vandaag mensen in de miserie. Er worden vandaag aanvragen ingediend door mensen die niet weten of ze antwoord krijgen. Er zijn deputaties die van-

daag moeten beslissen over hervergunningen van bedrijven. Als mensen die investeren in Vlaanderen, en ik heb het over ondernemers in de breedste zin van het woord, als bij onze wegen- en openbare-infrastructuurwerken zelfs fundamentele vragen worden gesteld door de Raad van State, dan roep ik nu op om het vacuüm waarin we nu zitten, zo snel mogelijk te dichten, ook al zouden we iets meer tijd nodig hebben om op de andere fundamentele opmerkingen een degelijk antwoord te geven. Het gaat niet op om de fundamentele opmerkingen snel weg te duwen, om te denken dat we iets hebben en vervolgens tegen de muur van het Grondwettelijk Hof te lopen. Daar willen wij niet aan meedoen. Dat is de context van het debat die ik wilde meegeven.

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Namens mijn fractie is alles gezegd, voorzitter.

De voorzitter: Heeft Vooruit ook niet alles al gezegd?

De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Bijna, voorzitter. Ik zal het nog even samenvatten, ik denk dat dat wel nuttig is. Ik zal daar geen tien minuten voor nodig hebben.

Collega's, ik heb daarnet de term 'erfzonde' gebruikt in het kader van dit debat. Voor wie zich wat ongemakkelijk voelt bij vergelijkingen met het katholieke geloof in de huidige omstandigheden, zal ik het socialistische equivalent geven: wie zijn gat brandt, moet op de blaren zitten. (*Gelach*)

Dat is eigenlijk de samenvatting van de situatie waar we vandaag in zitten met deze regering en deze discussie. We hebben hier al een paar voorbeelden gezien en heel veel uitleg gekregen. Heel veel van die uitleg en van de ambities, plannen en dromen, met name vanuit de Vlaamse meerderheidspartijen, blijft toch nog altijd doordrongen van een beetje hetzelfde. Men denkt dat men dit kan blijven oplossen met een aantal formalistische regelingen, met een aantal bypasses om het in medische termen te stellen, waarmee we de verstoppingen kunnen oplossen. Collega's, ik wil u echt oproepen om in deze discussie – we staan nu echt met ons allen met de rug tegen de muur – een structurele oplossing te zoeken.

Je kunt het advies van de Raad van State, de arresten en vonnissen van de voorbije jaren en de discussies die we telkens weer hebben over ambetante rechters die potverdorie onze wetten toepassen, heel simpel samenvatten. Het beleid in Vlaanderen zegt wel dat het heel veel doelstellingen en ambities heeft, maar heeft – zeker als het over de kwaliteit van leefomgeving gaat in zeer brede zin, veel breder dan de bosanemoon – weinig om trots op te zijn als het over resultaten gaat. We kiezen altijd weer voor de kortetermijnoplossing, voor het snelle voldoen aan de dringende wens van deze of gene. We trekken het ons niet aan dat die persoon, die ondernemer, dat bedrijf, dat gezin, op termijn voor problemen gaat komen te staan. We trekken ons vooral niet aan dat we de resultaten die we hebben beloofd aan de Vlaamse burger niet halen. Of dat nu gaat over het afbakenen van natuurgebieden, of dat nu gaat over het verbeteren van de waterkwaliteit, over ruimte voor iedereen, ik kan nog een hele lijst opsommen, dat maakt niet uit. De Raad van State en andere rechtbanken in dit land, daarvoor leven we in een rechtsstaat, hebben heel duidelijk gezegd dat we resultaten moeten voorleggen aan de burger.

Ik wil dus echt alle partijen die dit blijkbaar onder de meerderheid gezamenlijk gaan proberen op te lossen, oproepen om te zoeken naar een oplossing die structureel resultaten boekt op de lange termijn. Dat het bad is volgelopen, is

niet gisteren, is niet vorige week en is zelfs niet alleen onder deze regering gebeurd. Het is vanwege een gebrek aan vooruitziendheid in de voorbije twintig à dertig jaar gebeurd. Daarin hebben we altijd op een heel kortzichtige manier gedaan waarvan we dachten dat het op de korte termijn voordelig was, zonder na te denken wat de langetermijneffecten daarvan zouden kunnen zijn.

Vandaag stellen we vast dat én onze omgeving én een hele hoop Vlaamse burgers, maar evengoed een aantal ondernemers, in de landbouwsector en daarbuiten – en er zijn een paar voorbeelden gegeven en die zijn vaak schrijnend – daarvan het onvermijdelijke slachtoffer zijn. Dat is gewoon geen goede manier om als samenleving welvaart op te bouwen. We moeten onszelf dwingen om verder vooruit te kijken, om de ambities op de lange termijn waar te maken en daarvoor ook op de korte termijn de nodige inspanningen te doen. Als we zeggen dat we de veestapel moeten afbouwen – en dat moeten we volgens mijn fractie –, dan moet daar ook een correcte vergoeding tegenover staan. Als de overheid fouten heeft gemaakt en die moet rechtzetten, dan moet daar fair voor betaald worden. En als we op de lange termijn niet willen blijven smossen met belastinggeld, dan moeten we vooral vermijden dat we dit soort situaties blijven creëren.

U zou het struisvogelpolitiek kunnen noemen, wat ik hier soms hoor, maar eerlijk gezegd zijn er met de kwaliteit van onze grond vandaag in Vlaanderen niet zoveel struisvogels die hun kop er nog in willen steken. Dat geldt blijkbaar alleen nog voor beleidsmakers. Ik wil dus ook die beleidsmakers oproepen: kom daar met uw hoofd uit, kijk vooruit op een optimistische en innovatieve manier, maar vooral op zo'n manier dat jullie beloftes maken die jullie ook kunnen waarmaken, voor binnen tien jaar, binnen twintig jaar en binnen dertig jaar. Want dat is de erfenis van vandaag. Wij plukken vandaag de zure vruchten van de dommheden en kortzichtigheid van de voorbije dertig jaar. Laat ons er alstublieft voor zorgen dat men binnen dertig jaar niet voor hetzelfde probleem staat. Dat is onze verantwoordelijkheid. Stop dus met rondjes te draaien in een doodlopende straat, en laat ons een nieuwe weg zoeken om in te slaan en het vanaf nu serieus doen. *(Applaus bij Vooruit)*

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Heel kort nog. Vorige week was het hier kumbaya in de Vlaamse Regering, gisteren waren er veel pogingen om een constructieve sfeer uit te stralen, maar vandaag is het opnieuw duidelijk dat stikstof deze regering uit elkaar speelt. Ik hoor cd&v zeggen: "Doordoen met dit decreet is geen optie", en ik hoor de N-VA zeggen: "We moeten verder met dit decreet." Minister-president, u hebt eerder al gezegd dat u water en vuur met elkaar zou verzoenen, maar tot op heden is dat geen bijster succes gebleken en heeft dat vooral heel veel rook opgeleverd. Ik vraag me af wanneer die gaat optrekken.

Er is immers nog heel veel rook, heel veel rechtsonzekerheid, heel veel onduidelijkheid voor mensen die afhankelijk zijn van waar jullie hier mee bezig zijn. Ik heb veel debat gehoord over drempelwaarden, over de Habitatrichtlijn, over impactscores en over stalvloeren en vergisters, maar ik heb vanuit deze regering geen woord gehoord over welke toekomst er voor onze landbouw is en hoe we dat landbouwmodel duurzamer gaan maken, voor landbouwers en voor de natuur. Zolang we daar geen debat over hebben, zolang we daar geen oplossingen voor vinden, vrees ik dat we die rook niet snel zullen zien optrekken.

De voorzitter: Mevrouw Ampe heeft ook nog één minuut het woord, maar ik zie haar niet zitten. Dus bij dezen vervalt haar beurt.

Vraagt nog iemand het woord? *(Nee)*

Wenst iemand tot besluit van dit actualiteitsdebat een motie of een motie van wantrouwen in te dienen?

– *Het Vlaams Belang kondigt aan een motie te zullen indienen.*

De motie moet uiterlijk om 17.32 uur zijn ingediend.

Het parlement zal zich daarover straks uitspreken.

Het debat is gesloten.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter: Dames en heren, ik schors de vergadering enkele minuten. Daarna starten we met de actuele vragen.

– *De vergadering wordt geschorst om 17.01 uur.*

– *De vergadering wordt hervat om 17.05 uur.*

MEDEDELING VAN DE VOORZITTER

De voorzitter: Collega's, ik wil nog even herinneren aan het reglement, waaraan ik jullie vorige week allemaal heb herinnerd, namelijk dat er geen papieren meer gebruikt worden bij het stellen van actuele vragen, tenzij u per se percentages en dergelijke wilt citeren. Maar er wordt niet meer letterlijk afgelezen, oké? Indien u dat wel doet, neem ik het papier af.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Alessia Claes, Orry Van de Wauwer, Emmily Talpe, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Sofie Joosen over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de vluchtelingenstroom uit Nagorno-Karabach en de vrees voor een etnische zuivering in de regio
– 1832 (2023-2024) – Nr. 1

Voorstel tot spoedbehandeling

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Voorzitter, ik zou op basis van artikel 50, punt 1, h), van ons reglement willen vragen om de spoedbehandeling te agenderen van een voorstel van resolutie over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de vluchtelingenstroom uit Nagorno-Karabach en de vrees voor een etnische zuivering in de regio. De tekst werd deze namiddag formeel ingediend en bezorgd aan de fractiesecretarissen. Collega Alessia Claes zal straks motiveren en toelichten. Dank u, voorzitter.

De voorzitter: We zullen ons daar later over uitspreken.

Het incident is gesloten.

ACTUELE VRAAG van Lise Vandecasteele aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de stijgende dagprijzen en het groeiend personeelstekort in de woonzorgcentra

ACTUELE VRAAG van Immanuel De Reuse aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de hoge rusthuisfactuur

ACTUELE VRAAG van Freya Saeys aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de stijging van de prijzen van woonzorgcentra

ACTUELE VRAAG van Hannes Anaf aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het grote verschil tussen de hoge prijzen in de woonzorgcentra en het pensioen

ACTUELE VRAAG van Veerle Geerinckx aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de dagprijsmeting van woonzorgcentra in 2023

ACTUELE VRAAG van Jeremie Vaneekhout aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de stijgende prijzen van woonzorgcentra

ACTUELE VRAAG van Katrien Schryvers aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de betaalbaarheid van het woonzorgcentrum

De voorzitter: Mevrouw Vandecasteele heeft het woord. Geen papier!

Lise Vandecasteele (PVDA): Ik ga het niet aflezen. Ik ga het klaarleggen.

Bij het begin van deze Vlaamse Regering beloofden jullie plechtig om de rusthuisfactuur te doen zakken, minister, en om de ouderenzorg kwaliteitsvoller te maken. Dat was bovendien een van jullie paradepaardjes. Maar ik ben eens terug gaan kijken. Vier jaar geleden was die rusthuisfactuur 1800 euro per maand. Vandaag is die factuur 2200 euro per maand. Die factuur is op vier jaar tijd met 400 euro per maand gestegen. Dat is niet de factuur betaalbaarder maken. Dat is een factuur onbetaalbaarder maken.

Vandaag is het de ouderenvereniging OKRA die aan de alarmbel trekt. Wij zeggen jaar na jaar na jaar dat die factuur aangepakt moet worden, dat de factuur naar beneden moet. Want dat is een probleem, minister. Dat is een concreet probleem voor de mensen. Neem bijvoorbeeld Marie-Jeanne. Marie-Jeanne heeft een goed pensioen van 1700 euro per maand. Ze heeft heel haar leven in de keuken van een woonzorgcentrum gewerkt. Maar met haar volledige pensioen kan zij vandaag haar rusthuisfactuur niet betalen, want die is ruim 2300 euro per maand, een verschil van 600 euro, elke maand. En weet u wie die moet betalen? Het zijn haar twee kinderen die elke maand moeten bijdragen. Haar zoon en haar dochter moeten elk 300 euro per maand bijbetalen voor de rusthuisfactuur van hun moeder. Dat is niet normaal, minister. Dat is niet normaal.

U zegt dan op tv dat u de factuur minder snel wilt doen stijgen. Die factuur moet snel dalen. 2200 euro per maand, dat is misschien gemakkelijk betaalbaar met een parlementair pensioen, maar voor mensen die hun leven lang werken, is die factuur veel te duur. Het is niet normaal, minister, dat mensen hun leven lang werken, hun leven lang bijdragen, en dan met hun volledige pensioen die factuur niet kunnen betalen. Mijn vraag is: wilt u daar iets aan doen en wilt u een maximumfactuur instellen om die factuur betaalbaar te maken? (*Applaus bij de PVDA*)

De voorzitter: De heer De Reuse heeft het woord.

Immanuel De Reuse (Vlaams Belang): Minister, vorige week bij de Septemberverklaring was alles hier nog peis en vree. Alles zou opgelost worden. Maar ondertussen stellen we vast dat we toch al weer overgegaan zijn naar de orde van de dag. Wat uw beleidsdomein betreft, werd vorige week vooral de kinderopvang in het licht gezet. En laat me toch heel duidelijk zijn: dat verdiende het ook meer dan genoeg.

De ouderenzorg werd toch een beetje in het verdomhoekje gedruimd in de Septemberverklaring. Maar niet getreurd. OKRA, u beter bekend als de christelijke beweging voor de senioren, heeft een analyse gemaakt van de actuele dagprijzen in onze woonzorgcentra en daaraan gekoppeld de betaalbaarheid van onze woonzorgcentra voor onze senioren. Men stelt vast dat het pensioen, het bedrag dat men uitgekeerd krijgt, steeds verder verwijderd is van de dag- en maandprijs die betaald moet worden.

Concreet bedraagt de gemiddelde maandprijs voor een woonzorgcentrum nu 2167 euro. Dat is het gemiddelde van alle verschillende sectoren, zowel de openbare, de non-profit als de profit. Sowieso ligt het boven de 2000 euro, en als we dat even afzetten tegen het gemiddelde pensioen van 1255 euro per maand, dan is het plaatje wel heel duidelijk.

Een van de redenen waarom deze twee cijfers uit elkaar groeien is de toepassing van een ongelijk indexatiecijfer. U hebt daarnet gereageerd daarop en gezegd dat u samen met de koepels en de ouderenorganisaties aan het werk gaat om dit de wereld uit te helpen. Mijn vraag is zeer eenvoudig: hoe ver staan die onderhandelingen en wanneer denkt u tot een oplossing te komen? (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Inderdaad, minister, OKRA kwam naar buiten met het feit dat afgelopen maand de prijs in een woonzorgcentrum gemiddeld 2100 euro bedraagt. Dat staat natuurlijk in schril contrast met het gemiddelde pensioen van 1255 euro. We weten dat van 1 mei 2022 tot 1 mei 2023 de prijzen met 10 procent gestegen zijn. Natuurlijk, dat heeft te maken met de levensduurte, die komt eigenlijk nu pas tot uiting in deze cijfers.

Ik wil ook een kanttekening maken over die indexaties. Die zijn door de woonzorgcentra ingevoerd omdat de energieprijzen waren gestegen, de personeelskosten waren gestegen en de dienstverleners ook meer kosten hadden. Anderzijds heeft de Vlaamse Regering er toen ook voor gezorgd dat het zorgbudget voor mensen in een woonzorgcentrum automatisch in de hoogste categorie valt. Dat zijn dus allemaal heel goede zaken. Het Vlaams Onafhankelijk Zorgnetwerk (Vlozo) stelt dat de bouwkost ook enorm is gestegen.

Wij vragen dat de overheid de volledige zorgcomponent op zich zou nemen. Vandaar, minister, mijn volgende vraag. De Vlaamse Regering heeft gezegd dat ze naar een persoonsvolgende financiering wil gaan. We hebben dat al bij

mensen met een beperking en het was eigenlijk de bedoeling om daarmee de volledige zorgkost te gaan dekken. Mijn vraag is wat u op dit moment wilt doen om die kosten rond die zorgcomponent voor onze ouderen in de woonzorgcentra te laten dalen.

De voorzitter: De heer Anaf heeft het woord.

Hannes Anaf (Vooruit): Minister, beste collega's, meer dan 200 euro extra per maand moeten betalen voor een rusthuisfactuur, jezelf afvragen hoe lang je dat nog gaat kunnen trekken, en je vaak ook zorgen maken dat je kinderen uiteindelijk gaan moeten bijbetalen. Dat is de realiteit in Vlaanderen voor heel veel ouderen die een gemiddelde woonzorgfactuur hebben van meer dan 2100 euro. Dat is schrijnend. Dat zijn vaak mensen die heel hun leven hebben bijgedragen, heel hun leven hebben gewerkt en zich dan op het einde van hun leven zorgen maken over hun oude dag. Gezondheidszorg zou een basisrecht moeten zijn.

Kijk waar we federaal samen investeren, bijvoorbeeld in het toegankelijker maken van de huisarts. Voor 4 euro kun je naar de huisarts. We maken ook het bezoek aan een psycholoog toegankelijker. Het gaat over basiszorg, het is evident dat we dat betaalbaar en kwaliteitsvol doen. Bij woonzorg zou dat ook zo moeten zijn want er is niemand die voor zijn plezier naar een woonzorgcentrum gaat. Ook dat zou dus basis moeten zijn.

Het is dan ook een kerntaak van de Vlaamse overheid om ervoor te zorgen dat dat betaalbaar blijft. Deze Vlaamse overheid faalt in die kerntaak. Het is dan vaak aan de OCMW's om bij te springen. Of, op plaatsen waar de onderhoudsplicht nog bestaat, is het aan de kinderen om bij te springen. Je moet je dat als volgt voorstellen: als de ouders van de buurman sterven krijgt hij een serieuze erfenis, maar zelf ga je niets krijgen, want het geld is op en je hebt misschien nog zelf moeten bijbetalen om je ouders een oude dag te laten beleven. Dat is een soort omgekeerde erfenis, een omgekeerde herverdeling. Daar mogen we ons nooit bij neerleggen.

En dan is de vraag, minister: wat zult u nu doen om die rusthuisfactuur weer betaalbaar te maken?

Wij hebben het voorstel van een maximumfactuur op tafel gelegd. Ik begrijp niet goed waarom u daar dan negatief op reageert. Ik zou graag willen weten waarom u daar niet voor bent. Ik heb een aantal voorstellen van u gehoord die helaas bij wat gerommel in de marge blijven. Ik wil u dan ook nog eens vragen: waarom geen maximumfactuur? En wat zult u doen om de rusthuisfactuur naar beneden te kunnen halen, voor al die mensen die hun hele leven keihard hebben gewerkt en nu schrik hebben voor hun oude dag? *(Applaus bij Vooruit)*

De voorzitter: Mevrouw Geerinckx heeft het woord.

Veerle Geerinckx (N-VA): Voorzitter, minister, collega's, ja, de dagprijzen stijgen, dat hebben wij allemaal gelezen. De dagprijzen werden in 2016 voor het eerst in beeld gebracht. Vroeger kon dat niet, vroeger bestond dat niet, maar sinds 2016 kan dat wel, sinds Vlaanderen daarmee aan de slag is gegaan. En dat geeft ons een beeld. Het beeld dat we nu krijgen, is echter niet fraai, omdat er heel wat factoren bij elkaar komen: de indexering, de inflatie, we hebben het allemaal vastgesteld.

Vlaanderen heeft al wel wat zaken gedaan voor de betaalbaarheid. Die kunnen we best terugvinden en opsommen, maar dat alleen blijkt niet voldoende te zijn.

Waarover ik het wil hebben, is niet alleen de stijging van die dagprijzen, maar ook iets dat nog in het regeerakkoord stond, minister. In het zorgbudget worden

mensen niet altijd gelijk behandeld. Ik geef een voorbeeld. Mensen die een woning verkopen, worden zeker niet op dezelfde manier behandeld als mensen die datzelfde vastgoed zouden verhuren. In het regeerakkoord was opgenomen dat die ongelijkheid dient te worden aangepast. Minister, hoever staat u ermee om die ongelijkheid weg te werken en een correctie binnen de zorgbudget-berekening te voorzien, ook voor mensen die zich weliswaar hebben georganiseerd? (*Applaus bij de N-VA*)

De voorzitter: De heer Vaneeckhout heeft het woord.

Jeremie Vaneeckhout (Groen): Voorzitter, minister, collega's, deze ploeg is intussen vier jaar aan de slag, en de facturen in de woonzorgcentra zijn nog nooit zo hoog geweest.

Voor onze fractie, voor Groen, en ik hoop voor dit hele parlement, voor ons allemaal is goede en betaalbare zorg voor al onze ouderen een basisrecht. En dat zou dus ook een kerntaak van deze overheid moeten zijn. Ik hoop dat u hier vandaag minstens het aplomb hebt om te zeggen dat u vandaag inderdaad faalt in uw kerntaak als overheid, dat u er als Vlaamse Regering niet in bent geslaagd om te doen wat al onze ouderen verdienen.

Als wij er op federaal niveau voor zorgen dat de pensioenen sinds 2019 met 5 procent stijgen, maar de Vlaamse overheid tegelijkertijd niet kan verhinderen dat de facturen van de woonzorgcentra met meer dan 20 procent stijgen, dan storten wij meer en meer ouderen in de armoede, dan storten wij meer en meer ouderen in zorgen, in situaties die zij niet verdienen.

Er is dus maar één eenvoudige vraag, minister: hoe kan het dat het voornemen dat de Vlaamse Regering keer op keer naar voren schuift, niet wordt gerealiseerd? Hoe kan het dat wij, commissievergadering na commissievergadering, aan u komen vragen, namens al die ouderen, namens OKRA en zovele anderen, wanneer er daar echt een antwoord op komt en dat er dan gisteren opnieuw wordt gezegd dat u plannen hebt en ervoor zult zorgen dat het wordt aangepakt? Minister, wanneer moeten wij hier niet langer staan om die exploderende facturen van de woonzorgcentra aan de kaak te stellen? Wanneer zult u echt handelen? (*Applaus bij Groen*)

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (cd&v): Voorzitter, minister, collega's, als mensen zorg nodig hebben en ze verhuizen naar een woonzorgcentrum, dan moeten ze natuurlijk gerust kunnen zijn dat ze daar kwalitatieve zorg krijgen. Maar ze moeten ook gerust kunnen zijn dat dat woonzorgcentrum betaalbaar is.

En deze regering heeft wel degelijk al heel wat maatregelen genomen voor die betaalbaarheid. Ik denk maar enerzijds, voor de woonzorgcentra zelf, aan de omzetting van de rob-plaatsen (rustoord voor bejaarden) in rvt-plaatsen (rust- en verzorgingstehuis). Vorige legislatuur leek het nog onmogelijk, deze regering heeft het gedaan. Ik denk aan een bijkomende financiering van het bovennormpersoneel. Ik denk ook aan de tussenkomsten voor de energiekosten.

En ook voor de mensen zelf zijn er inspanningen gebeurd. Ik denk aan de verhoging van het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden van 130 euro vorig jaar, naar dit jaar 135 euro en volgend jaar 140 euro. Ik denk aan een versterking van het zorgbudget voor ouderen, waardoor ouderen met een hoge zorgnood en een beperkte financiële draagkracht per maand bijkomend 683 euro kunnen krijgen.

Dus boven op het pensioen kan er vanuit Vlaanderen nog meer dan 800 euro per maand bijgepast worden, maar we zien toch dat die druk op de factuur van het woonzorgcentrum groot blijft. Een van de grote redenen is natuurlijk de inflatie.

We hebben ook kennis genomen van de studie van OKRA. Daarom stel ik ook mijn vraag, minister. Bent u in overleg met de koepels, de sector zelf, de bewoners en hun belangenbehartigers over hoe de factuur van het woonzorgcentrum nog sterker getemperd kan worden, onder meer door een aanpassing van de consumptieprijsindex naar de gezondheidsindex? (*Applaus bij cd&v*)

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Dank u wel, collega's.

Voorzitter, bedankt dat ik hier toch een beetje papier mag hebben.

De voorzitter: Ja, maar ik weet dat u niet afleest. Ik weet dat u nooit afleest.

Minister Hilde Crevits: Want het zijn veel vragen om op te antwoorden.

Enfin, ik wil toch eerst iets rechtzetten in mijn antwoord. De investeringen in ouderenzorg van deze Vlaamse Regering, in deze legislatuur, in de voorbije jaren, zijn toegenomen met 900 miljoen euro. Dat is 900 miljoen euro aan geld van de belastingbetaler – van ons allemaal – dat we extra investeren in onze ouderenzorg.

Als ik dan kijk naar de evolutie van de dagprijzen – ook om het even in perspectief te stellen – dan is de dagprijs tussen mei 2022 en mei 2023 inderdaad gestegen met een kleine 10 procent. Dat bedraagt nu iets meer dan 79 euro. Als ik dan kijk naar wat we daar als Vlaamse overheid naast leggen, dan is dat elke dag 84,06 euro. Het totaal van wat wij als overheid bijdragen in de levenskost van mensen in een woonzorgcentrum, is niet met 20 procent, maar met 40 procent gestegen. Ik vind dat zeer terecht. Ik vind het zeer terecht en zeer belangrijk dat we dat doen.

Collega Anaf, ik wil toch uw vergelijking met de huisarts even in perspectief plaatsen. Als je naar een huisarts gaat, ga je omdat je ziek bent, preventief, of om allerlei redenen, maar dat is een consultatie en je vertrekt.

– Joke Schauvliege, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op.

In een woonzorgcentrum leef je. Mensen krijgen daar zorgen – waarover straks iets meer – maar mensen leven daar ook. Ze leven in een kamer, de ene in een grote kamer, de andere in een kleinere kamer. Mensen leven ook met bepaalde smaken. Mensen eten ook in een woonzorgcentrum, de ene wil dit, de andere wil iets anders. Sommige mensen willen graag naar de kapper, meermaals of minder vaak. Dus naast de zorg – want het is vooral de zorg op het einde van je leven – zijn er leef- en voedingskosten waarbij mensen graag hebben dat ze de gewoonten die ze hebben ook voor een stukje weerspiegelen.

Voor mij is het helder dat er op de zorgkost – ik heb dat al een paar keer gezegd – geen winst gemaakt mag worden. We hebben het principe al verankerd in de regering. Ik ga ervan uit dat er binnenkort een decreet naar het parlement kan komen daarover. Ik ga er ook van uit dat alle partijen die hier vooraan staan dat mee gaan ondersteunen. Voor mij is dat belangrijk.

Je zou kunnen zeggen dat dat toch normaal is, maar wij financieren als Vlaamse overheid de kosten: de verpleegkundigen die ingezet worden, de mensen die zorgen voor meer levensplezier en meer levenskwaliteit in woonzorgcentra. Als we die financieren, wens ik niet dat er door bepaalde organisaties toch nog een stukje verrekening zou gebeuren in de dagprijs die mensen betalen. Dat kan niet, daar moeten we paal en perk aan stellen. Dat is maatregel nummer één.

Ten tweede, stel ik vast, collega's – jullie hebben dat ook kunnen lezen in de pers – dat OKRA absoluut gelijk heeft als ze het onderscheid aankaart tussen de wijze waarop prijzen in woonzorgcentra geïndexeerd kunnen worden en de wijze waarop pensioenen geïndexeerd worden. Bij pensioenen gaat dat volgens een afgevlakte gezondheidsindex. In de woonzorgcentra is dat volgens de index van de consumptieprijzen. Als je indexeert zorgt dat er inderdaad voor dat de kloof een beetje groter wordt, want de pensioenen stijgen trager in de formule dan de prijzen in de woonzorgcentra.

Nu zijn we – in die zin heeft de communicatie van OKRA me ook wel wat verbaasd – al een aantal maanden in overleg met de ouderenraad, met OKRA, om die formule te herzien, en zij weten dat het mijn wens is om die formule van indexering gelijk te stellen. Zodra we hierover een akkoord hebben met iedereen, ga ik daarmee naar de regering en verankeren we dat ook decretaal, omdat je zo uiteraard vermijdt dat de kloof groter wordt.

Maar collega's die verbaasd zijn over het feit dat de factuur geïndexeerd is, dat begrijp ik eigenlijk niet zo goed. De inflatie in 2022 was exorbitant. Die inflatie is niet doorgerekend in de prijzen in 2022. Waarom niet? Omdat je in een woonzorgcentrum pas kunt indexeren nadien. De doorrekening die we nu zien, is dus eigenlijk een gevolg van de gestegen levensduurte vorig jaar. Is het mijn bedoeling om te verbieden dat er geïndexeerd wordt? Dat kan ik niet, collega's, en dat wens ik ook niet. Als het leven duurer wordt, als het eten duurer wordt, als alles duurer wordt, dan is het logisch dat er ook een stukje doorgerekend wordt in de prijs. Maar nog eens: als het gaat over zorg, en de zorgkost, die wordt door Vlaanderen volledig betaald. Ook infrastructuurcomponenten worden door Vlaanderen betaald. Men mag op die zorgkost absoluut geen winst maken.

Collega's, er zijn ook vragen gesteld over die maximumfactuur. Op zich is het voor mij ook een grote zorg dat mensen op het eind van hun leven de zorg die ze nog nodig hebben, kunnen betalen. Het lukt niet voor iedereen om thuis te blijven en thuis zorg te krijgen, maar ook daar zijn er mensen met grote kosten. Voor mij is die betaalbaarheid dus een belangrijk issue. Maar als je een maximumfactuur zou willen invoeren, wil ik wel goed weten waarop je die maximumfactuur wilt invoeren. Doe je dat op een zorgkost, waarop geen winst gemaakt mag worden? Wel vreemd, want wij hebben als overheid – mevrouw Schryvers heeft ernaar verwezen – op een bepaald moment net gezegd dat we veel meer gaan financieren, dat we extra personeel gaan financieren enzovoort. Dat lijkt me dus vreemd.

Je zou kunnen zeggen dat we een maximumfactuur gaan invoeren op de kost voor voeding, op de leefkost, maar hoe rijm je dat met wensen van mensen? Mensen hebben graag de vrije keuze over waar ze naartoe gaan. Ik ben bereid om het gesprek daarover te voeren. Ik ben ook absoluut bereid om tot een goede formule te komen. Maar waar ik niet toe bereid ben, is dat de laatste jaren van iemands leven voor iedereen eenheidsworst zouden worden, dat het overal gelijk is en variatie dus niet meer mogelijk is.

Ik denk dat er nog een vraag was van mevrouw Geerinckx rond wat we doen met mensen die hun huis verkopen, en hoe dat wordt doorgerekend. Wel, u weet dat we daar samen met collega Diependaele een aantal voorstellen hebben mogen doen voor een brede Vlaamse heroverweging. Net op die prijsberekeningsformule laten wij nu een brede heroverweging toepassen, om te kijken hoe we die beter kunnen maken. Ik verwacht daar begin volgend jaar de resultaten van, en dan zullen we zien of we daarop nog een correctie kunnen aanbrengen of niet. Ik weet dat sommige mensen daar echt van wakker liggen, maar als we wijzigingen doorvoeren, moeten we dat wel echt op een goede manier doen.

Collega's, zoals gezegd is het beheersbaar houden van de kostprijs voor mensen in de laatste fase van hun leven, voor mij uitermate belangrijk. Ik vind het onze absolute plicht als Vlaamse overheid om ervoor te zorgen dat er op alles wat met zorg te maken heeft, geen winst gemaakt wordt en wij die ook als Vlaamse overheid voor onze rekening nemen. Vergelijk het met de huisarts die een beetje goedkoper is voor sommigen, er is ook een derdebetalersregeling bij een factuur.

Ik vind het ook van belang, collega's, dat de zwakste schouders het meest gesteund worden. Daarom is er door diverse collega's, onder andere door collega Saeys en collega Schryvers – uiteraard collega's van onze Vlaamse meerderheid –, terecht gewezen naar de zeer goede beslissing die we een paar jaar geleden en vorig jaar nog genomen hebben om het zorgbudget voor ouderen zeer substantieel te verhogen, en aan mensen die naar een woonzorgcentrum gaan eigenlijk allemaal automatisch een veel hoger bedrag dan ze vroeger konden krijgen, toe te kennen. Dat betekent dat, samen met het zorgbudget zwaar zorgbehoevenden, mensen tot 800 euro extra bijdrage kunnen krijgen om tussen te komen in de factuur. En dat biedt voor heel veel mensen ook absoluut soelaas. Maar de variatie die er in Vlaanderen is, collega's, ook richting woonzorgcentra, ook in leven, in keuzes die woonzorgcentra maken om bovennormpersoneel aan te trekken, die variatie zou ik in Vlaanderen heel graag in stand houden. Ik weet dat die een prijs heeft.

Wat mij betreft is het al beslist dat we die indexatieformule gaan wijzigen, omdat die veel nauwer zou kunnen aansluiten bij momenten waarop ook lonen en pensioenen geïndexeerd worden. En ik meen dat dit toch substantiële stappen voorwaarts zijn om de prijzen te beheersen. We doen geen gerommel in de marge, maar we proberen met veel zorg, ook voor de persoonlijke wensen van mensen of voor familie van mensen, die prijzen in toom te houden. Dank u wel. *(Applaus bij cd&v en de N-VA)*

De voorzitter: Mevrouw Vandecasteele heeft het woord.

Lise Vandecasteele (PVDA): Minister Crevits, ik ben eigenlijk bijzonder teleurgesteld in uw antwoord. Ik hoor geen enkel voorstel, geen enkel voorstel om die factuur te doen zakken. Dat is wat we vandaag nodig hebben. U zegt dat u gaat spelen met de indexerings, dat u dat gaat aanpassen, waardoor de kloof minder snel zal groeien. Maar die kloof is immens voor iedereen vandaag, minister. Die kloof is bijna 900 euro per maand, gemiddeld, voor de mensen. U zegt dat we de zwakste schouders het meest moeten steunen, maar dit is geen kwestie van de zwakste schouders het meest te steunen. Dit is een kwestie van de onbetaalbaarheid van onze zorg, op de oude dag, voor de overgrote meerderheid van de mensen. Alle mensen die hun leven lang werken en op het einde van hun leven ongerust zijn omdat ze hun factuur niet kunnen betalen, mensen die hun kinderen moeten aanspreken, die moeten gaan aankloppen bij het OCMW, die hun huis moeten afbetalen, die bang zijn dat ze langer gaan leven dan hun spaargeld: dit is niet oké. U beloofde die factuur betaalbaar te maken. Wel, ze is vandaag meer onbetaalbaar dan ooit. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: De heer De Reuse heeft het woord.

Immanuel De Reuse (Vlaams Belang): Dank u wel, minister. Er zijn inderdaad al maatregelen genomen in het kader van de betaalbaarheid. Het zou er eigenlijk nog aan ontbreken. We hebben hier al zoveel keren met zoveel verschillende collega's naar gevraagd dat het in gang zou worden gezet. Er is inderdaad die keerzijde van de medaille: onze woonzorgcentra kampen met financierings tekorten, stijgende kosten van voedsel en energie en een onderfinanciering van het personeel. De enige uitweg die de woonzorgcentra hebben – en ik spreek dan over het grote deel, niet over de malafide – is dan inderdaad om dat door te

rekenen in de dagprijs. Maar dat zal natuurlijk zo zijn zolang er geen voldoende financiering komt vanuit deze Vlaamse Regering. Daar hebt u dus nog een grote taak.

Maar dan is er natuurlijk ook nog de onderhoudsplicht. Daar bent u niet op ingegaan. Ongetwijfeld kent u ook die schrijnende verhalen. Ik heb u al een paar keer de cijfers gevraagd. U hebt zelf die cijfers niet. Het lijkt me nochtans heel belangrijk. Ik denk dat het heel belangrijk zou zijn dat we vanuit Vlaanderen, vanuit de steden en gemeenten, die middeleeuwse praktijk afschaffen. Mijn vraag: is: wanneer wilt u daar vanuit de Vlaamse Regering werk van maken? Dank u. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Minister, ik denk dat we inderdaad een goed onderscheid moeten maken tussen enerzijds de zorgcomponent en anderzijds de leef- en woonkost. Je verblijft in een woonzorgcentrum, inderdaad. Je krijgt daar onderdak, je krijgt daar eten, je kunt inderdaad naar de kapper gaan als je wilt, en dat zijn de kosten die je natuurlijk zelf betaalt. Maar anderzijds: vooral die zorgcomponent, dat is iets waar wij verantwoordelijk voor zijn en zeer, zeer terecht. U weet net zo goed als ik dat de woonzorgcentra op dit moment kampen met serieuze personeelstekorten. Zij moeten vaak een beroep doen op interim, en dat kost allemaal heel veel geld. Daarom zeggen heel veel woonzorgcentra dat het budget dat zij krijgen voor die zorgcomponent eigenlijk te beperkt is. Ik denk dat we ons daar vooral op moeten focussen, dat wij als Vlaamse Regering kijken of die zorgcomponent wel voldoende is. Vandaar ook mijn vraag: de persoonsvolgende financiering was daarvoor bedoeld, wanneer zal die van start gaan? *(Applaus bij Open Vld)*

De voorzitter: De heer Anaf heeft het woord.

Hannes Anaf (Vooruit): Ik ben het fundamenteel oneens met wat collega Saeys daarnet zei. Het gaat over woonzorg. Je moet dus niet alleen naar de zorgcomponent kijken, die wooncomponent is daar een essentieel deel van. Er is niemand die voor zijn plezier naar een woonzorgcentrum gaat, dus we moeten ervoor zorgen dat ook mensen die weinig middelen hebben in zo'n woonzorgcentrum terechtkunnen. Daarom opnieuw over de maximumfactuur, minister; ik snap wat u zegt, dat we die extraatjes, de luxe, als samenleving niet per se moeten betalen. Maar we kunnen wel perfect een benchmark maken van het gemiddelde dat nodig is voor de zorg en de woonkosten en dan bijpassen als iemands vermogen er niet is. Als er te weinig inkomsten zijn op basis van het pensioen en het zorgbudget, kun je perfect bijpassen, zodat iedereen in aanmerking kan komen om in een woonzorgcentrum te wonen. Dan heb je zelfs die discussie over de onderhoudsplicht niet meer nodig, want dan schaf je die de facto af, voor alle lokale besturen, voor iedereen die in Vlaanderen woont.

En nu hangt het ervan af of je toevallig in een stad woont waar er nog een onderhoudsplicht is of niet. Als je met een maximumfactuur werkt, is ook die discussie voor eens en voor altijd afgesloten en kan iedereen recht hebben op een goede oude dag. *(Applaus bij Vooruit)*

De voorzitter: Mevrouw Geerinckx heeft het woord.

Veerle Geerinckx (N-VA): Het zal u niet verbazen dat ook ik natuurlijk een ander standpunt genegen ben. Ik ben wel differentiatie in leven en wonen nogal genegen en dat mensen keuzes moeten kunnen maken in hun leven.

Minister, ik ben blij met uw antwoord, waarbij u gezegd hebt dat u begin januari 2024 wel degelijk een bijsturing zult doen van de ongelijkheid tussen mensen die

proberen bij te passen met centen vanuit de verkoop of dat de mensen die verhuren dat proberen te doen, zodat ze de factuur niet op hun nabestaanden moeten doorschuiven. Dank u, daarvoor.

Mijn bijkomende vraag is echter: de OCMW's passen vandaag bij, maar we hebben die cijfers niet. Jammer genoeg weten we nog altijd niet wie diegenen zijn en hoeveel het er zijn die die factuur niet kunnen betalen. Dat de prijzen stijgen verwondert niet, maar we weten nog altijd niet goed wie al die mensen zijn. Hoeveel zijn er die inderdaad zwak zijn en de factuur niet kunnen betalen? Kunnen we met de OCMW's overleg aangaan om te zorgen dat we dat wel weten, zodat we weten hoe groot dit debat eigenlijk echt is? *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Minister, dank u wel voor het antwoord.

Collega's, ik ga uitzonderlijk toch iets voorlezen, een citaat: "Een nieuw systeem van begrenzing van de kosten van residentiële ouderenvoorzieningen moet ertoe leiden dat de kostprijs van deze voorzieningen gereguleerd wordt en heeft op termijn tot gevolg dat de kostprijs voor de residenties het inkomen niet overschrijdt."

Minister, u zou het moeten kennen. Collega Schauvliege zou het moeten kennen. Gewezen minister Muyters zou het moeten kennen. Ik citeer hier uit het regeerakkoord van 2009. Minister Vandeurzen ging de facturen van de woonzorgcentra naar beneden halen.

We zijn vijftien jaar verder en de facturen zijn nog nooit zo hoog geweest. Onze ouderen hebben nog nooit zoveel moeten betalen om de zorg te krijgen die ze allemaal zouden moeten verdienen, om dan nog niet te spreken over mensen die twee uur op hun bed liggen te wachten als ze op het belletje gedrukt hebben tot er eindelijk een verpleegkundige of een zorgkundige komt.

Minister, u faalt vijftien jaar lang in wat een kerntaak van deze overheid is. Het is dus misschien wel het moment om fundamenteel door te denken. Minister, u zegt dat het toch logisch is dat ouderenzorg de facturen indexeert, dat het toch logisch is dat ouderenzorginstellingen de facturen indexeren. Uiteraard, maar indexeer misschien dan ook de tegemoetkomingen voor mensen met een hoge zorgnood, want dat doet u als Vlaamse Regering dan weer niet. Dat is dan blijkbaar niet zo logisch voor onze ouderen. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (cd&v): Minister, het is goed dat u zegt dat u op korte termijn werk gaat maken van de toepassing van de gezondheidsindex wanneer de facturen van een woonzorgcentrum aangepast kunnen worden. Het is ook goed dat u voor de berekening van het zorgbudget ouderen de aanpassing zult doorvoeren wanneer de woning verkocht wordt, en het gedeelte dat daarvoor aangerekend wordt.

Minister, het is ook heel belangrijk dat mensen een heel goed zicht hebben op de facturen die ze krijgen. Dan kom ik natuurlijk bij die sectorspecifieke transparante boekhouding waar u werk van maakt. Maar ik vind dat dat veel verder gaat. Dat gaat niet alleen over de mensen in een woonzorgcentrum die een factuur krijgen en die daarop moeten kunnen zien wat ze er betalen voor de woonkosten, wat ze betalen voor de leefkosten, wat de zorgkosten zijn en in welke mate Vlaanderen daarin tussenkomt. Minister, we moeten verdergaan, ook naar alle andere mensen. Want alle berichten en de tussenkomsten van collega's

hier, maken mensen bang, die maken mensen ongerust. Het is heel belangrijk dat we vanuit Vlaanderen... *(Opmerkingen bij Groen en Vooruit)*

Het is belangrijk dat we ook aan mensen die in de toekomst nog gaan verhuizen naar een woonzorgcentrum duidelijkheid geven over wat Vlaanderen betaalt, wat een woonzorgcentrum kost, en welke tussenkomsten en zorgbudgetten er vanuit Vlaanderen bekomen kunnen worden. Zult u daar ook werk van maken? *(Applaus bij cd&v en van Gwendolyn Rutten)*

De voorzitter: Collega's, alle fracties staan hier vooraan, maar ik kijk even naar de onafhankelijke parlementsleden of zij willen tussenkomen. Zo niet, dan geef ik het woord aan de minister.

Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Het is wel een groot voordeel als je onafhankelijk parlements lid bent. Je kunt hier altijd maar tussenkomen. We moeten het reglement misschien toch eens bekijken.

Collega's, voor zij die het dossier misschien toch niet volledig beheersen – en ik weet, collega Vaneeckhout, dat het ook een beetje ongemakkelijk is om uw eigen woorden te gebruiken: de index op het zorgbudget ouderen is volledig, dat wordt altijd geïndexeerd. Wat het zorgbudget betreft, dat is die 600 euro met elk jaar een indexering. *(Opmerkingen van Jeremie Vaneeckhout)*

Collega Vaneeckhout, er zijn twee zorgbudgetten. Ik zal het u nóg eens zeggen. Ik zal niet over mijn tijd gaan. U gaat er altijd over. Ik zal dat niet doen.

Er zijn twee zorgbudgetten. Je hebt een zorgbudget voor ouderen, waar we een heel grote sprong hebben gedaan om mensen veel sterker te steunen. Dat wordt geïndexeerd. Daarnaast heb je het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden. We zijn inderdaad de enige regio die dat heeft. Dat is een stukje Vlaamse sociale bescherming, met dank, inderdaad, aan collega Vandeuren. Ik ben daar heel blij mee. Dat is jarenlang niet geïndexeerd. Dat was 130 euro, vorig jaar 135 euro en in 2024 wordt dat 140 euro. Kom hier dus niet vertellen dat er niet wordt geïndexeerd. Dat is absoluut verkeerd. *(Applaus bij de meerderheid)*

Collega Saeys, dan is er die persoonsvolgende financiering. Ik weet dat dat in het regeerakkoord staat. Op dit ogenblik is de inkanteling in BelRAI bezig. Het is een beetje technisch. Die oefening moet ook nog volledig gebeuren. Dat is een nieuw inschalingsinstrument voor mensen. En dan kunnen we de volgende stap zetten. Dat is ook een enorme operatie om te doen. Ik moet me er dus eventjes over informeren waar we precies staan met die inkantelingsoperatie, omdat we dan precies kunnen zien hoe mensen worden ingeschaald in een bepaalde zorgwaarte, want als je een persoonsvolgend budget geeft, moet je hen natuurlijk goed kunnen inschalen en ervoor zorgen dat er daar geen fouten mee gebeuren. Daar zitten we dus nog wel met een zorgpuntje.

Dan is er de vraag rond de transparante boekhouding. Voor mij is dat iets enorm belangrijks. Ik vind het niet oké dat mensen niet maandelijks precies kunnen zien wat de zorgcomponent, wat de leefcomponent, wat de infrastructuurcomponent op hun factuur is. We zijn daarover in onderhandeling met de private koepels, de social profit, de non-profit en de lokale besturen, maar het is heel moeilijk om daar iedereen gelijk voor de wet te maken om de eenvoudige reden dat een boekhouding van een lokaal bestuur natuurlijk helemaal anders in elkaar zit dan de boekhouding van een vennootschap. Maar we zetten daar ook stappen voorwaarts. We hebben daar ook al principiële beslissingen in genomen met onze Vlaamse Regering.

Dan was er de vraag rond de personeelskosten. Collega De Reuse, maar ook collega Schryvers en collega Geerinckx, het interesseert mij eigenlijk ook wel ten eerste om te weten hoeveel mensen precies die factuur niet kunnen betalen. U verwijst naar de onderhoudsplicht. Wij houden dat niet bij vanuit mijn administratie, maar ik denk dat het inderdaad belangrijk is om met collega Somers een bevraging te doen bij onze lokale besturen: hoe groot is het probleem, in welke lokale besturen bestaat het nog en hoe vaak moet er worden gebruikgemaakt van die onderhoudsplicht? Omdat we daar natuurlijk een beeld zullen hebben: als je alle mensen bekijkt die verblijven in een woonzorgcentrum, is het probleem groter geworden of is het net kleiner geworden? Ik ben dus zeker bereid om daar de nodige stappen in te zetten.

Dan was er de vraag rond de personeelskosten. Collega's, daar wil ik toch ook eventjes een rechtzetting doen. Het klopt inderdaad dat er serieuze personeelsnormen zijn in Vlaanderen. Die personeelsnormen – collega Schryvers heeft erop gewezen – zijn strenger geworden, maar we hebben tegelijk ook een stukje flexibiliteit gegeven. Wat betekent dat? Dat betekent dat er permanentie moet zijn in elk woonzorgcentrum van de verpleegkundigen. Als je aan die basisnorm voldoet, kun je 30 procent van je personeelsinzet ook aan andere diploma's geven. Denk aan filosofen, psychologen, mensen die dus eigenlijk de zorg eraan naast ook gaan vervullen, maar dat is de zorg die belangrijk is voor de levenskwaliteit van mensen. We mogen ook niet vergeten dat een verblijf in een woonzorgcentrum een permanent verblijf is, 24 op 24 uur. De kwaliteit van leven is daar dus ook van belang. We financieren dat ook voor een stuk mee. Maar er zijn woonzorgcentra die daarbovenop nog extra's aanbieden, en de vraag is of we dat toelaten of niet. Mijn antwoord is ja, maar dat moet natuurlijk ook worden verrekend, of dat wordt verrekend in de dagprijs die wordt aangerekend.

Collega's, het blijft een grote zorg dat de prijs van een rusthuis per maand inderdaad niet gering is. Dat is ook een verblijf voor mensen die zware zorgen nodig hebben, 24 op 24 uur, zeven dagen op zeven. Daar hangt een prijskaartje aan. Als we beslissen om meer te investeren dan wat we doen, dan beslissen we om daar ook meer belastinggeld, geld van de collectiviteit in te investeren.

– Liesbeth Homans, voorzitter, treedt als voorzitter op.

Vandaag is het zo dat meer dan de helft van de component uit de pot algemene middelen komt. Ik vind dat het toch wel een debat verdient vooraleer we zeggen dat alles door de collectiviteit moet worden betaald, gelet op de heel diverse inkomenssituaties bij mensen: wat moet ook worden betaald door onze allerjongsten, door onze starters, door iedereen die belastingen betaalt, en wat kunnen we van mensen verwachten?

Maar één lijn is voor mij zeker – en dat is een lijn die sommigen onder jullie ook hebben aangehaald: de zwakste schouders moeten het meest gesteund worden. Dat doen we met ons Vlaamse beleid, namelijk met dat zorgbudget voor ouderen, dat we heel erg gewijzigd hebben. U weet dat het vroeger zo was: hoe zieker je was, hoe meer budget er was. Dat is volledig weg. Nu krijgt wie het minste inkomen, het minste pensioen, het minste vermogen heeft de grootste ondersteuning. Dat is het pad, collega's, dat ik absoluut verder wil bewandelen. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter: Mevrouw Vandecasteele heeft het woord.

Lise Vandecasteele (PVDA): Minister, u zegt dat u geen eenheidsworst wilt en dat u het normaal vindt dat mensen extra's willen en dat ze daar ook extra voor willen betalen. Maar vandaag zien we dat net die commerciële woonzorgcentra die met flashy websites allerlei extra diensten beloven en die een service beloven alsof je in een hotel zit, de duurste zijn, maar ook de meeste problemen hebben

met de kwaliteit. Dat is een groot probleem, omdat die mensen winst maken op de zorg, bekibbelen op de zorg, en de mensen niet geven waar ze recht op hebben.

Minister, ik ben blij dat u vandaag zegt dat u het onmogelijk wilt maken dat er winst kan worden gemaakt op de zorgkost. Terecht! Ik ben blij, want vier jaar geleden, toen wij hier tussenkwamen over de commerciële zorg, was dat nog onzin en mochten wij de commerciële zorg niet zo viseren. Ik ben blij dat vandaag wordt gezegd dat dat een probleem is dat wettelijk zal worden verankerd. Maar dat zal niet volstaan, want de grootste winsten worden vandaag gemaakt door die vastgoedconstructies. Dat, minister, zult u niet tegenhouden met het verbod op winst op zorg. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: De heer De Reuse heeft het woord.

Immanuel De Reuse (Vlaams Belang): Het Vlaams Belang heeft er al dikwijls op aangedrongen om de rusthuisfactuur betaalbaar te maken voor iedereen. Het is onaanvaardbaar dat je met een schamel pensioentje in ons land niet toekomt om soms de helft van je woonzorgcentrumfactuur te betalen. Het is niet normaal dat kinderen moeten opdraaien voor de factuur van hun ouders omdat hun pensioen zo klein is.

Vandaar drie zaken, volgens ons. Eén, zorg dat die maximumfactuur er komt. Twee, zorg dat de onderhoudsplicht van de kinderen wordt afgeschaft, want die zorgt enkel voor problemen binnen de gezinnen. En drie, is daar geld voor? Ja, uiteraard is daar geld voor. Wend het belastinggeld aan waarvoor de belastingbetaler het betaalt. Dat is niet om al die asielzoekers die naar hier komen meer en meer te onderhouden en hun hier een luilekkerleven te geven. Neen, dat is om onze basis, onze kerntaken in Vlaanderen te verzorgen. Daar is onder meer de zorg voor onze ouderen bij. Als u het niet wilt doen, zullen wij het in 2024 graag van u overnemen. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Minister, ik denk dat wij eigenlijk allemaal hetzelfde willen. Wij willen dat de factuur betaalbaar is voor onze ouderen, maar wij willen ook financieel gezonde woonzorgcentra die kwaliteitsvolle zorg bieden. Het is heel belangrijk dat we goed het onderscheid maken tussen enerzijds de zorgcomponent en anderzijds de leef- en woonkost. Heel veel woonzorgcentra geven aan dat we eens de zorgcomponent moeten bekijken, want zij zeggen dat zij een groot stuk moeten doorrekenen naar hun ouderen omdat ze niet rondkomen. De persoonsvolgende financiering, die juist daarvoor was bedoeld, om echt puur die zorgcomponent volledig te kunnen betalen, moeten we zo snel mogelijk doorvoeren. *(Applaus bij Open Vld)*

De voorzitter: De heer Anaf heeft het woord.

Hannes Anaf (Vooruit): Eerst en vooral, sorry mevrouw Schryvers, dat wij blijven opkomen voor mensen die zich zorgen maken over de vraag of ze hun rusthuisfactuur nog zullen kunnen betalen. Maar we gaan dat wel blijven doen. U zult misschien zelf iets voorzichtiger moeten zijn met dat elke keer plat te relativieren, want de mensen maken zich daar echt zorgen over. Er wordt dan altijd verwezen naar de maximum 800 euro zorgbudget die je kunt krijgen. Weet u hoeveel mensen in Vlaanderen dat krijgen? 5 procent van de rusthuisbewoners krijgen die 800 euro. Mensen maken zich gigantisch veel zorgen over hun rusthuisfactuur. In plaats van dat te relativieren, zou u beter doen wat u eigenlijk al twintig jaar zou moeten doen en al twintig jaar niet doet voor Welzijn: zorg nu eindelijk voor betaalbare woonzorg. Dat is een kerntaak van deze Vlaamse overheid waarin jullie nu al twintig jaar falen. Zorg voor een rusthuis dat voor

iedereen betaalbaar is. Zorg voor een goede oude dag voor iedereen, ook voor wie het in ons Vlaanderen minder goed heeft. (*Applaus bij Vooruit en van Imade Annouri en Jos D'Haese*)

De voorzitter: Mevrouw Geerinckx heeft het woord.

Veerle Geerinckx (N-VA): Minister, ik ben blij met uw antwoorden dat er een open debat zal gevoerd worden, en dat we verdergaan met het aanmoedigen van gelijkheid bij de juiste ondersteuning naar zorg, en dat we in kaart gaan brengen wie juist die zwakkeren zijn, en wie de factuur werkelijk niet kan betalen. Dat moeten we in beeld hebben, en die transparantie hebben we nodig om het debat correct te voeren. Wat betalen we: is het wonen, is het leven, is het zorg? En wat subsidiëren we: wonen, leven of zorg? Daar kan differentiatie op zitten, we blijven dat ook aanmoedigen, maar we zorgen zeker dat het betaalbaar blijft. Ook dat is belangrijk voor iedereen.

De voorzitter: De heer Vaneeckhout heeft het woord.

Jeremie Vaneeckhout (Groen): Minister, eerst één puntje op de i. We gaan straks samen letterlijk de opname bekijken. Ik heb letterlijk gezegd "het zorg-budget voor zwaar zorgbehoevenden". Ik ben dus heel duidelijk mee dat het over die 130 euro gaat, dat nu 135 euro is, maar dat tien jaar lang niet geïndexeerd is. Dat is één.

Twee: collega Schryvers, u verwijt niet alleen de oppositie dat ze paniek zaait bij ouderen, u verwijt OKRA dat ze paniek zaaien bij ouderen. Maar misschien is het niet OKRA, en misschien is het niet de oppositie, misschien is het uw beleid dat paniek zaait bij ouderen, uw beleid, dat er voor zorgt dat de mensen niet de goede, betaalbare zorg krijgen die ze verdienen. (*Applaus bij Groen, Vooruit en de PVDA*)

Dus, ten eerste, indexeer de uitkeringen die mensen krijgen. Ten tweede, zet een plafond op de prijzen van de woonzorgcentra, ook voor extra zorg. En ten derde, minister, pak de winst aan van de commerciële woonzorgcentra, en de vastgoed-concerns die daaronder zitten. Dat is rijk worden op de kap van onze ouderen, en dat is niet waar onze fractie voor staat. Ik rond daarmee af, minister.

Het is mijn collega Ann De Martelaer die al zes maanden – al bijna een jaar – vraagt om een echt debat te voeren over onze ouderenzorg van morgen. De noden zijn hoger dan ooit, en we zullen het niet kunnen oplossen door gewoon hetzelfde te blijven doen. Dus: wanneer aanvaardt u ons voorstel om daarover eindelijk in de commissie Welzijn een grondig debat te voeren? (*Applaus bij Groen*)

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (cd&v): Collega's, in deze legislatuur, de voorbije vier jaar, heeft deze Vlaamse Regering 900 miljoen euro extra geïnvesteerd, alleen in de woonzorg. Dat is een stijging van 41 procent. Elke euro is terecht, want mensen die naar een woonzorgcentrum verhuizen, moeten zeker kunnen zijn van de kwaliteit, maar ze moeten ook zeker kunnen zijn van de betaalbaarheid. Voor ons is daarbij de essentie dat we mensen die het financieel moeilijker hebben, extra ondersteunen, en dat we voor iedereen tussenkomen en de zorgcomponent betalen, en dat we voor de mensen die het moeilijker hebben ook voor de rest tussenkomen, onder meer via het zorgbudget voor ouderen. En dat doen we ook.

Zijn we er daarmee? We willen ook naar de toekomst verdergaan. Als cd&v zullen wij dat ook doen, onder meer door de indexering van het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden, door te zorgen dat meer mensen aanspraak kunnen maken op

het zorgbudget voor ouderen. Mensen die naar een woonzorgcentrum verhuizen, moeten dat met een gerust hart kunnen doen. (*Applaus bij cd&v*)

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Gwendolyn Rutten aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de informatieverstrekking en sensibilisering rond de perimenopauze

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Collega's, minister, meestal ben ik iemand die niet zenuwachtig of bang is om te spreken, of om mijn gedacht te zeggen. Ik zeg weleens: "Zet mij maar op een podium en dat komt allemaal goed." Laat mij maar staatshervormingen of iets anders onderhandelen, en ik kom tot mijn volle recht. Maar ik moet wel zeggen dat ik, toen ik eerder deze week dat opiniestuk heb geschreven en daarmee naar buiten kwam, buitengewoon zenuwachtig was, niet alleen omdat dat voor een stuk over mezelf ging, maar omdat het iets is waarmee je je kwetsbaar opstelt.

Ik ben ook niet gewoon om parlementaire vragen te stellen die voor een stuk gerelateerd zijn aan wat ik zelf heb meegemaakt. Dat is echt iets anders dan wanneer je over beleid of grote dingen praat. Maar ik ben, na die paar dagen, wel ongelooflijk blij dat ik het gedaan heb. Waarom? Omdat de reacties overweldigend waren. Heel veel vrouwen in ons land, en ongetwijfeld ook daarbuiten, maken mee wat ik heb meegemaakt. Dat begint bij de vaststelling dat er iets bestaat waarvan ik, eerlijk gezegd, tot een paar weken geleden niet eens wist dat het bestond.

Voor wie er graag grapjes over wil maken: ik wist natuurlijk wel dat vrouwen op een bepaald moment niet langer vruchtbaar zijn, en dat noemt men de menopauze.

Maar wat ik echt niet wist, is dat er, voorafgaand aan dat moment, een hele fase is die voor elke vrouw verschillend is, die soms wat langer duurt, die soms wat korter is, maar waarin je met heel veel onhebbelijke, ambetante psychische en lichamelijke klachten te maken krijgt die bijna nooit aan die overgangsfase, die menopauze, gekoppeld worden. Ik heb het voorbije jaar heel veel goede medische zorg gekregen, echt waar. Ik zal het hier niet allemaal uit de doeken doen, maar die medische zorg was wel telkens gefragmenteerd. Het heeft bijna een jaar geduurd voor iemand alle puzzelstukken samenlegde en me zei dat ik in de perimenopauze zat.

Minister, ik wil mezelf niet overschatten, maar als ik dit niet weet, en als na deze week blijkt dat zoveel vrouwen in ons land dit niet weten, zou u dan alstublieft een initiatief willen nemen? Preventie is een Vlaamse bevoegdheid, zeker voor gezondheidszorg. Zou u dit thema op de kaart willen zetten? Zou u ervoor willen zorgen dat er informatie beschikbaar is en dat het beleid veel sneller detecteert wat bijna alle vrouwen, als ze het geluk hebben om oud genoeg te worden, moeten meemaken?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Mevrouw Rutten, het is niet mijn gewoonte om dat te doen – we zijn trouwens allebei toevallig flashy gekleed –, maar ik vind het ontzettend moedig dat u deze week een opiniestuk geschreven hebt. Ik voel hoe de gêne nog altijd rondwaart voor iets wat elke vrouw – zoals u zelf zegt, die het geluk heeft om lang genoeg te leven – in haar leven meemaakt. Ik vind het onze

verdomde plicht om die menopauze en perimenopauze uit het verdomhoekje te halen. Proficiat daarvoor. *(Applaus bij de meerderheid, Groen en de PVDA)*

Bovendien staat voor u een ervaringsdeskundige. Mijn verhaal is een beetje anders dan het uwe. Ik heb het geluk gehad om een keigoede gynaecoloog te treffen, die op een bepaald moment wist wat er aan de hand was. Dat heeft me rust gegeven en het besef dat een mens verandert in de loop van zijn leven. Ook voor mij is het niet evident om over zulke zaken te spreken. Eigenlijk is dat een beetje gek. Ik ben gevraagd om mee te werken aan een tv-programma over de menopauze. Ik heb daar al weken discussie over met mijn kabinet, want eigenlijk wil ik het niet doen. Zij vinden dat ik het moet doen, voor zoveel vrouwen die dit meemaken. Bij dezen: ik zal het doen. *(Applaus)*

Daarmee weet mijn echtgenoot het ook.

We hebben nog veel werk aan de winkel, eerst en vooral naar de burger. Het is niet zo evident, omdat de frequentie en de intensiteit van symptomen verschillen van persoon tot persoon. Je kunt niet altijd erkennen wat er precies aan de hand is. We leggen in Vlaanderen de nadruk op een gezonde levensstijl, er bestaan heel veel websites ter zake, maar je moet al goed op zoek gaan voor je alles vindt en, zoals u zegt, symptomen kunnen koppelen. Daarom denk ik dat er voor onze eerstelijnsprofessionals een heel grote opdracht ligt om de puzzelstukken samen te leggen. Ik ga zeker een initiatief nemen om in de opleiding en de navorming van onze eerstelijnszorgaanbieders de kennis en de alertheid voor wat elke vrouw 'hoopt' ooit mee te maken, groter te maken.

Er zijn vandaag al menopauzeconsulenten in België. Vaak werken zij in gynaecologische praktijken en ziekenhuizen. Het is eigenlijk een basiskennis, die groter moet worden. Daar wordt zeker een initiatief in genomen. *(Applaus bij cd&v en Open Vld)*

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Weten wat het is, is één ding. Weten dat er oplossingen bestaan, vind ik even belangrijk. Blijkbaar is daar nog heel wat onwetendheid. Ik begrijp dat. Ik ben niet medisch geschoold. Het is niet mijn taak om aan mensen te zeggen wat ze wel of niet moeten doen. Weten dat bijvoorbeeld een behandeling met natuurlijke hormonen een wereld van verschil kan maken, heeft ook maatschappelijk een enorm effect.

Luister even goed, collega's: er zijn 1 miljoen vrouwen ouder dan 45 actief op de arbeidsmarkt. 1 miljoen. Die maken deze fase allemaal mee. In die groep merken we absenteïsme, regelmatig een dag afwezigheid, groter risico op burn-out en psychische stoornissen, terwijl ze gewoon niet weten wat er gaande is. Onderzoek heeft aangetoond dat, als ze de juiste diagnose krijgen en een behandeling, ze van het kneusje op de arbeidsmarkt plots de allerbeste presteerders worden. Het worden voorbeeldwerknemers waar niets op aan te merken is, omdat ze zich weer goed voelen, omdat dat vreemde gevoel dat je niet thuis bent in je eigen lichaam, eindelijk verdwenen is.

Dus graag als follow-up niet alleen de informatie, maar ook de mogelijke oplossingen. Ik zal dat ook vragen aan de collega's in het federale parlement, want dan gaat het ook echt over een behandeling met natuurlijke hormonen. Dank u. *(Applaus bij Open Vld en cd&v)*

De voorzitter: Wie wil graag tussenkomen? *(Opmerkingen van Gwendolyn Rutten. Gelach)*

Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): Die behandeling met natuurlijke hormonen gaat natuurlijk enkel voor vrouwen die gezond zijn. Vrouwen die getroffen worden door borstkanker, kunnen dat niet doen. Die moeten dat dus wel volledig ondergaan.

Dat gezegd zijnde, mijn collega's in de Kamer, Snelpe en Creyelman, hebben een tijdje geleden een voorstel van resolutie ingediend over dit thema. Ik vind het jammer dat er toen van Open Vld niemand is tussengekomen. *(Opmerkingen van Gwendolyn Rutten)*

Het is jammer dat u het dan persoonlijk moet meemaken alvorens het te kunnen. Want er zijn duizenden anonieme mensen die dit elke dag meemaken. Het is jammer dat het u moet overkomen voordat het in de picture komt. Dat wilde ik maar even zeggen. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: Mevrouw Groothedde heeft het woord.

Celia Groothedde (Groen): Veel vrouwen vertellen: "Voordat ik zwanger werd, of voordat ik een kindje kreeg, had ik ontzettend weinig informatie. Dan gaat er een wereld open, en dan opeens zijn er allerlei keuzes te maken." Rond de perimenopauze en de menopauze geldt dat ook, maar daar heb je bovendien ook nog eens het stigma dat er lacherig en neerbuigend over wordt gedaan en dat er heel vaak over wordt gepraat alsof het leven van een vrouw dan voorbij is, terwijl elke vrouw daar naartoe gaat. En eigenlijk weet je vooraf helemaal niet waar je tegenover staat.

Intussen zijn er miljoenen vrouwen, in ons land alleen, die in stilte met milde tot zware klachten aan het kampen zijn. Dat heeft inderdaad ook heel veel invloed op hun relaties, op hun werk, op hun omgeving. Heel veel van die klachten kunnen op allerlei manieren verlicht en weggenomen worden, maar op dit moment weten heel veel vrouwen niet eens wat die keuzes zijn.

Dus het eerste wat er al moet gebeuren, is een heel groot debat hierover voeren. In de ons omringende landen is dat debat er al. Maar het gaat ook over seksuele rechten, over gezondheidsrechten en over patiëntenrechten. En de Vlaamse Gemeenschap is het wel verschuldigd aan die vrouwen en hun omgeving om die rechten te laten uitoefenen. Op welke manier gaat u daarvoor zorgen, minister?

De voorzitter: Mevrouw Sleurs heeft het woord.

Elke Sleurs (N-VA): Ik wik een beetje mijn woorden, want ik denk dat ik toch een beetje tegengas ga geven. Het is inderdaad waar: de menopauze en de perimenopauze, het is een episode in het leven van elke vrouw. Maar het verwondert mij toch dat in onze informatiemaatschappij ... En minister, ik ga er volledig mee akkoord dat de huisartsen beter moeten worden geïnformeerd. Maar daar moeten we aan beginnen. We moeten beginnen bij het begin. En als er een probleem is van informatieverstrekking bij zulke zaken, dan moet het bij het artsencorps zijn.

Ik weet dat er menopauzeconsulenten zijn, maar dan stel ik mij eerlijk gezegd de vraag waar het fout gaat. Soms vraag ik mij af of wij in een godvergeten land leven, ergens op een andere planeet. Ik weet dat er vrouwen zijn die geen informatie hebben, maar doen alsof er geen informatie is, vind ik toch wel wat overdreven. Dat er informatie moet zijn bij de huisartsen: volop akkoord. Maar laat ons alsjeblieft toch ook een beetje de zaak tot haar ware proporties brengen en de uitzonderingen niet tot de regels maken. En zoals de collega gezegd heeft, is niet elke behandeling voor elke vrouw.

Dus alstublieft, ten eerste de informatie via de huisartsen opwaarderen. Dan moet daar dringend over nagedacht worden en moeten Domus Medica en de

academische wereld daarvoor gecontacteerd worden. Ten tweede zou ik u allemaal het boek van professor doctor Herman Depypere willen aanraden, 'Menopauze: Alle vragen beantwoord'. Dat staat op het internet. Ik denk dat je daar veel mee kunt weten. *(Opmerkingen van Gwendolyn Rutten)*

Ten derde: individualiseren. En het gynaecologenkorps is er ook nog om al uw vragen te beantwoorden. En ten vierde denk ik dat vrouwen dringend ook wat meer onder elkaar moeten praten over de problemen die ze hebben. Ik denk dat dat ook al heel wat zou oplossen, in plaats van dat we hier vanuit het Vlaams Parlement initiatieven moeten nemen op een grote schaal. *(Applaus van Freya Perdaens)*

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (Vooruit): Collega Sleurs, ik ben een hoogopgeleide vrouw, maar ik moet echt bekennen dat het opiniestuk van mijn lieve collega Rutten een aha-erlebnis was. Het heeft mij dingen doen inzien die ik nog niet heb willen inzien, voor alle duidelijkheid.

De perimenopauze is voor mij gepasseerd zonder dat ik eigenlijk heb stilgestaan bij de veranderingen in mijn lichaam, ook de menopauze die ik nu onderga. Ik heb die vooral genegeerd en in een doosje gestoken. Ik negeerde alle klachten, al zijn die er nu wel heel fysiek. Ik heb ook nooit geweten dat hormoontherapie zinvol was, want ik dacht dat dat slecht was. Ik heb ook nooit enige actie ondernomen, en samen met mij hebben heel veel vrouwen gewoon ondergaan wat des natuurs was.

Ik was dus zeer blij met dat opiniestuk. U zegt dat alle informatie er is, maar zelfs bij hoogopgeleide vrouwen zoals ik is die niet doorgestroomd. Dus, collega Rutten, ik deel zeer graag uw oproep om regelmatig bij een gynaecoloog op bezoek te gaan. Ik beken: ik mijd dokters, ook gynaecologen. Dat is mijn probleem. Ten tweede wil ik de perimenopauze als concept mee helpen bekend te maken. Ten derde is het belangrijk bekend te maken dat ook bij de menopauze natuurlijke hormoontherapie geen slechte zaak is, zoals men vroeger dacht en waar ook ik nog altijd met dat beeld zat. Ik ondersteun dat dus zeer graag. *(Applaus bij Vooruit en Groen)*

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (cd&v): Toen ik na de geboorte van onze drieling uiteraard niet meer zwanger wenste te worden, kreeg ik onmiddellijk een folder met alle vormen van anticonceptie. Over de menopauze heb ik nooit zo'n folder gekregen van mijn huisarts. Het woord perimenopauze hoorde ik pas voor het eerst toen ik er al ongeveer uit was. Veel vrouwen lopen, net zoals u het afgelopen jaar, collega Rutten, verloren in die periode. Door het taboe bereikt de juiste informatie hen niet altijd. Een op tien werkt zelfs niet meer. Vanaf 45 jaar werkt een op tien niet meer terwijl de klachten goed behandeld kunnen worden.

Het taboe rond menopauze moet dus doorbroken worden, en daarom is het ook goed dat collega Rutten met haar grotere airplay pleit voor een menopauze-beleid. Ik had in de Senaat in februari al een voorstel van resolutie ingediend. We zijn daar volop superinteressante hoorzittingen aan het organiseren. Ik zou op basis van de inzichten die ik daar leer, binnen afzienbare tijd een voorstel van resolutie willen indienen in dit parlement. Ik hoop, echt waar, dat de collega's en de ministers dit zullen steunen. Ik hoop dat niet alleen de minister van Welzijn, maar ook de ministers van Werk, Onderwijs, Gezondheid, Sport daar allemaal samen mee aan de slag gaan. *(Applaus bij cd&v en Open Vld)*

De voorzitter: Mevrouw Vandecasteele heeft het woord.

Lise Vandecasteele (PVDA): Mevrouw Rutten, het is een terecht probleem dat u aankaart en het is moedig dat u dat vanuit uw eigen ervaring doet. Ik vind dat echt belangrijk, want dit is inderdaad een groot probleem. Het is een probleem dat vrouwen hun eigen lichaam niet herkennen en niet weten waar het aan ligt, maar een huisarts gaat vaak ook een foute diagnose stellen. Heel veel vrouwen in die perimenopauze hebben bijvoorbeeld depressieve klachten. Er wordt dan een diagnose van depressie gesteld en ze krijgen antidepressiva, terwijl het eigenlijk om een perimenopauze gaat.

Er is een groot gebrek aan kennis bij huisartsen. Daarom, mevrouw Sleurs, ben ik niet akkoord. Er is een groot gebrek aan kennis. Vrouwen kennen hun eigen lichaam niet en huisartsen weten niet hoe ermee om te gaan. Er worden vaak foute diagnoses en foute behandelingen gesteld. In het algemeen moet dat taboe doorbroken worden, want er zijn inderdaad duizenden vrouwen die die menopauze doormaken, en toch is het een groot taboe en wordt er nauwelijks over gesproken. Ik hoop dat dat nu inderdaad doorbroken kan worden. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega's, dank u wel voor alle opmerkingen. Ik heb drie dingen te vertellen. Ten eerste, inspelend op collega Sleurs, is dat wat collega Sleurs zegt, hoe het eigenlijk zou moeten zijn. Ik kan dat dus heel goed begrijpen. Ik heb wel vastgesteld dat er groot verschil is tussen de ervaring van collega Rutten en mijn ervaring. Een goede arts, die er op een goede manier mee omgaat, is een wereld van verschil.

Daarom is het voor mij van belang om bijvoorbeeld ook Domus Medica te contacteren en te bekijken of er voldoende alertheid is en of de signalen worden erkend. Want het ergste dat je kan overkomen, is dat je denkt dat er van alles met jou aan de hand is, terwijl de oplossing eigenlijk vrij eenvoudig is.

Vandaar dat ik het als minister toch nodig vind om beleidsmatig een aantal initiatieven te nemen, ook al heeft mijn kabinet mij een hele rij van reeds bestaande initiatieven gegeven. Maar ik probeer te kijken hoe we daar toch nog wat meer gecoördineerd in kunnen werken.

Aan alle vrouwen die in de situatie zitten, zou ik toch wel willen zeggen: denk niet dat uw leven stopt of denk niet dat de levenskwaliteit verloren gaat. Je kunt perfect blijven functioneren. Ik heb een aantal goede tips gekregen die mij enorm helpen. Voor mij is joggen, zelfs om 6 uur 's morgens, nóg belangrijker geworden dan vroeger. Dat helpt mij doorheen de dag.

Ik kijk naar collega Beckers: voor mij waren natuurlijke hormonen geen optie. Ik heb dat even geprobeerd, maar bij mij heeft dat een fout effect. Iedereen heeft andere manieren om ermee om te gaan. In die variëteit moet je jezelf ook wat leren kennen. Dat wil ik ook graag meegeven. Ik zal hier geen promotie voeren over hoe je het moet doen, het belangrijkste is dat het herkend wordt, dat je er op een goede manier mee omgaat. Maar ook is het belangrijk, collega's, dat je beseft dat het iets is wat iedereen overeenkomt, en dat het absoluut niet hoeft te betekenen dat je de functie die je hebt, niet meer kunt uitoefenen.

Het feit dat we er hier een gesprek over moeten voeren en dat velen zich daar zelfs wat ongemakkelijk bij voelen, toont wat mij betreft ook wel aan dat we er, zoals iemand al zei, als vrouwen onder elkaar misschien wat vaker over mogen spreken als iets dat perfect normaal is. Ik heb gemerkt dat jonge meisjes als ze volwassen worden, heel open met elkaar spreken over hoe hun lichaam verandert, maar vrouwen die in de peri- of andere menopauzes zitten, doen dat net een beetje minder.

Laat je goed begeleiden, maar spreek er vooral ook over. (*Applaus van Brecht Warnez*)

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Ja, minister, u spreekt over vrouwen, maar u zou verbaasd staan hoeveel reacties van mannen ik deze week ook heb gekregen. Het is echt niet alleen een vrouwenprobleem. Heel veel mannen danken mij omdat ze er met hun partner over kunnen praten en het goed vinden dat ze dit nu weten. Het gaat iedereen aan.

Collega Sleurs, vrouwen ondergaan dit. En ik veralgemeen, maar ik ben er zelf van geschrokken hoe groot de reactie was. Vrouwen ondergaan dit lijdzaam in stilte, en ze denken dat het erbij hoort en dat je dit maar moet ondergaan. Dat wijst erop dat het niet werkt zoals u zegt.

Ik was het niet van plan en ik zal hier niet mijn hele medische geschiedenis op tafel gooien, maar ook ik heb een hele goede dokter, minister Crevits, en ook een heel goede gynaecoloog. Maar in mijn geval, in de lijdensweg die ik een jaar heb afgelegd, had ik heel wat klachten, maar geen enkele gynaecologische klacht. Niet. En als je geen gynaecologische klachten hebt, dan ga je niet naar een gynaecoloog. Ik had heel andere klachten. Ik ben daar heel goed voor geholpen, individueel, telkens apart. Het heeft een jaar geduurd vooraleer iemand alle stukjes van de puzzel heeft samengelegd en toen bleek het tóch aan de hormonen te liggen.

Mijn boodschap is: denk niet te gauw, het is weer een vrouw en het zal wel passeren. Neen, praat erover en doe er iets aan. (*Applaus bij de meerderheid, Groen, Vooruit en de PVDA*)

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Adeline Blancquaert aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de gestegen huurprijzen en de problemen met de eigen inbreng voor woonleningen

ACTUELE VRAAG van Maxim Veys aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de stijgende huurprijzen

ACTUELE VRAAG van Onno Vandewalle aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de stijgende huurprijzen

De voorzitter: Mevrouw Blancquaert heeft het woord.

Adeline Blancquaert (Vlaams Belang): Voorzitter, minister, collega's, ik heb nieuws: de inflatie heeft de vastgoedsector bereikt.

De gemiddelde huurprijs is in het voorjaar van 2023 met niet minder dan 3,5 procent gestegen: 900 euro voor een rijwoning, 800 euro voor een appartement. De duurste provincie is met kop en schouders Vlaams-Brabant, waar men gemiddeld niet minder dan 1012 euro moet betalen voor een huurwoning.

Maar het fenomeen breidt zich ook uit. In drie Antwerpse gemeenten betaalt men gemiddeld al minstens 1000 euro voor een huurwoning.

Minister, de prijzen op de huurmarkt zijn onbetaalbaar geworden. En voor de weinige goedkopere huurwoningen die er nog zijn, staan er stevast vijftig kandidaat-huurders in de rij.

En het geconventioneerd huren, dat u zo meteen ongetwijfeld zult aanhalen en dat u in het leven hebt geroepen omdat het geld van die FS3-leningen (financieringssysteem 3) niet werd uitgegeven, is een zeer goede langetermijn-oplossing, maar biedt geen oplossing op korte termijn om die druk van de ketel te halen.

De stijgende rente zorgt ervoor dat investeerders niet langer investeren in vastgoed, maar andere opportuniteiten zoeken, waarbij mensen die een eigen woning willen aankopen te maken krijgen met de stijgende rente, maar ook met de gigantische eigen inbreng om een hypotheek te kunnen afsluiten. Dat zet een rem op hun droom om een eigen woning te kunnen aanschaffen, waardoor men langer moet huren, waardoor men op die huurmarkt terechtkomt.

Minister, als ze al een woning kunnen aankopen, moeten veel van die mensen kijken naar een woning met een slecht energieprestatiecertificaat (EPC) – EPC-label E en EPC-label F – en dan krijgt men de renovatieverplichting van deze Vlaamse Regering er gratis bij. Binnen de vijf jaar moet men minstens naar EPC-label D gaan, en dan mag men nog eens tienduizenden euro's betalen.

Ik ga afronden, voorzitter. Daarom is mijn vraag aan u, minister: hoe onthaalt u deze huurprijzen en welke beleidsopties ziet u om deze problematiek aan te pakken? (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

De voorzitter: De heer Veys heeft het woord.

Maxim Veys (Vooruit): Jarenlang vastzitten op de huurmarkt, geen kant meer op kunnen: dat wordt steeds meer de realiteit voor steeds meer mensen, ook voor de lagere middenklasse, waar deze regering zagezegd beleid voor voert.

Heel veel mensen willen niet eens op de huurmarkt zitten. Die willen een woning kopen, maar kunnen dat niet. Ze kunnen niet sparen. Ze kunnen zeker niet sparen voor een elektrische wagen van 40.000 euro, waar deze regering een premie voor geeft. Andere mensen hebben wat tegenslag en hebben recht op een betaalbare woning voorzien door hun overheid, een sociale woning, waarvan we zien dat ze er veel te traag bij komen, met een wachtlijst van bijna 180.000 gezinnen. Dat probleem is niet nieuw, collega's.

Minister, dat probleem is niet nieuw. 'De onzichtbare wooncrisis' is een boek dat werd geschreven door de Huurdersbond in 2018. Wat zien we vandaag? Het verkeerde beleid is gevoerd, en die crisis is allesbehalve onzichtbaar, die raakt steeds meer mensen.

Wie heeft er voordeel bij zo'n woonmarkt? Dat zijn niet de mensen die geen woning kunnen kopen en een te hoge huurprijs hebben. Dat zijn niet de mensen die al jaren wachten op een sociale huurwoning. Dat zijn private verhuurders die weigeren om te renoveren, die energieverblindende huurwoningen veel te duur aanrekenen. Die hebben daar baat bij.

Minister, u belooft al jaren beterschap, maar we zien dat niet op het terrein. Wat is uw reactie hierop? Ik heb de indruk dat u gewoonweg de stilstand accepteert, dat u aan die mensen zegt om hun plan te trekken. Daar kunnen wij met de Vooruitfractie niet mee akkoord gaan. Dus ik vraag u: welke maatregelen gaat u nemen? Hoe verantwoordt u die stijgende huurprijzen, terwijl u verzaakt om betaalbare woningen bij te bouwen? (*Applaus bij Vooruit*)

De voorzitter: De heer Vandewalle heeft het woord.

Onno Vandewalle (PVDA): Minister, je moet je voorstellen dat je een jong koppel bent. Je wilt op je eigen benen staan. Je bent met zijn tweeën, je begint

net met werken en je bent op zoek naar een woning, weg uit het ouderlijk huis, en je gaat in een Vlaamse centrumstad op zoek naar een appartementje. Over kopen moet je niet nadenken, dat is veel te duur, maar je denkt dat je in een centrumstad een huisje wilt huren. Wat doe je? Je gaat op Immoweb.

Ik heb dat ook eens gedaan, op Immoweb gaan als je voor die keuze staat. De dingen die je daar ziet, zijn eigenlijk choquerend. Je ziet tegenwoordig een appartement met twee slaapkamers in Antwerpen voor 1150 euro per maand, één slaapkamer in Antwerpen – 75 vierkante meter – voor 1150 euro per maand, in Mechelen, twee slaapkamers voor 1300 euro per maand, in Gent, één slaapkamer voor 1100 euro per maand. *(Onno Vandewalle toont advertenties op Immoweb.)*

Dat zijn geen uitzonderingen. Het zijn geen uitzonderingen, de gemiddelde huurprijs in Antwerpen gaat naar 1000 euro per maand voor een appartement. Er zijn gemeentes waar we naar gemiddeld 1200 euro per maand gaan om een appartement te huren. Begin er maar eens aan, als je als jonge werkende mens op je eigen benen wilt staan.

Wat doet deze Vlaamse Regering? Jullie staan erbij en jullie kijken ernaar. Niets van beleid, een beetje gemorrel in de marge, een paar druppels op een hete plaat. Maar voor deze wooncrisis, voor deze totaal oververhitte wooncrisis, hebben we geen druppels water nodig, minister. Wij hebben een waterkanon nodig als wij dit willen aanpakken. Die woonmarkt moet afkoelen op korte termijn, en ik merk geen beleidskeuzes die in die richting gaan. Wanneer gaan we buiten het kader durven te denken dat de private markt het allemaal zal oplossen? Wanneer gaan we dat eindelijk durven? Zolang we dat niet doen, zolang u geen gedurfde keuzes durft te maken, zal die prijs blijven stijgen, zullen we die spiraal naar boven blijven merken en zal het recht op wonen hier, in deze regio, niet gegarandeerd zijn.

Mijn vraag is dus: bent u eindelijk bereid om buiten dat kader te treden en nieuwe, gedurfde beslissingen te nemen om dit probleem op te lossen? *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Dank u wel aan de vraagstellers.

Het gaat hier over cijfers uit de CIB-Huurbarometer (Confederatie van Immobiliënberoepen) over de eerste jaarmidde van 2023. Laat ons eerst even die cijfers goed zetten. Het is heel belangrijk om te weten dat het gaat om nieuwe contracten, het gaat dus niet om bestaande contracten die geïndexeerd zijn. Zij hebben alleen maar zicht op de nieuwe contracten die aangegaan worden, en daarvoor zijn die cijfers opgesteld.

En inderdaad, de huurprijs bedraagt 850 euro gemiddeld voor alle woningtypes: 900 euro voor gemiddelde rijwoningen en 800 euro gemiddeld voor appartementen. Nu weet ik heel goed dat dat geen populaire boodschap is, en dat het zeker anders wordt aanvoeld door de mensen, en ook door jullie overduidelijk anders vertolkt wordt. Maar ga kijken naar de inflatie op twee jaar tijd, in 2022 en in 2023. De inflatie in 2022 bedroeg afgerond 10 procent. Dit jaar zal dat ergens landen rond 5 procent. Je mag die niet zomaar optellen, maar laat ons voor het gemak 15 procent zeggen. Wel, die huurprijzen zijn niet zoveel gestegen. Het spijt me verschrikkelijk, maar in reële termen zijn de huurprijzen gedaald, en dat is het enige wat je kunt afleiden uit die cijfers. Als je puur naar de inflatie kijkt, en de lonen zijn met de inflatie, vanwege de indexatie, gestegen, wel, de huurprijzen zijn niet zoveel gestegen. Dat is de enige manier waarop je deze cijfers in reële termen kunt vertolken.

Nu, wat zijn de redenen van de stijging? Er is namelijk wel degelijk een stijging geweest. In de eerste helft van 2023 was het 6 procent, als ik me niet vergis.

Er zijn daarvoor vier redenen. Eerst en vooral is dat de inflatie, die gedeeltelijk doorwerkt in die cijfers. Ten tweede is er de rente, die op twee manieren werkt. Als een verhuurder, een belegger, een nieuwe woning op de markt brengt en hij moet plotseling, als hij daarvoor nog een deel moet lenen, een hogere rente gaan betalen, gaat hij dat gedeeltelijk doorrekenen in zijn huurprijs. Een andere manier waarop die rente doorgerekend wordt, zijn inderdaad, mijnheer Veys, huurders die eigenlijk zouden willen kopen maar dat door de gestegen rente minder snel kunnen doen, en dus langer blijven huren. Zij blijven dan ook langer op de huurmarkt, waardoor de vraag stijgt, wat druk zet op de prijs. De derde reden is de demografie, de aloude reden. Er zijn twee manieren: migratie en gezinsverdunding. De vraag stijgt opnieuw, waardoor de prijzen stijgen. Een vierde en laatste reden, die een heel geleidelijk effect heeft, is de langzaam verbeterende woonkwaliteit in Vlaanderen. Ook op de private huurmarkt worden die woningen altijd maar van betere kwaliteit, wat natuurlijk ook zorgt voor hogere prijzen.

Het beleidsmiddel waarmee je een antwoord kunt bieden op die uitdaging, het enige dat daar echt iets aan kan doen – want ik heb niemand horen pleiten voor huurprijsregulering of wat dan ook, dat zou bijzonder dom en geen goede maatregel zijn – is het aanbod uitbreiden, en dan specifiek dat deel van het aanbod dat betaalbare woningen verschaft. En daar hebben wij inderdaad voor de private huurmarkt een paar dingen opgezet. Zo is er het budgethuren, dat is de nieuwe term voor het geconventioneerd verhuren. Daarbij bieden we ondersteuning voor private ontwikkelaars om betaalbare woningen op de markt te brengen, die ze dan natuurlijk moeten aanbieden aan een iets lagere prijs om te compenseren, als quid pro quo voor de ondersteuning die ze krijgen van de overheid.

Daarnaast hebben we ook het systeem van de huurpremie en de huursubsidies bijgestuurd. Dat is naar aanleiding van het onderzoek dat er geweest is, dat jullie allemaal kennen, voor de non-take-up van die systemen. Er is geen verplichting meer om je in te schrijven bij een sociale huisvestingsmaatschappij om een beroep te doen op de subsidies. Voor de premie wordt er nu een vermoeden van conformiteit gedaan. Er wordt dus geen onderzoek meer gedaan. En dan zijn er nog heel wat dingen om de drempel te verlagen om een beroep te doen op de huurpremie en huursubsidies. Dat is voor de private huurmarkt.

We zien daarnaast nog heel wat zaken op die andere twee onderdelen van de woningmarkt. Er is eerst en vooral de eigenaarsmarkt. Dat is vorige week een beetje tussen de plooiën van het begrotingsdebat gegleden. Maar we hebben bijvoorbeeld voor de begrotingsopmaak voor 2024 de leningsmachtiging voor de Vlaamse Woonlening met 250 miljoen euro opgetrokken. Dat betekent dat we nu gaan naar 1,4 miljard euro leningen die gegeven kunnen worden door het Vlaams Woningfonds. Daarnaast zijn er natuurlijk de hervormingen die we gedaan hebben voor de sociale woningen. Inderdaad, een van de manieren om die druk aan de onderkant van de private huurmarkt te gaan verlichten, is natuurlijk door meer sociale woningen te hebben. U weet dat ik daar voorzichtig positief over ben. We houden die cijfers van dichtbij in de gaten.

Dat is het ongeveer. Dank u wel.

De voorzitter: Mevrouw Blancquaert heeft het woord.

Adeline Blancquaert (Vlaams Belang): Dank u wel voor uw antwoorden, minister. Wat betreft die migratieproblematiek op onze woningmarkt, kunnen wij u gerust wel enkele oplossingen aanbieden. Maar wat betreft die woningprijzen, minister, die zijn ongelooflijk gestegen de afgelopen twaalf maanden; een

stijging met 2,9 procent, wat resulteert in een prijs per vierkante meter van 2300 euro. En dat terwijl de vastgoedkoopkracht gedaald is met 15 procent, ondanks die indexering van de lonen. Een gemiddeld Vlaamse gezin kan nog een woning aankopen van gemiddeld 98 vierkante meter. Dat is 17 vierkante meter minder dan het vorig jaar was, en dat terwijl de gemiddelde oppervlakte van een nieuwbouw minstens dubbel zo groot is. Die mensen zijn dus meestal ook geneigd om naar woningen te gaan met een slechter EPC-label, waarbij ze dan opnieuw de renovatieverplichting aan hun broek krijgen.

Dus ik kan zeer simpel zijn met mijn tweede vraag, minister. Bent u bereid om die renovatieverplichting te gaan versoepelen, zodat mensen die hun eerste en eigen woning aankopen, wat ademruimte krijgen? Dank u wel. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: De heer Veys heeft het woord.

Maxim Veys (Vooruit): Dank u voor uw antwoorden, minister, maar mijn vraag was eigenlijk: wat is uw boodschap aan die mensen? En als ik dan mijn conclusies moet trekken uit wat u net zei, dan relativeert u het eigenlijk een beetje. Ze zijn dan eigenlijk niet zo gestegen. Maar wat zien we? Wat is de boodschap van de Vlaamse Regering op die private huurmarkt? Trek uw plan. En als je dat doortrekt, die eigen verantwoordelijkheid, dan heerst het recht van de sterkste. Dat zien we vandaag, meer dan vijftig kandidaten voor een huurpand. Dus ik wil u graag vragen hoe u dat uitlegt aan die huurders – zeker in die energieverblindende woningen, waar er volgens u nu weer volop mag worden geïndexeerd, met de winter voor de deur, met energieprijzen die nog altijd het dubbele zijn van een normale situatie. Wat is uw boodschap nu eigenlijk aan hen? Wat moeten zij nu doen? Moeten ze wachten tot de sociale huursector binnen zoveel jaar eindelijk opnieuw aantrekt, zoals u beweert? Moeten ze wachten op dat budgethuren, woningen van maximaal 900, 1000 euro? Budgethuren, ik denk daar wat het mijne van, maar vooral: wanneer gaan die eerste budgethuurwoningen worden gebouwd? Ik heb ze nog niet gezien. U zegt veel, maar ik wil vooral ook de daden, de realisaties zien. Wanneer mogen we die verwachten? Wanneer gaat u actief het verschil maken voor de lagere middenklasse, die moeite heeft op die huurmarkt? *(Applaus bij Vooruit en van Mieke Schauvliege)*

De voorzitter: De heer Vandewalle heeft het woord.

Onno Vandewalle (PVDA): Minister, dat is eigenlijk hallucinant, qua antwoord. Ik vind dat hallucinant. Het is een aanvoelen, het is een aanvoelen, maar de woningprijzen stijgen, meer en meer mensen in mijn omgeving moeten de stad verlaten. Ze moeten bij hun ouders gaan wonen, omdat ze de prijzen niet kunnen betalen. Ze moeten jarenlang sparen om nog maar een appartementje te vinden. Maar het feit dat de huurprijzen stijgen, dat is een aanvoelen. Eigenlijk is het probleem helemaal niet zo groot, de Vlaamse Regering is fantastisch bezig op het vlak van wonen. Dat is de boodschap die u eigenlijk komt brengen aan al die mensen die vandaag uit die woonmarkt worden geduwd, die niet aan een woning geraken, omdat de prijzen te hoog liggen. Ik snap niet dat de minister dat nog kan vertellen. Ik snap niet dat dat uw boodschap is aan al die mensen.

En u zegt dan: budgethuren. Maar dat zijn die druppels waarover ik sprak, minister. Dat gaat over 6500 woningen die 15 procent onder de marktprijs kunnen worden verhuurd. Waar is het publiek aanbod? Ik heb u een vraag gesteld over publiek aanbod, over het publiek aanbod om woningen te voorzien, zodat het recht op wonen in deze regio – wat momenteel voor heel veel jonge werkende mensen niet gegarandeerd wordt – weer een realiteit wordt. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Joke Schauvliege (cd&v): Minister, ik denk dat we niet mogen accepteren in dit welvarend Vlaanderen dat er gezinnen zijn die zich geen betaalbaar dak boven hun hoofd kunnen permitteren. We hebben inderdaad het budgethuren ingevoerd en u stelt daar nogal veel hoop op. Ik heb overleg gehad met de sector en wij krijgen daar het signaal dat men eigenlijk wat weigerachtig is om daarop in te stappen. De urgentie is heel duidelijk. Ik zou u echt willen vragen om iedereen samen te brengen, om actie te ondernemen: de private sector, lokale besturen, iedereen die actief is op die markt, om te kijken wat we dringend kunnen doen om dat probleem op te lossen.

Mijn concrete vraag is: het budgethuren is ingevoerd. Hebt u al enige indicatie of daar veel interesse in is? En zo niet, bent u bereid om heel snel te schakelen, om daar toch een succes van te maken?

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, het leven wordt altijd maar duurder. Tal van mensen wachten vaak met een bang hart op de eindafrekening van hun energieverbruik. De laatste jaren komt daar dus ook nog de angst van de indexering van de huurprijzen bovenop want die indexatie kan soms heel hoog oplopen in vergelijking met de lonen. Bovendien stellen we ook vast dat de huurcontracten van lopende contracten sneller stijgen dan die van nieuwe contracten.

Minister, er was een concrete maatregel waarbij u een indexatieverbod opgelegd had voor woningen met lage energiescores en energieprestaties. Minister, bent u bereid om de maatregel die er was en die eigenlijk opgeheven is, opnieuw in te voeren om de mensen die het lastig hebben om een woning op de private markt te huren te ondersteunen?

De voorzitter: Mevrouw Van Volcem heeft het woord.

Mercedes Van Volcem (Open Vld): Minister, een woonproblematiek is altijd een inkomensproblematiek. Het doet vreemd aan in de perceptie als we zien dat de huren stijgen van 1000 naar 1100 euro. Maar hier zien we toch dat de inflatie van de huurprijzen dit jaar, zelfs twee jaar, 3,5 procent is en dat de inkomsten van iedereen met 22 procent gestegen zijn. Het kan misschien een beetje atypisch zijn wat ik zeg, maar iedereen zijn inkomen is de laatste twee jaar met 22 procent gestegen en voor de huurders eigenlijk met 3,5 procent. Uiteindelijk is die huurprijs dus niet mee gestegen. Voor kopers die zelfs een vaste rente hebben, is de vaste lening eigenlijk hetzelfde gebleven en is het inkomen gestegen. Is er geen probleem? Dat zeg ik niet.

Minister, wat ik ervaar als een probleem is dat er te weinig woningen zijn, te weinig betaalbare woningen, huurwoningen, sociaal, want vorig jaar – ik ben het nog een keer nagegaan –...

De voorzitter: Ja, maar uw tijd is op.

Mercedes Van Volcem (Open Vld): ... zijn er amper 833 bij gekomen. Minister, ik weet dat u veel inspanningen doet, maar het aanbod stijgt niet. 175.000 private verhuurders vangen die sociale huurders vandaag op.

Minister, mijn vraag is een beetje hetzelfde als die van Joke Schauvliege: hoe zult u dat aanbod betaalbare huurwoningen uitbreiden, vooral in steden met veel bevolkingsgroei en in studentensteden? Hoe kunt u dat uitbreiden?

De voorzitter: Mevrouw Smeyers heeft het woord.

Sarah Smeyers (N-VA): Ik moet de rol van de minister niet overnemen en niet al proberen te antwoorden op de vorige vraag, maar ik denk dat het antwoord al

gegeven is. Niemand ontkent het tekort aan betaalbare woningen, ook de minister niet. Maar men mag toch ook in het beleid kijken naar de positieve beslissingen die al genomen zijn. Er is extra budget ingezet. Er is ingezet op alternatieve vormen, op geconventioneerde huur en inderdaad op de woningkwaliteit – een terechte bekommernis. In heel wat gemeenten worden conformiteitsattesten uitgerold. Die zorgen natuurlijk voor kwalitatieve woningen, zodat je met een gerust hart weet dat op jouw grondgebied, op de private markt degelijke woningen verhuurd worden.

En mevrouw Blancquaert heeft het gezegd: we moeten inderdaad op de huurpremie, op de huursubsidie inzetten, de systemen die al bestaan en die nog niet genoegzaam bekend waren, maar ook daar zet de minister op in en verlaagt hij de drempel tot die systemen. (*Applaus bij de N-VA*)

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Beste mensen, ik ga nooit cijfers verdraaien of daar een andere interpretatie aan proberen te geven, enkel en alleen om een achterban te misleiden. Want het klopt niet. Het is pure wiskunde. Mijnheer Veys, het is ook niet relativeren wat ik doe. Ik kan er ook niet aan doen, maar de cijfers zijn wat ze zijn. In de CIB-barometer (Confederatie van Immobiliënberoepen) werd vorig jaar – want op de lopende contracten hebben we geen zicht – op basis van een steekproef aangegeven dat er minder geïndexeerd werd door verhuurders dan wat ze mochten indexeren. Dat cijfer was lager, dus ook daar heeft niet elke verhuurder de indexatie volledig doorgerekend. Die cijfers tonen vandaag gewoon aan dat de huurprijzen minder snel stijgen dan de inflatie. Dat betekent dat het inkomen de inflatie volgt, de indexatie volgt, zoals het hoort, maar huurprijzen lopen daar iets achter.

Ik ga dat niet anders uitleggen. U mag zeggen wat u wilt, maar dat is gewoon niet zo. Dat is niet de waarheid, dat zijn niet de feiten.

Wat de cijfers betreft: daarnet werd 2,9 procent gezegd. Ik denk dat het onderzoek van CIB 3,5 procent aangaf. Als je vergelijkt met de eerste helft van vorig jaar is dat 6,05 procent, maar dat is twee keer minder dan die indexatie.

Mevrouw Blancquaert, die renovatieverplichting, dat doen we inderdaad natuurlijk om klimaatredenen. Maar wat zien we ook? We zien vandaag dat die woningen goedkoper worden, dus dat daar een neerwaartse druk zit op de prijs van die woningen. Ook dat zijn feiten. Dat is op zich een goede zaak. Onder andere banken – en die hebben dat ook gevraagd – gaan veel meer rekening houden met het feit dat kopers eventueel nog bij moeten lenen voor een verbouwing, een renovatie die ze moeten doen, en dus gaan banken minder mee in de hogere bedragen voor die woningen. De renovatieverplichting geeft dus indirect een neerwaartse druk op de woningprijzen voor kopers. Ook dat vind ik een goede zaak. Dat mag wel wat sneller gaan, maar dat ligt natuurlijk ook een beetje aan mensen. Op het moment dat ze een huis kopen of een bod doen, moeten ze heel goed nadenken. Ik heb altijd gezegd je op twee dingen moet letten. Bekijk wat je kunt afbetalen. Welke andere dingen wil je nog doen in je leven? Besteed niet alles aan een afbetaling. Zorg er ook vooral voor dat je een prijs betaalt die het ook economisch waard is. Men zegt weleens dat het een droom is die je koopt. Hou er rekening mee dat die droom ook economisch onderbouwd moet zijn. Dat is de tip die ik geef aan mensen die een woning kopen.

Wat het budgethuren betreft, mevrouw Schauvliege: ik weet niet met welke sector u hebt overlegd. Ik neem aan dat het de private ontwikkelaars zijn of zo. Maar eigenlijk is er één belangrijk iets dat u zou kunnen doen. Wij zijn nog altijd in overleg met de heer Van Peteghem over de btw daarop, want dat is nog altijd niet rond. In het verleden heeft men die btw wel verlaagd. Vandaag hebben wij

daar nog geen toezegging over, en dat is natuurlijk voor geïnteresseerden belangrijk om te weten. Ik ken het nu niet uit het blote hoofd, maar we hebben wel degelijk geïnteresseerden waarmee we contact hebben om te bekijken of ze in het systeem zouden instappen.

Mevrouw Schauvliege, ik denk dat u vroeg naar de niet-indexatie die we vorig jaar op 1 oktober hebben goedgekeurd. Ik vond dat een bijzonder goede maatregel. Ik was er ook zeer blij over dat we die correctiefactor daarin hebben gestoken, want onder andere in Brussel moeten ze nu achteraf proberen om dat nog recht te trekken. Wij hebben dat er vanaf het begin in gestoken, dus dat betekent dat een verhuurder niet zomaar het verlies van het verleden kan goedmaken door dat allemaal nu in één keer mee te nemen in een indexatie. Maar we hebben zeer duidelijk de afspraak gemaakt dat dat een crisismaatregel was, voor één jaar. Als wij nu aan de verhuurder zeggen dat dat jaar maar om te lachen was, dat we dat toch nog eens gaan doen, dan vrees ik dat veel verhuurders eerst en vooral gaan denken dat de overheid niet te vertrouwen is, dat je er niet op kunt rekenen, maar ten tweede ook dat zij hun huurders weleens zouden kunnen opzeggen. Dat betekent immers dat ze aan een nieuwe huurder – en iedereen heeft daarnet gezegd dat er genoeg volk in de rij staat – niet alleen die indexatie, maar zelfs nog meer kunnen vragen. Ze kunnen een volledig nieuw contract afsluiten aan welke voorwaarden ze maar willen en waarop de huurder zou ingaan. Dat is natuurlijk een zeer slechte zaak. Ik zou de verhuurder daar niet toe willen aanzetten, want wie gaat daar het grootste slachtoffer van zijn? De meest kwetsbare huurder. Dat is de reden waarom ik denk dat het een bijzonder slecht idee zou zijn om die regeling, die zeer goed was voor een jaar, te verlengen.

Mevrouw Van Volcem, die sociale woningen, ik heb het daarnet al gezegd, we hebben daar heel de hervorming gedaan. We zien ook een voorzichtig positieve stijging in de cijfers. We zullen zien hoe het op het einde van het jaar daarmee staat en hoe het de volgende jaren aantikt. Ik denk dat we de discussie daarover al verschillende keren hebben gevoerd. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: Mevrouw Blancquaert heeft het woord.

Adeline Blancquaert (Vlaams Belang): Minister, als ik het zo hoor, dan is er eigenlijk geen probleem: niemand zit in nood. Dan liegen de Vlamingen die in de problemen zitten. Dan liegen die stijgende dakloosheidscijfers, onder andere in Antwerpen. Dan kan ik u alleen maar oproepen om eindelijk eens uw verantwoordelijkheid te nemen ten opzichte van die jonge gezinnen die geen woning meer kunnen kopen, in tegenstelling tot wat u hier beweert, dat u uw verantwoordelijkheid neemt ten opzichte van die huurders die geen betaalbare huurwoning meer vinden en op het einde van de maand de facturen niet kunnen betalen. Dan kan ik u alleen maar vragen dat u eindelijk eens uw verantwoordelijkheid neemt als Vlaams-nationalist, iets wat u en uw partij toch steeds pretenderen te zijn, om het samen met ons eindelijk, eindelijk eens op te nemen voor de Vlaming en hem een waardig beleid te geven. Alleen zo zal die echte verandering er komen. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: De heer Veys heeft het woord.

Maxim Veys (Vooruit): Toen ik in de politiek ging, heb ik altijd geloofd dat ik nooit cynisch zou worden. Maar door wat ik net heb gehoord, kan ik niet anders dan cynisch zijn. De minister zegt daarnet dat we een oplossing hebben: budgethuren. En dan zijn er leden van de meerderheid die vragen hoe dat daar eigenlijk mee zit, want dat loopt niet goed.

Minister, u bent een sterke debater. U kunt het goed zeggen. Maar het is niet omdat u het sterk zegt, dat u geen zwak beleid hebt. Dat is de realiteit. Dat is

wat wij zien. Wij kunnen maar één conclusie maken: jullie hebben er geen flauw idee van wat die lagere middenklasse nodig heeft. Niet een premie voor een elektrische wagen. Wel een overheid die het verschil maakt.

Minister, ik ben het vooral beu dat u na vier jaar nog vastzit in die analyses.

Mevrouw Smeyers van de N-VA, u zegt dat niemand het ontkent. Weet u wat het probleem is? Er is niemand in de regering die het oplost.

Uw beleid corrigeren? Daarvoor is het te laat. Maar het kan anders. De mensen geloven erin dat het anders kan. Maar als er één iets is waar de Vlaming niet meer in gelooft, dan is het dat dat met uw regering zal gebeuren. Het zal met de volgende zijn, en dat is triest. *(Applaus bij Vooruit)*

De voorzitter: De heer Vandewalle heeft het woord.

Onno Vandewalle (PVDA): We hebben dan toch een boodschap gehoord voor al die mensen die uit de boot dreigen te vallen, die vandaag geen woning vinden. De boodschap is een kleine tip van de minister: je moet genoeg geld hebben om een kwalitatieve woning te kopen die ook betaalbaar is. Ik denk dat op de woonmarkt al die mensen die vandaag geen woning vinden, daar fantastisch veel mee zijn! Ik denk dat al die mensen daar nog nooit over hadden nagedacht. Het probleem is dat ze te veel geld aan het uitgeven waren voor een niet-kwalitatieve woning omdat ze daar zin in hadden, volgens deze minister. Omdat dat een soort van persoonlijke keuze was. *(Applaus bij de PVDA)*

Ik vind het triestig, minister, dat we in de reactie op die cijfers vandaag niet verder komen dan zo'n platitudes. De mensen zijn niet dom. De mensen voelen aan wat hun realiteit is. De realiteit is dat ze geen woning kunnen betalen. Dat de mensen vluchten uit de steden omdat ze de woningen niet kunnen betalen. Dat de mensen uit de woonmarkt worden geconcurrereerd. En dat de mensen vandaag geen plaats meer hebben omdat er gewoon te weinig kwalitatieve woningen zijn.

En inderdaad, mijnheer Veys heeft het al gezegd: niemand ontkent dat er een tekort aan betaalbare woningen is. Maar als ik de Vlaamse Regering vandaag hoor, is er vooral niemand die van plan is om daar iets aan te doen. *(Applaus bij de PVDA en van Mieke Schauvliege en Hannelore Goeman)*

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

VOORSTEL VAN DECREET van Bart Dochy, Cathy Coudyser, Steven Coenegrachts, Sofie Joosen, Joke Schauvliege en Arnout Coel tot bepaling van de specifieke regels over de pacht – 1475 (2022-2023) – Nrs. 1 tot en met 9

Algemene bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het voorstel van decreet van Bart Dochy, Cathy Coudyser, Steven Coenegrachts, Sofie Joosen, Joke Schauvliege en Arnout Coel tot bepaling van de specifieke regels over de pacht.

De algemene bespreking is geopend.

De heer Dochy heeft het woord.

Bart Dochy (cd&v): Beste collega's, vandaag ligt hier inderdaad een voorstel van decreet voor om de regeling inzake de pacht van landbouwgronden en -goederen te vernieuwen, te moderniseren. De basiswetgeving dateert van 1969 en werd in 1988 wat aangepast. Ze werd geregionaliseerd sedert 2014. Ook in de vorige legislatuur hebben we al pogingen ondernomen om de wet om te zetten in

een decreet en om modernisering door te voeren. We zijn daar toen niet in geslaagd, maar er zijn bij het regeerakkoord een aantal afspraken gemaakt die ons op weg gezet hebben om dit hier tot een goed einde te brengen.

In essentie komt het erop neer dat de wetgeving wordt gemoderniseerd. Het taalgebruik wordt bij de tijd gebracht, maar het gaat ook over de transparantie van het verpachtsysteem en het gebruik van de gronden, dat verbeterd wordt. De eigenaars krijgen meer zicht op wat er in de praktijk kan gebeuren. Schriftelijke pachtovereenkomsten worden verplicht gemaakt, waardoor de mogelijkheid ontstaat dat dat kan worden afgedwongen. Er komt een nieuw systeem waarbij eigenaar en pachter onder elkaar kunnen afspreken en waarbij men de pacht beperkt tot achttien jaar, met het behoud van het recht van voorkoop. Dat is een heel belangrijk element in dit verhaal. De opzegmogelijkheden voor gepensioneerde pachters worden verduidelijkt, waardoor er geen talmende procedures kunnen worden gevoerd. Zo kan de mogelijkheid tot toegang voor jongere landbouwers worden verbeterd.

De wet op de beperking van de pacht prijzen blijft ook van toepassing. Dat betekent dat daar verder wordt gewerkt met een maximale pacht prijs die wordt vastgelegd en die wordt bepaald door een commissie die nu op Vlaams niveau zou worden georganiseerd en die om de drie jaar samenkomt, om ook de indexatie te integreren in de aangepaste coëfficiënt, die dan gebruikt wordt om de pacht prijs te berekenen.

We weten ook dat er meer en meer met vennootschappen gewerkt wordt in de landbouwsector. Het is dus ook voor het persoonlijk exploiteren, met een vennootschap, van een stuk grond of een goed dat gepacht is. Daar zijn vandaag wat juridische problemen rond. Dat wordt ook opgelost. We brengen ook de pachter bij de tijd, op het vlak van nieuwe samenlevingsvormen in onze maatschappij, die ook van toepassing zijn in de landbouwsector.

Een gevoelig punt was ook het evenwicht tussen landbouw, natuur en bos. Daarvoor is er een systeem uitgewerkt waarbij er een verduidelijking is van de mogelijkheid om op te zeggen, eventueel om bos of natuur te realiseren, maar met een individuele toets die moet gebeuren op het niveau van het landbouwbedrijf. Daarbij wordt de leefbaarheid van het landbouwbedrijf bekeken. Als die in het gedrang zou komen, dan kan de opzeg vermeden worden, of er kan overgegaan worden tot zelfrealisatie. Dat wil zeggen dat de landbouwer kan zeggen dat hij zelf de doelstellingen die vooropgesteld zijn, zal gaan regulariseren.

Het geheel blijft ook binnen het federale kader van de fiscale stimuli, of de fiscale mogelijkheden om de aantrekkelijkheid van lange pachten te stimuleren. Vanaf achttien jaar is er federaal een fiscaal voordeel. Met de werkgroep hadden we eigenlijk graag ook nog iets gedaan om rond erfenis- en schenkingsrechten een tegemoetkoming te voorzien voor hen die gronden langdurig verpachten aan landbouwers. Daar zijn we niet in geslaagd. Dat is dus niet gelukt, maar dat is ook geen onderdeel van de Pachtwet zelf. We nemen aan dat dat verder nog op andere momenten en met andere besprekingen op tafel kan komen. Het probleem is natuurlijk dat dat moeilijk te kwantificeren is, omdat er vandaag niet echt zicht op is over hoeveel gronden het zou gaan die op die manier verpacht zijn en die eventueel in aanmerking zouden komen voor schenking. We begrijpen dus dat dat vandaag niet evident is, maar door de oprichting van een pachtobservatorium kan dat opgevolgd worden, en kan dat in de toekomst waarschijnlijk weer aan de orde komen.

Dat is globaal een beetje het verhaal van de Pachtwet. Het is een vrij technisch dossier. We hebben er in de commissie ook verschillende besprekingen aan gewijd. Ik wil dus ook mijn dank richten naar alle mede-indieners, en vooral ook

naar de mensen van de oppositie die ook op een constructieve manier hebben meegewerkt om tot dit systeem en dit resultaat te komen. Dank u wel. (*Applaus bij cd&v en Open Vld*)

De voorzitter: Mevrouw Coudyser heeft het woord.

Cathy Coudyser (N-VA): Dank u wel, collega's. Als jullie een zakelijk contract afsluiten met een partner, hoe doe je dat? Je onderhandelt, en dan zet je de afspraken op papier.

Wel, wat pacht betreft, stond dat wel in de oude wetgeving, maar dat werd helemaal niet toegepast, omdat er ook geen bewijslast voor was. Als we een doorbraak hebben in dit voorstel van Pachtdecreet, dan is het wel degelijk omdat we het grondig hervormd en – zoals collega Dochy ook al aangegeven heeft – moderner gemaakt hebben. Wat echt een heel belangrijke doorbraak is, is dat de afspraken die eigenaars en pachters maken, vaak voor een heel lange periode, zelfs over generaties heen, nu schriftelijk moeten gebeuren. We moeten eigenlijk ook de eigenaars stimuleren om het instrument van de pacht te gebruiken, ten eerste al door het op papier te zetten. Bovendien hoorden wij regelmatig dat zelfs de eigenaar heel vaak niet meer wist wie de grond bewerkte. Ook daar gaan we nu paal en perk aan stellen, door aan te geven dat een eigenaar toegang krijgt tot een digitaal platform, waar hij wel degelijk kan zien wie de verzamelaanvraag indiende, waardoor hij dus weet wie zijn grond bewerkt.

Collega Dochy heeft ook al aangehaald dat, doordat we het schriftelijk vastleggen, er ook onderhandeld kan worden over de looptijd van het contract. We voorzien in het voorstel van decreet inderdaad dat na achttien jaar de eigenaar de kans heeft om vrij de grond te verkopen, door te geven aan kinderen, of er andere zaken mee te doen. Uiteraard moet de landbouwer daarvan op de hoogte zijn. Vandaar dat het ook van bij het begin van het contract duidelijk opgenomen moet zijn in de schriftelijke overeenkomst.

Aan de andere kant – het was eigenlijk een continu proces van zoeken naar evenwichten – moeten we ook de bedrijfscontinuïteit van de landbouwer kunnen verzekeren. Als men zware investeringen gaat doen, dan moet men zeker zijn dat men die grond een aantal jaren zal kunnen gebruiken. Vandaar dat we ook nog altijd het model van loopbaancontract hebben. Het was ook een van onze doelstellingen om vooral onze jonge landbouwers extra kansen te geven. Dat zult u doorheen het voorstel van decreet op verschillende plaatsen merken.

Maar één voorbeeld daarvan is dat die jonge landbouwers nog altijd de mogelijkheid hebben om een loopbaancontract, tot aan hun pensioen dus, te sluiten. We gaan er nu ook voor zorgen dat de landbouwers die met pensioen zijn, kunnen worden opgezegd zodat die gronden vrijkomen om opnieuw kansen te geven aan jonge landbouwers.

Tegelijk gaan we natuur en landbouw weer verzoenen door opzeg voor bebossing mogelijk te maken, opnieuw mits een leefbaarheidstoets zodat het landbouwbedrijf niet in de problemen komt. We maken trouwens een onderscheid tussen opzeg voor bebossing of natuurdoelstellingen in het bestemmingsgebied landbouw en in het bestemmingsgebied natuur. Het lijkt me logisch dat we de leefbaarheidstoets net iets soepeler maken dan in het bestemmingsgebied natuur.

Er is lang gewerkt aan het voorstel van decreet. Het is complexe materie. Het was zoeken naar alle evenwichten. We zijn erin geslaagd om een mooi compromis op de tafel te leggen. Ik wil dan ook alle organisaties bedanken voor de jarenlange inbreng in hoorzittingen en de constructieve zoektocht naar oplossingen. Ik wil de collega's ook bedanken. Ja, we stellen vast dat we vanuit het parlement ook moeilijke dossiers tussen landbouw en natuur kunnen ontwarren,

met respect voor de gevoeligheden van elke partij en in een constructieve sfeer. Ook dank voor de ondersteuning door heel wat mensen achter de schermen, anders hadden we deze complexe materie hier niet kunnen voorstellen.

De geschiedenis is al een beetje geschetst. Het regeerakkoord heeft de krijtlijnen vastgelegd. Om het debat weer op gang te trekken heeft onze fractie een conceptnota ingediend in 2021, daarop zijn opnieuw hoorzittingen georganiseerd. Daar hebben we moeten vaststellen dat binnen de organisaties van landbouwers en van eigenaars al een stuk toenadering en delen van oplossingen te noteren vielen. We hebben onze tijd genomen en de afgelopen twee jaar hard gewerkt achter de schermen om tot dat compromis te komen waarbij we alle stakeholders formeel en informeel gehoord hebben, betrokken hebben, om een goed zicht te krijgen op de belangen van eenieder en om de belangen af te toetsen.

Vorig jaar in november werd er een politiek akkoord bereikt, ik herinner me dat moment nog, middenin een vergadering van de commissie Landbouw. Dan hebben we het ingediend in het parlement. Op basis van het advies van de Raad van State en een extra hoorzitting op vraag van de oppositie werden de laatste aanpassingen via amendement ingediend. Ik wil zeker de partij Groen bedanken voor de constructieve bijdragen die tijdens het debat in de commissie toch voor verdere verbetering hebben gezorgd.

Toch nog een aantal zaken die de N-VA wil benadrukken. De schriftelijke contracten – ik ben ermee begonnen – zorgen voor duidelijkheid na lange tijd en helpen de eigenaars om een stukje zekerheid te hebben: wat is er ooit afgesproken, over welk perceel gaat het precies, wat is de looptijd? Dat was een terechte frustratie. Ik begrijp hen want het gaat over hun eigendom.

De schriftelijke contracten zijn nu de norm geworden. Vanaf het moment dat het voorstel van decreet in werking treedt, zal zowel de pachter als verpachter de mogelijkheid hebben om dat contract te eisen. De rechter zal zich uitspreken in het nadeel van de mogelijk onwillige partij. Er zal een plaatsbeschrijving zijn die kan worden toegevoegd aan het contract.

Daarnaast is er het decretaal informatierecht voor de eigenaar. Via een digitaal loket zullen eigenaars te allen tijde kunnen opvragen wie hun gronden bezet. Daarmee lossen we een van de frustraties van eigenaars op. Hopelijk leidt dit opnieuw tot het gebruik van het instrument pacht. Het blijft een belangrijk instrument voor landbouwers.

In het voorstel wordt ook de opzeg van een gepensioneerde pachter gefaciliteerd, waarbij de bewijslast nu ook omgekeerd wordt. De bewijslast komt te liggen bij de pachter zelf. Vanaf het ogenblik waarop de gepensioneerde pachter die wettelijke pensioenleeftijd heeft bereikt, kan de verpachter of de notaris hem vragen of hij een pensioen geniet. En het is dan de pachter die zal moeten aantonen of hij pensioen geniet of nog actieve landbouwer is.

We voorzien ook in de schrapping van het voorkeepsrecht voor gepensioneerde pachters. Dat is opnieuw een voorbeeld, denk ik, van hoe deze meerderheid alle kansen probeert te geven aan onze jonge landbouwers. We houden ook de mogelijkheid voor een loopbaanpacht tot aan de pensioengerechtigde leeftijd, opnieuw om onze jonge landbouwers zoveel mogelijk continuïteit en rechtszekerheid te bieden.

Het voorstel van decreet voorziet ook in een nieuwe mogelijkheid, namelijk om in een pachtcontract op te nemen dat er pachtvrij vervreemd kan worden na de achttien jaar en op het einde van elke volgende negenjarige periode. Zo krijgen die eigenaars de kans om hun grond pachtvrij te verkopen. Nogmaals, de voorwaarde is uiteraard dat dat in het schriftelijke contract vermeld moet staan.

De pachter heeft ook steeds een voorkooprecht en kan zijn voorkooprecht momenteel zomaar overdragen aan een derde, zonder dat de verpachter zich daartegen verzet. Eigenaars kunnen vandaag dus niet zelf een kandidaat-koper kiezen, zelfs niet wanneer die bereid is om een nieuwe pachtovereenkomst toe te staan. Het voorstel van decreet introduceert daarom nu een nieuwe figuur, namelijk de veilige koper. Dat is eigenlijk een mogelijkheid voor een pachter om zelf een kandidaat-koper aan te stellen indien een pachter zijn recht van voorkoop niet wil uitoefenen.

In de huidige Pachtwet staan al opzegmogelijkheden om de bestemming van een grond te realiseren, maar dat is nu beperkt tot de harde bestemmingen, zoals wonen, industrie, ontginning. Overheden kunnen vandaag de pacht wel al opzeggen voor de realisatie van bos of natuur in het kader van het algemeen belang, particuliere eigenaars niet. Een van de doelstellingen in het regeerakkoord is echter wel die realisatie van bos en natuur en het wegwerken van de drempels die dat verhinderen. En zo zijn we er wel tegengekomen in de loop van deze legislatuur. Met dit voorstel van decreet zorgen we er nu voor dat er soepele opzegmogelijkheden zijn om daaraan te kunnen voldoen. We erkennen uiteraard de rol die de landbouwers daarbij zelf kunnen spelen. En in geval van opzegging van de pacht voor de realisatie van bos en natuur, wordt de pachter wel beschermd door de zogenaamde leefbaarheidstoets, die, naargelang de bestemming van de grond en de identiteit van de verpachter, soepel tot streng kan zijn. Zo hebben we er bewust voor gekozen om in groene bestemmingen de leefbaarheidstoets beperkter te houden, om net de bestemming van grond, namelijk de realisatie van natuur en bos, te kunnen bewerkstelligen. Maar in agrarisch gebied is er een veel strengere leefbaarheidstoets, om daar dan de landbouwer ten volle te kunnen beschermen.

Ten slotte wil ik nog meegeven dat we ons inderdaad aanpassen aan de 21e eeuw door genderneutraliteit in te voeren, door rekening te houden met de samenwonende partners, en niet enkel met echtgenoten. En we voorzien ook de mogelijkheid van Biddit, digitale notariële transacties, om ook dat rechtszeker te laten verlopen.

Wij hopen nu in elk geval dat na de stemming over dit voorstel van decreet de regering aan de slag gaat met het uitvoeringsbesluit, en dan de publicatie van het decreet in het Staatsblad, zodanig dat het hervormde Pachtdecreet zo snel mogelijk in werking kan treden. Ik denk dat het ook aangeraden is om het decreet dan binnen afzienbare tijd te evalueren, net zoals in de vorige legislatuur het Waalse Pachtdecreet ondertussen in werking getreden is en ook al geëvalueerd is. Dan kunnen we eventuele opgedoken knelpunten verder verfijnen. Maar wij zijn er wel van overtuigd dat dit decreet een nieuwe basis legt voor de relatie tussen eigenaar en pachter en voor heel wat verbeteringen op het terrein zal zorgen. Dank u wel. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter: De heer Coenegrachts heeft het woord.

Steven Coenegrachts (Open Vld): We zijn aan dit decreet begonnen vanuit de vaststelling en de melding vanop het terrein dat zowel eigenaars als pachters het steeds moeilijker hebben om hun grond in een soort pachtconstructie te steken. Voor eigenaars is het moeilijk omdat ze moeite hebben met de quasi eeuwig durende pacht, of zo lijkt dat toch. Als eigenaar zit men altijd met een pachter die rechten en voorkooprechten heeft. Hij mag die pacht ook overdragen. Als eigenaar denk je dan altijd dat je die nooit meer van je grond krijgt en dat je je grond eigenlijk nooit meer zelf kunt gebruiken of aan vreemden verkopen. Dan krijg je natuurlijk allerlei mechanismes om die pachtwetgeving te ontwijken. Hierdoor geraken dan vooral jonge, nieuwe landbouwers in de problemen. Zij

hebben steeds minder grond ter beschikking waarop ze economische activiteiten kunnen ontplooien.

Om die twee zaken opnieuw in evenwicht te brengen is ervoor gekozen om het Pachtdecreet te vernieuwen en te moderniseren. De wachtperiode wordt iets verkort, de transparantie wordt verduidelijkt met schriftelijke contracten om ook opnieuw de toegang voor jonge landbouwers te stimuleren. Het is een regeling die ervoor zorgt dat de pacht van de zogenaamde pensioenboeren sneller kan worden opgezegd, waardoor die sneller ter beschikking komen van jongere landbouwers.

De collega's waren zeer volledig in hun opsomming van de maatregelen die in het voorstel van decreet staan. Ik ga dat niet herhalen, maar ik wil er wel uitpikken dat wij als fractie, als partij, ervoor geijverd hebben dat indien de pacht van een landbouwer wordt opgezegd om natuurdoelstellingen te creëren, hij of zij zich daartegen kan verzetten door zelf die natuur te creëren. We hebben het hier gehad over de toekomst van de landbouw, wij geloven dat we meer en meer moeten evolueren naar systemen waarbij ook in landbouwbedrijven verdienmodellen kunnen bestaan met inkomsten uit landschapsbeheer en natuurbeheer. Op die manier hoeft het inkomen van een landbouwer niet enkel af te hangen van altijd maar grotere landbouwbedrijven, maar kan de differentiatie in het inkomen gestimuleerd worden.

– Joke Schauvliege, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op.

Dit is niet een alleszalmakende invoering van dat systeem, daar moeten we duidelijk in zijn. Het is wel een eerste aanzet. Het is belangrijk, denk ik, dat we dat hier hebben opgenomen. Ik wil die zelfrealisatie van die landbouwer toch graag benadrukken.

De modernisering van dit decreet, met kansen voor landbouw om ook de natuur te betrekken in hun businessmodel, is de reden, voorzitter, waarom wij met veel genoegen dit voorstel van decreet zullen goedkeuren (*Applaus bij de meerderheid*)

De voorzitter: De heer Pieters heeft het woord.

Leo Pieters (Vlaams Belang): Het handjeklap is vervangen door juridische contracten en dat is een goede zaak. Zoals het voorstel van decreet nu voorligt is er heel veel fijnregeling en afstemming met verschillende zaken gebeurd. Nogmaals, dat is goed. Alleen, de vink in de koolmijn is natuurlijk de grond op zich. Ik heb nog wel eens gezegd dat grond in Vlaanderen geld is. Grond heeft natuurlijk een meerwaarde en dat is wat een eigenaar nastreeft, de meerwaarde op die grond.

We betalen al heel veel geld voor landbouwgrond, maar die wordt ook met de dag schaarser. Waarom een pacht? Dat is natuurlijk om op lange termijn grond ter beschikking te stellen op een betaalbare en juridisch zekere manier voor een duurzame bedrijfsvoering met respect voor de belangen van de eigenaar. In verschillende aspecten is daar inderdaad aan tegemoet gekomen. Alleen stellen we ons vragen bij de duurzame bedrijfsvoering. U hebt verschillende zaken opgesomd waarbij u wilt remediëren, maar in onze ogen is dit niet voldoende.

Het kan nog altijd, de mogelijkheid bestaat nog altijd dat voor het algemeen belang 20 procent van de pachtgronden wordt ontnomen. Daar is een leefbaarheidstoets aan verbonden, maar in verschillende situaties kan dat ook weleens een onleefbaarheidstoets zijn voor de pachter. En daar kom ik bij die duurzame bedrijfsvoering. Het hangt er natuurlijk van af hoe groot de eigen gronden zijn en hoe groot de gepachte gronden zijn. Als 20 procent van de gepachte gronden

afvalt, dan kan dat toch 10 à 15 procent van het inkomen van de landbouwer betekenen. De prijzen die ze voor hun producten krijgen, worden boven hun hoofd vastgesteld. Daar hebben ze zelf niet veel vat op. Als ze dan ook nog eens gronden kunnen verliezen, pachtgronden, dan hebben ze daar ook niet veel meer aan te zeggen, omdat het voor het algemeen belang is. En dan gaat men voor bebossing.

Het alternatief dat net werd aangegeven, is dat ze zelf ook mogen bebossen. Ik vraag mij echter af waar de vrije teeltkeuze is gebleven, want dan gaat men naar agroforestry. Oké, als een landbouwer daarvoor kiest, dan mag hij dat, maar waar is dan de vrijheid van teelt? Men verplicht die landbouwer immers ofwel zijn pacht te verliezen ofwel een andere soort bedrijfsvoering te hebben. Hij heeft bepaalde producten waaruit hij zijn inkomen vergaart. Als hij daar dan nog een ander segment bij moet betrekken, verhoog je de moeilijkheidsgraad voor de landbouwer om zijn inkomen te garanderen. Hij moet daar ook ander materiaal voor huren of kopen. De investeringen die daarvoor nodig zijn, tellen ook mee.

Nogmaals, het probleem ligt net bij de grond op zich. Ik heb het daarnet al gezegd: de intentie van het Pachtdecreet is zeer goed. Er werden heel wat goede zaken ingebouwd in het voorstel van decreet. Het is een verbetering tegenover de oude Pachtwet. Maar op het vlak van grond, het gebruik van grond en de leefbaarheidstoets is er toch wel een probleem. We zullen ons hier dan ook op onthouden. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Collega's, voor ons is dit een belangrijk voorstel van decreet, omdat wij van oordeel zijn dat de pacht het leidende principe van de relatie tussen grondeigenaars en landbouwers moet blijven of misschien opnieuw moet worden. We delen de analyse dat het huidige evenwicht niet houdbaar was en dat we het huidige omzeilen van de Pachtwet – wat vandaag heel vaak gebeurt – een halt moeten toeroepen. In die zin vinden we dat een voorstel van Pachtdecreet aantrekkelijk moet zijn voor beide partijen, zowel voor de landbouwer, de pachter, als voor de eigenaar, de verpachter.

En het is zeker zo dat het voorstel een aantal goede elementen bevat. Daarover was er in de commissie ook vrij snel eensgezindheid, zowel binnen de meerderheid als bij de oppositie. Het probleem van de pensioenboeren dat wordt aangepakt, de nood aan meer transparantie, de schriftelijke pachten, het instrument van plaatsbeschrijving, het oprichten van een pachtobservatorium, veranderde mogelijkheden om de pacht op te zeggen, loopbaanpacht, de mogelijkheid om boeren in te schakelen in natuurbeheer via natuurcontracten, enzovoort: dat is een hele hoop aan toch wel goede verbeteringen.

Maar op een aantal punten wil de Groenfractie verder gaan. We betreuren dat in dit voorstel geen enkele ruimte voor verandering wordt gelaten, waardoor dit voorstel van decreet de noodzakelijke evolutie in de landbouw richting een meer agro-ecologische landbouw eigenlijk niet ondersteunt en op een aantal vlakken zelfs dreigt te bemoeilijken.

Ik overloop een aantal aspecten die voor ons van belang zijn. Het eerste aspect is transparantie. Het werd al gezegd: vandaag zijn de meeste pachtovereenkomsten mondelinge overeenkomsten. Wij zijn van oordeel dat het goed zou zijn dat alle pachtovereenkomsten – ook bestaande – omgezet worden in schriftelijke contracten, met respect voor een overgangperiode.

Het voorliggende voorstel wil eigenlijk alleen de nieuwe pachtovereenkomsten schriftelijk maken en voorziet een procedure om dan eventueel de bestaande

overeenkomsten om te zetten naar schriftelijke overeenkomsten, maar we zullen moeten afwachten in hoeverre daarop wordt ingegaan.

Waarom is het belangrijk dat pachtovereenkomsten schriftelijk worden? Omdat er een aantal bepalingen in het voorstel van decreet zitten die daaraan worden gekoppeld. Aan een schriftelijke overeenkomst kun je bijvoorbeeld een plaatsbeschrijving koppelen. We vinden het ook een belangrijk element dat je bij het aangaan van een pacht een plaatsbeschrijving kunt maken waarin een aantal belangrijke landschappelijke elementen, biodiversiteitswaarden, bodemkwaliteit, en zo verder, opgenomen en gecapteerd kunnen worden, zodanig dat dat ook behouden blijft.

We denken ook dat een schriftelijke overeenkomst uiteindelijk de beste oplossing is, zowel voor pachter als voor de verpachter. Anderen hebben er al op gewezen dat dat zorgt voor de nodige duidelijkheid, maar ook op beleidsniveau is het van belang dat we zicht krijgen op hoe het zit met al die pachten. Vandaag weten we eigenlijk niet veel. We weten eigenlijk niet hoeveel overeenkomsten er zijn, hoeveel er gepacht wordt, we hebben geen zicht op die overeenkomsten, de meeste zijn mondeling.

Als we schriftelijke overeenkomsten zouden hebben voor alle pacht, zouden we ook beleid kunnen voeren. Dan krijgen we zicht op prijzen, overeenkomsten, enzovoort. Een registratie zou ons een duidelijk beeld geven en de bestaande grondposities en praktijken inzake contracten verduidelijken.

Een punt van transparantie dat voor ons belangrijk is en dat niet is opgenomen, is het probleem van de opvolging. 12 procent van de opvolgers van de landbouwers is ouder dan 50 jaar. Dat betekent dat we waarschijnlijk een tekort aan boeren gaan krijgen in de toekomst. We zullen dus ook mensen, nieuwe mensen, in de landbouw moeten krijgen die bereid zijn om een bedrijf te starten, of om in een bedrijf in te stappen. Die zijinstromers hebben vandaag niet het netwerk en de contacten om kennis te hebben over waar er eventueel landbouwgronden worden verkocht. Veel landbouwgronden worden ook uit de hand verkocht. Op die manier is toegang tot grond voor hen echt wel een groot probleem. Het is niet onze bedoeling om hun een bevoorrechte positie te geven wanneer gronden te koop komen. Het was meer onze bedoeling om hun meer mogelijkheden te geven om kennis te hebben van gronden die te koop komen te staan, zodat hun kans om ook in te stappen zou verhogen.

Een ander punt van transparantie is het pachtobservatorium. Dat is een goede zaak, vinden wij. Alleen vinden wij dat het takenpakket van dat pachtobservatorium ruimer zou moeten zijn. In die zin spreken wij liever over een Vlaams landbouwgrondobservatorium, dat een ruimere opdracht krijgt om alle verrichtingen in verband met landbouwgronden die plaatsvinden binnen het gewest te inventariseren en te analyseren. Dat gaat dan over verkoop, ruilverrichtingen, schenkingen, inbreng in een vennootschap, pachtovereenkomsten, natuurlijk, grondprijzen en hun evolutie. Als je dat koppelt aan de verplichting van schriftelijke pachten, kunnen we eindelijk beleid voeren, en een grondenbeleid voeren. Ik kom daar later op terug.

Collega's, wat voor ons wel een moeilijk punt was, was de koppeling met het Natuurdecreet. Daar is ook veel over gesproken. Ten eerste definieert het voorstel niet wat dat eigenlijk is, natuurrealisatie of bebossing. Wat is dat eigenlijk? Er zijn veel definities gegeven, maar op onze vraag om een definitie daarvan op te nemen, was men niet bereid in te gaan.

Nochtans vinden wij het belangrijk dat dat duidelijk gedefinieerd wordt. Voor ons moet die definitie uit het Natuurdecreet overgenomen worden, omdat dat zekerheid biedt, zowel voor de kwaliteitseisen die aan de natuur worden

gekoppeld als voor de periode waarin die natuur wordt veiliggesteld, een lange periode.

– *Liesbeth Homans, voorzitter, treedt als voorzitter op.*

Wat ook een probleem is voor ons, is dat wanneer er een overeenkomst wordt gesloten tussen eigenaar en landbouwer over het beheren of mee beheren van een bosgebied of natuurgebied, er wordt voorzien dat dat niet wordt aanzien als een pacht. Dat is een goede zaak, want we weten dat men vandaag dan verplicht is om over te gaan tot pseudo-overeenkomsten, zoals eenmalige overeenkomsten of huurovereenkomsten van een jaar. We steunen dat principe op zich dus wel, alleen vinden we het spijtig dat daar een bestemmingsvereiste aan wordt gekoppeld.

Dat is een probleem omdat de bestemmingen zoals die in het gewestplan zijn opgenomen, natuurlijk allang niet meer overeenstemmen met de realiteit. De facto is het zo dat vandaag 80.000 hectare op het gewestplan die een landbouwkleur hebben, in natuur beheerd worden, of omgekeerd: wanneer ze in groen gebied zijn, zijn ze eigenlijk in gebruik als landbouw. Eigenlijk is daar een grote discrepantie tussen de realiteit en de gewestplannen. Als je ze dus passeert op die gewestplannen ga je eigenlijk heel wat problemen creëren. Je krijgt een mozaïek van percelen, waar men aan de ene kant met natuurcontract kan werken en aan de andere kant toch weer met die huurovereenkomsten. Wij denken dat dat voor geen enkele partij wenselijk is.

Tot slot, over de koppeling met natuur. Dat de pacht opgezegd kan worden, was vandaag ook al zo. Als het gaat over een harde bestemming, is dat geen probleem. Als een grond eigenlijk industriegebied is, en men wil dat realiseren als industriegebied, dan kan men de pacht opzeggen. Als dat woongebied is en men wil daar woningen bouwen, dan kan men de pacht opzeggen. Dat vindt men allemaal normaal. Maar als men een zachte bestemming van bos of natuur wil realiseren, worden er heel wat voorwaarden aan gekoppeld. Want dat is wel echt een probleem. Nochtans worden er veel meer landbouwgronden omgezet naar bewoning, dan er omgezet worden naar natuur. Dat is in verhouding eigenlijk een klein aandeel, maar daarbij zijn toch veel problemen. Er worden dus een aantal voorwaarden aan gekoppeld.

En dan is er die leefbaarheidstoets. Ja collega's, ook in de leefbaarheidstoets zijn er een aantal dingen waar we kunnen inkomen, maar er zijn ook een aantal dingen waar we het heel moeilijk mee hebben. Collega Coenegrachts, u verwijst inderdaad naar die zelfrealisatie. Maar als die zelfrealisatie eigenlijk het opnemen is van een beheersovereenkomst of een eco-regeling, kun je dat toch niet vergelijken met een echte duurzame invulling richting natuur of bos. Voor ons is dat eigenlijk niet aanvaardbaar. Niet alleen de landbouwer heeft nood aan langdurige contracten, ook de natuur heeft dat nodig.

In die zin, collega's, vinden we het ook heel spijtig dat het voorstel ook ecologische clausules verbiedt in een pachtovereenkomst – ook wanneer dat gebeurt op vrijwillige basis, wanneer twee partijen, een pachter en verpachter, dat willen. Dan nog mag dat niet. En het geldt ook voor openbare besturen – dat is misschien nog erger – wanneer die bepaalde voorwaarden willen opleggen aan landbouwers die hun publieke gronden pachten. Dan stelt zich de vraag wat de schrik eigenlijk is. Wij vinden het net belangrijk om die openheid te creëren, dat die mogelijkheid wel gecreëerd wordt, omdat onze landbouwsector voor grote uitdagingen en veranderingen staat. Laat ons die lokale besturen toch het vertrouwen geven om hun eigen voedsel- en landbouwstrategie uit te werken.

Ik wil hier toch het voorbeeld geven van de stad Gent. Want wat hebben we gezien? Veel steden en gemeenten hebben de laatste jaren heel veel

landbouwgronden verkocht en op de markt gebracht. Een groot deel daarvan is uit de landbouw verdwenen. De meest biedende heeft die gekocht, die zijn weg. Wat doet stad Gent? Zij zeggen dat ze een landbouwvisie hebben, een voedselstrategie. En dus willen ze hun gronden behouden – ze beschikken over heel veel gronden, 1800 hectaren waarvan 600 voor landbouw. Een eerste stap die men gezet heeft, is een moratorium op de verkoop van gronden. Ze gaan ze dus niet verkopen, ze gaan ze behouden. Ze willen ze in de landbouw behouden. En wat willen ze er dan mee doen? Ze willen ze eigenlijk wel inzetten in de landbouwvisie die ze ontwikkelen. En dat is een visie waarbij ze die landbouwgronden willen gebruiken om een stadsgerichte duurzame landbouw te ontwikkelen.

Dat gaat niet via de oude Pachtwet. Men kan die voorwaarde niet opnemen. En dus moet men zich tot een ander instrument richten. Dat is dan de erfpacht. Men gebruikt het instrument van de erfpacht. De erfpachtwetgeving laat nu toe om op vijftien jaar tijd contracten af te sluiten en erfpachten af te sluiten.

Wij vinden het heel spijtig dat men in dit pachtendecreet niet toestaat dat pachtenovereenkomsten die openheid wel hebben. En nog erger: de erfpachtregeling en erfpachtwetgeving wil men niet toepassen. Men wil eigenlijk die 15 jaar niet meenemen, dat moet dan minstens 27 jaar zijn, terwijl men een gewone pacht na 18 jaar kan opzeggen – begrijpe wie kan.

Dus eigenlijk, collega's, als ik van slechte wil ben, dan zeg ik: jullie willen liever dat gemeenten, openbare besturen hun gronden verkopen op de markt, waardoor ze voor een groot stuk uit de landbouw verdwijnen, dan dat steden en gemeenten die gronden inzetten om ze in de landbouw te houden, om daarmee hun voedselstrategie uit te voeren. Ik vind dat een heel merkwaardige redenering.

Bij de discussie over het voorstel van Pachtdecreet hebben wij ook vaak gesproken – en trouwens: ik denk dat de conceptnota van de N-VA zich daar sterk op baseerde, zoals collega Coudyser zei – over Wallonië en hoe men daar de wetgeving heeft omgezet. Ja, daar gaat het ook over die bedingen. Welke afspraken kan men niet maken? In ons voorstel van Pachtdecreet willen we vooral dingen verbieden: 'Je mag niet...' In Wallonië heeft men het eigenlijk anders aangepakt. Men gaat daar een positieve lijst van bedingen opnemen, waarvan men zegt: kijk, dit zijn mogelijke afspraken die men wél kan opnemen in een pachtovereenkomst. En nog interessanter is dat men dat daar koppelt aan een landbouwvisie. Die landbouwvisie is nog interessant. Dat gaat over de functie van de landbouw. Hoofdfunctie is natuurlijk in voedsel voorzien, maar die moeten we samen beschouwen met andere functies: het vrijwaren en beheren van natuurlijke rijkdommen, biodiversiteit, sociaal-economische ontwikkeling van het grondgebied, vrijwaren en beheren van grondgebied en landschappen. Het gaat erom concrete doelstellingen te verwezenlijken: het bevorderen van het recht op goede voeding, landbouwers toegang kunnen bieden tot een volwaardig inkomen, leefmilieu en biodiversiteit vrijwaren, banden aanhalen tussen maatschappij en landbouw, vestiging van jonge landbouwers aanmoedigen en ondersteunen, zelfs zonder enig gezinsverband, en zo verder. Het is toch interessant dat Waalse collega's het Pachtdecreet gekoppeld hebben aan zo'n visie. We hebben het deze namiddag al gehad over stikstof, en ook daar is dat tot uiting gekomen: eigenlijk is er geen visie van waar we naartoe willen met onze landbouw, en dat speelt ons echt serieus parten.

Ik wil afronden. Tijdens de hoorzitting en het debat is ook door een aantal partijen gezegd dat men eigenlijk nood heeft aan een ruimer grondenbeleid. Eigenlijk zou een pachtdecreet een onderdeel moeten zijn van een visie op hoe we nu met die landbouwgronden gaan omgaan en hoe we de pacht daarvoor kunnen inzetten. Het voorstel van Pachtdecreet zal zeker niet alle problemen inzake

toegang tot grond oplossen, dat is logisch. Maar eigenlijk zou dat een deel moeten zijn van een grondenbeleid dat daar wel iets probeert aan te doen. Jullie maken net zoals wij de analyse dat er onvoldoende toegang bestaat tot grond, dat veel landbouwgrond verdwijnt. Maar dat nieuwe Pachtdecreet zal dat natuurlijk niet tegenhouden. De toegang tot grond verdwijnt omdat de prijzen te hoog zijn, omdat die gronden op de markt aan de hoogstbiedende worden verkocht, en dat zijn niet altijd de landbouwers. Dat zijn vaak paardeneigenaars, mensen die op het platteland een grote tuin met een hoeve daaraan willen, en zo verder – we kennen de problematiek goed genoeg. Wat we nodig hebben, collega's, is een echt landbouwgrondenbeleid, om voldoende grond vrij te houden voor landbouw, om de prijzen in toom te kunne houden en op die manier de toegang tot grond voor onze jonge en nieuwe boeren te vergemakkelijken.

Collega's, ik besluit: ik heb waarschijnlijk te weinig aandacht besteed aan de goede dingen. Ik ben wel begonnen met te zeggen dat er heel wat goede dingen aan zitten, waar ook weinig discussie over was en die we, denk ik, snel gedeeld hebben. Die ervaren we zeker als positief en die komen ook deels tegemoet aan een aantal tekortkomingen in de huidige Pachtwet, maar daar staat tegenover dat dit voorstel van decreet eigenlijk op geen enkele manier de omslag van de landbouw richting een meer agro-ecologische landbouw ondersteunt. En dat is ook de reden waarom wij een aantal amendementen hebben ingediend, hier voor de plenaire vergadering. Als we daar steun voor krijgen, zullen we dit voorstel van decreet goedkeuren. In het andere geval zullen wij tegenstemmen. Dank u. (*Applaus bij Groen*)

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Collega's, ik denk dat er al heel veel gezegd is. Ik denk dat de grote verdienste van dit voorstel van decreet is dat het er na zoveel jaren uiteindelijk gekomen is. In al die jaren dat ik al in de politiek zit, heb ik ettelijke malen – zowel federaal als Vlaams – gehoord dat er uiteindelijk een aanpassing zou komen. Dus toegegeven: dat is inderdaad de verdienste van de indieners, dat dit voorstel van Pachtdecreet er eindelijk is.

Aansluitend bij mijn collega van Groen wil ik inderdaad ook zeggen dat er een aantal positieve dingen in zitten. Maar ja, om tijd uit te sparen, ga ik me ook inderdaad beperken tot de bemerkingen die wij nog hebben, omdat – nogmaals – de verdienste is dat het er is. Er zitten een aantal positieve zaken in, maar ik denk dat de meerderheid nog een stuk verder had kunnen gaan. Dat is de fundamentele reden waarom wij straks zullen tegenstemmen zoals we dat ook in de commissie gedaan hebben.

De tekst die nu voorligt, is voor ons als Vooruit nog steeds niet de tekst zoals wij vinden dat een pachtdecreet er zou moeten uitzien. In feite gaat het over een algemeen gegeven als we het over landbouw hebben. We hebben al ettelijke keren in de commissie Landbouw, maar ook hier in de plenaire vergadering, gevraagd of er eens een grondig debat zou komen waar we met het landbouwbeleid in Vlaanderen naartoe moeten. Dat geldt eigenlijk voor alle landbouwdossiers. Wij moeten in Vlaanderen inderdaad naar een andere, robuustere, duurzame landbouw, of dat nu gaat over het stikstofprobleem of over deze pachtwetgeving. Ik herhaal dat we daar wel vaak op aangedrongen hebben, maar het is blijkbaar niet mogelijk om zo'n fundamenteel debat te voeren in Vlaanderen met alle gevolgen van dien als we kijken waar we nu terechtgekomen zijn met het dossier van stikstof. In zo'n belangrijk dossier als het Pachtdecreet zou ook de richting van de landbouw waar we de komende jaren naartoe willen, gegeven moeten worden. Wij denken dat dat anders zou moeten dan vandaag.

De meerderheid en de personen die de tekst ondertekend hebben, spreken van een vijftal krachtlijnen inzake dit nieuwe Pachtdecreet: één, een betere toegang

tot grond voor actieve en jonge landbouwers, twee, modernisering, drie, meer transparantie en rechtszekerheid, vier, landbouw en natuur meer in evenwicht brengen met elkaar, en vijf, een billijk evenwicht tussen de rechten van de pachter en de verpachter.

Wij kunnen ons uiteraard als Vooruit volkomen achter deze principes scharen, dat hebben we ook gezegd in de commissie, maar niet achter de uitwerking zoals dat gebeurd is in de voorliggende tekst. Voor een aantal uitwerkingen en detailleringen kunnen we wel akkoord gaan, maar voor een aantal andere dus niet. Bijvoorbeeld bij punt één, als we het hebben over een betere toegang tot grond voor actieve landbouwers en jonge landbouwers, daar hebben we nog altijd onze twijfels over.

We hebben zeker en vast onze grote twijfels wat betreft het evenwicht tussen landbouw en natuur. Daar wil ik me graag aansluiten bij wat de collega van Groen gezegd heeft. Het blijft een fundamentele bemerking vanuit de natuur- en milieuorganisaties dat het expliciet uitsluiten van alle handelingen die te maken hebben met het Natuurdecreet en de realisatie van natuurdoelen, veel problemen zou oplossen om het evenwicht tussen landbouw en natuur te realiseren. Maar dat expliciet uitsluiten is dus niet gebeurd. Dat vinden wij een vrij fundamentele bemerking op de tekst.

Wat punt vijf betreft, een billijk evenwicht tussen de rechten van de pachter en de verpachter, dat is inderdaad heel moeilijk. Dat willen we grif toegeven, maar we denken toch wel dat daar meer zekerheid ingebouwd kan worden.

De grootste uitdaging van het Pachtdecreet is nog steeds de prijzen en gronden betaalbaar houden voor jonge boeren, maar we stellen vast dat zij nog steeds in concurrentie moeten treden met kapitaalkrachtige bedrijven. Een nieuw fenomeen op die markt is sinds een aantal jaren natuurlijk dat er investeringsmaatschappijen zijn – dat geldt voor de landbouwsector, maar ook voor de fruitsector bijvoorbeeld in mijn regio –, dat er meer en meer kapitaalkrachtige mensen zijn die louter in de sector investeren als – laten we zeggen – een belegging en zelf de job of de taak niet uitoefenen. Daar moeten natuurlijk vooral jonge boeren tegenop. In die zin had het Pachtdecreet nog een stuk verder kunnen gaan.

Ik wil ook benadrukken – en daar is in de commissie een aantal keren over gesproken – dat wij inderdaad naar Frankrijk gekeken hebben waar men een publiek-private vereniging, Société d'aménagement foncier et d'établissement rural (Safer), heeft. Die organisatie probeert de markt te reguleren – we zijn daar grote voorstander van – door tussen te komen wanneer er te hoge prijzen voor landbouwgronden gevraagd worden of wanneer grond uit landbouwgebruik dreigt te geraken. In dit geval zou de overheid effectief een stuk actiever moeten tussenkomen. Ik herhaal dat – we hebben het ook al ettelijke keren in de commissie gezegd – het in Vlaanderen al bijna heiligschennis is als de overheid moet tussenkomen. Dat is nog erger als het over landbouw gaat. In Wallonië – en sommigen van jullie zullen zeggen dat dat niet abnormaal is – gaat men wel die richting uit naar het voorbeeld van Frankrijk. Er ligt op dit moment een ontwerp-decreet voor om een zogeheten landbouwgrondagentschap op te richten wat een beetje gebaseerd is op het Frans model van Safer.

Daarnaast zijn de versoepelingen voor de eeuwige pacht een zorg. Wij lopen het risico op deze manier een pachtvlucht te organiseren. Dat is vernoemd door mijn collega Verbeurgt toen hij mij een keer heeft vervangen in de commissie. Dat is een grootschalige, vervroegde stopzetting van bestaande pachtovereenkomsten. *(Opmerkingen)*

Ik heb inderdaad begrepen dat het slecht is afgelopen, maar goed.

Op het principe van de teeltvrijheid wil ik toch ook eventjes terugkomen, want dat is volgens mij veel te weinig benadrukt. Ik denk dat er ook steeds meer aandacht is voor de kwaliteit van de grond in functie van het klimaat en het ecologische gebeuren, maar die teeltvrijheid is nog heiliger dan om het even wat. Daar mag men echt niet aankomen. Wij van Vooruit betreuren dat daar ook in dit voorstel van Pachtdecreet helemaal niet aan mag worden getornd. Nochtans weten we wetenschappelijk dat we in het belang van de klimaatverandering, de gezondheid van onze gronden en de biodiversiteit beter zouden evolueren naar een inperking van die teeltvrijheid voor landbouwers, een zekere inperking uiteraard. We moeten daadwerkelijk naar een nieuw landbouwbeleid waarbij diversificatie van gewassen op dezelfde grond de norm wordt. Trouwens, ook de Europese Unie gaat die richting uit. Niet langer geleden dan vanmorgen, toen we de vertegenwoordiger van het Departement Landbouw bij ons hadden over wat er zich op dit moment afspeelt rond landbouw op Europees niveau, heb ik die vraag ook gesteld, maar voorlopig wordt daar niet naar geluisterd. Dat is heel spijtig. Vooruit had het beter gevonden indien er toch een beperkte aanzet zou zijn gegeven in dit voorstel van Pachtdecreet. Wij denken dat zo'n verandering nodig is om een robuuste vorm van landbouw te organiseren, die rekening houdt met de grote klimaat- en milieuproblemen van vandaag en morgen. Voor ons is zo'n om te beginnen beperkte inperking alleszins zeker geen taboe.

Als Vooruit zijn we ook blij dat we er met de oppositie samen nog in zijn geslaagd om een extra hoorzitting af te dwingen nadat de tekst voor de meerderheidspartijen al rond was. Dat is de reden waarom de tekst vandaag en niet voor het parlementair reces wordt behandeld, want dat was eigenlijk de bedoeling van de meerderheid. Maar ik denk dat het goed is, en we zijn er ook bijzonder blij over, dat we die hoorzitting nog hebben kunnen afdwingen. Ik denk dat we erin zijn geslaagd zijn – en de meerderheidspartijen geven dat ook toe, denk ik – om nog een aantal correcties aan te brengen, ook op vraag of op suggestie van een aantal organisaties uit zowel de landbouwsector als de natuursector. Men kan altijd kritiek hebben op een voorstel van decreet: is dat een echt parlementair initiatief of niet? Maar zeker op basis van de extra hoorzitting en de besprekingen die daarop zijn gevolgd, kunnen we zeggen dat het over een echt parlementair initiatief gaat, wat toch veeleer zeldzaam is in deze politieke tijden.

Kortom, in dit nieuwe voorstel van Pachtdecreet zitten heel veel goede dingen. Het meest positieve is dat het er eindelijk is. Maar wij denken dat het onvoldoende is en dat het niet echt tegemoetkomt aan de grote uitdagingen van de toekomst, want voor ons staat en valt een pachtdecreet natuurlijk met het landbouwbeleid dat de komende jaren zou moeten worden uitgetekend. Wij vrezen dat het voorstel van Pachtdecreet, net zoals het hele landbouwbeleid, te weinig ambitieus is en dat we, als we niet opletten, dezelfde prijs betalen die men nu ook betaalt met het Stikstofdecreet. Natuurlijk wordt dat vanuit de meerderheid anders bekeken. Ze zegt: "Zie je wel dat we over landbouw akkoorden kunnen maken." Dat is één interpretatie. Mijn interpretatie is dat indien het stikstofdossier er niet was geweest, waarover eigenlijk al zoveel heibel en ambras was, het wel eens zou kunnen zijn geweest dat we vandaag niet zouden stemmen over dit voorstel van Pachtdecreet, dat ook daarover de meerderheidspartijen niet op dezelfde lijn zouden zitten. Dat is mijn volle overtuiging. Ik heb dat ook gemerkt bij de bespreking in de commissie en in de wandelgangen.

Alleszins zal Vooruit, om de redenen die ik daarnet heb aangegeven, dit voorstel niet steunen. (*Applaus bij Vooruit*)

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Voorzitter, ik zal het iets korter houden dan mijn collega's. Tot ieders teleurstelling, kan ik mij inbeelden.

Ik moet zeggen dat ik het voorstel van decreet dat hier vandaag voorligt wel wat verontrustend vind. Ik wilde hier zeggen dat iedereen goed heeft samengewerkt en iedereen bedanken om hiertoe te komen, maar ik hoor vanuit de landbouwsector toch heel veel kritiek op dit voorstel van decreet, en dat is volgens mij terecht.

Men probeert er een beetje een goednieuwsshow van te maken: betere toegang tot grond voor jonge boeren, betere incentives voor de pachters, enzovoort. Het is natuurlijk belangrijk dat jonge boeren toegang krijgen tot grond, maar ik denk niet dat we dat moeten doen door de rechten van de pachter uit te hollen. Er is geen enkele aanwijzing dat met dit voorstel van decreet de problemen opgelost geraken of dat verpachters ineens wel grond ter beschikking zouden stellen van pachters als die minder rechten krijgen.

Wie wel ligt te wachten op dit decreet – en mijn voorgangers zijn er al op ingegaan – zijn de grootgrondbezitters, die door dit decreet hun gronden pachtvrij zullen kunnen verkopen en die voor hun grond veel meer zullen kunnen krijgen, want een veld zonder boer is uiteraard veel meer waard op de markt.

Door al die opzegmogelijkheden gaat de positie van de boer die pacht en die afhankelijk is van pacht juist achteruit. Boeren zullen door dit decreet maximaal zekerheid hebben op een pacht van achttien jaar, waarna die pacht kan worden opgezegd. Als het gaat over investeringen in een bedrijf, betekent dit dat men niet verder kan kijken dan achttien jaar want dan kan het gebeuren dat de pacht wordt stopgezet, tenzij de uitzonderingen van de leefbaarheidsdoelstellingen gelden. Op een carrière van veertig jaar is dat uiteraard niet niks, zeker niet als je weet wat de afschrijvingstermijn is voor dat soort zaken.

Mijn vraag is ook welke impact dat zal hebben op de landbouwers die voor duurzame landbouwmethodes kiezen. Dat vraagt uiteraard om een planning op lange termijn. Wij kunnen heel veel discussies hebben over stikstof en over vergisters, enzovoort, maar als je op deze manier de duurzame keuzes afremt, zal ons dat niet vooruithelpen.

We denken dus niet dat we de toekomst van de landbouw gaan verzekeren door de rechten uit te hollen van boeren en door grootgrondbezitters een cadeautje te doen. Daarom zullen wij tegen dit voorstel van decreet stemmen.

De voorzitter: De heer Coenegrachts heeft het woord.

Steven Coenegrachts (Open Vld): De collega's Steenwegen en Vandenhove hebben gezegd dat ze te weinig tijd hadden om alle positieve punten op te sommen. Ik heb gekeken naar de klok. Samen hadden ze nog 34 minuten. Op 34 minuten hadden ze niet opgesomd gekregen hoeveel goede dingen er in dit voorstel van decreet staan. Dat vind ik wel een mooi complement.

Collega Steenwegen, ik wilde wat dingen weerleggen die ik heb gehoord. De nieuwe overeenkomsten worden inderdaad verplicht schriftelijk, en de oude niet verplicht, maar wel op vraag van een van de partijen. Ik vind altijd dat je mensen niet gelukkig moet maken tegen hun goesting. Als mensen gelukkig en tevreden zijn, en de situatie van vandaag loopt goed, de partners verstaan elkaar en geen van beide zegt dat hij dat op papier wil hebben staan, dan zou ik niet weten waarom we hun dat zouden verplichten. Ik zou niet weten hoe je dat zou afdwingen, hoe je opeens een database zou kunnen hebben van mondelinge pachtovereenkomsten waarbij je zou kunnen afdwingen dat ze schriftelijk zouden worden. Wij hebben dus gedacht aan een systeem waarbij als een van de partijen het vraagt de andere wel verplicht is om het te doen. Dat lijkt ons ook de efficiëntste manier. Uiteindelijk heb je daar de vrederechter voor om dat af te dwingen.

Voor alle duidelijkheid, als het gaat over de zelfrealisatie door landbouwers, heb ik het ook niet over ecobeheerregelingen of beheersovereenkomsten met de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). Dat zit in andere plannen, in het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Dit gaat echt over natuurinrichtingsplannen waar de landbouwer kan zeggen dat hij dat het liefst zelf doet.

Een definitie van bebossing kan ik hier niet onmiddellijk uit mijn mouw schudden, maar we hebben ooit met de satelliet een foto gemaakt van Vlaanderen en bepaald hoeveel bomen er op een stuk grond moesten staan voordat je er zelfs geen huis meer op mocht zetten – zelfs als het bouwgrond was. Dat was de fameuze boskaart. Ik neem dus aan dat we wel weten hoe een bos eruitziet en hoe we dat moeten aanplanten.

Maar belangrijker vond ik het beleid van de lokale besturen. U hebt daarover gesproken, over Gent. Ik ben er grote voorstander van dat steden die eigenaar zijn van landbouwgrond, die gronden binnen de landbouw houden, en het blijft natuurlijk mogelijk om pacht aan te besteden. Je kunt landbouwers zoeken die de grond willen pachten. Het blijft ook mogelijk om in die bestekken te bepalen dat die pacht enkel gegeven wordt aan kleiner landbouwers of zo.

Wat we niet gedaan hebben, en dan kom ik op de teeltvrijheid, is limieten op de teeltvrijheid zetten. Wij vinden dat landbouwbedrijven zelf moeten kunnen bepalen hoe zij tot hun inkomen komen, met welke teelten zij op dat moment op de markt winstgevend kunnen zijn en inkomen kunnen genereren. De kennis van de eigenaar van een stuk grond is ook niet altijd voldoende om op te leggen welk perceel voor welk doeleinde gebruikt kan worden. Je kunt niet op elk perceel aardappelen planten, je kunt niet op elk perceel maïs planten. Mocht ik grond hebben die voor landbouw dient, dan zou ik niet weten wat het verschil is. Je moet de kennis en vaardigheden op het terrein laten spelen, denk ik.

Als je echt gaat ingrijpen, zoals collega Vandenhove net voorstelde, en zegt dat je de moderne tijd in moet en misschien niet te veel moet planten van het ene, en wat meer van het andere, dan zit je echt in een gedachte van een centrale planningscommissie. Collega Vandenhove, ik ken u een beetje, en ik begrijp dat u daarmee afkomt. Het verwondert mij niet, maar u zult wel begrijpen dat wij daar niet in mee gestapt zijn. Wij denken dat het de keuze is van landbouwbedrijven om te bepalen wat ze op de grond planten.

Collega Pieters – ah, hij is er niet meer – wij zijn natuurlijk vertrokken vanuit de logica van het gewestplan. Collega Steenwegen had het er ook over, waarom we de logica van het gewestplan volgen, omdat het te versnipperd is. Maar ja, je hebt dat natuurlijk wel, dat gewestplan. Dat bestaat, dat heeft aan elk perceel een bestemming gegeven. We zijn op die logica verdergegaan. We hebben gezegd: als het de bestemming landbouw heeft, dan is het beter beschermd voor de landbouw, en als het de bestemming groen, natuur, bos heeft, dan kan het sneller vrijgemaakt worden van landbouwactiviteiten en bestemd voor natuur en bos.

Als er dan lokale besturen zijn die eigenaar zijn van een stuk grond en beslissen om de pacht op te zeggen om er bos op te zetten of om er natuur op te realiseren, dan raak je aan de lokale autonomie. We hebben beslist om niet vanuit dit parlement te zeggen hoe lokale besturen met hun eigendommen moeten omgaan. U begrijpt dat ik, ten persoonlijke titel, wel wil zeggen dat ik liever heb dat zij een ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) maken om te zeggen dat ze dat van kleur veranderen en die landbouwgrond aan een andere kant compenseren. We hebben wel een extra drempel ingevoerd waarbij een gemeentebestuur; dat wil overgaan tot het aanplanten van een bos op landbouwgrond en daarvoor een pachter moet opzeggen, moet verklaren dat dat voor het algemeen belang is. Dat

gebeurt dan niet gewoon in het schepencollege, maar op de gemeenteraad. Dat is een verandering ten opzichte van de situatie vandaag. Vandaag is dat enkel het schepencollege. En natuurlijk heb je de toets van de leefbaarheid. Als het raakt aan de leefbaarheid dan is het niet mogelijk.

Voor die leefbaarheidstoets kom ik ten slotte ook uit bij collega D'Haese. Hij is ook niet meer hier, maar voor zijn informatie – hij kan het nalezen in het verslag –: als je na achttien jaar opzegt omdat de pachtperiode maar achttien jaar duurt, dan is dat om die grond te verkopen, te vervreemden. Dat kan niet gestuit worden door de leefbaarheidstoets, die geldt alleen voor de vervroegde opzeg van de pacht. Maar de meest logische situatie is natuurlijk dat die pacht verlengd wordt met nog eens negen jaar, tenzij je geen eigenaar meer wilt zijn van de grond, en dan kom je toch uit op een periode van 27 jaar. De periode van achttien jaar is omdat het een behapbaar perspectief is voor de eigenaar om iets in pacht te geven, maar hij kan het op einde van die periode enkel verkopen. Als hij het in eigendom houdt, dan moet hij het verder verpachten aan dezelfde pachter.

Dus we laten ook niet toe dat eigenaars beginnen shoppen tussen pachters en zo beginnen marchanderen over de prijs. Ook dat zal niet gebeuren. Ik denk dat we in al onze regelingen heel veel evenwicht hebben gestoken tussen landbouw en natuur en de rechten van lokale besturen en de relatie tussen natuur en landbouw in balans hebben gebracht.

Ik kan nog achttien minuten doorgaan over alle positieve dingen in het voorstel van decreet. Voorzitter, ik ga het hierbij laten. (*Applaus van Gwendolyn Rutten*)

De voorzitter: De heer Dochy heeft het woord.

Bart Dochy (cd&v): Ik sluit me nog even aan bij de heer Coenegrachts ten aanzien van de heer Pieters, die nu blijkbaar andere dringende zaken heeft. Hij spreekt over de 20 procentregel in de leefbaarheidstoets. Dat is een van de negen criteria, dat is niet het volledige verhaal. Vandaag zijn er geen criteria, zeker in groene gebieden zijn de mensen vandaag absoluut niet beschermd. Hier gaat het ook over de huiskavel, over de 20 procent en zelfrealisatie. Er wordt een extra drempel ingebouwd ten opzichte van degene die wil opzeggen. Dat betekent dat er zal moeten worden gecommuniceerd. Dat is een beetje de grond van de zaak: de leefbaarheidstoets is redelijk complex en zeer uitgebreid. Dat betekent dat degene die wil opzeggen voorafgaandelijk met de landbouwer zal moeten spreken om te zien of er geen weerstand is tegenover de opzeg.

Collega Steenwegen, ik had contact met de collega's van Gent. Ik heb veel respect voor hun visie. Ze verkopen geen gronden meer nadat ze een stadsbos hebben aangelegd op een deel van hun gronden. Eerst hebben ze een aantal gronden opgezegd. Nu willen ze behouden wat ze hebben. Chapeau daarvoor. Ik vind het wel een eigenaardige redenering dat men er zou van uitgaan dat een erfpacht van vijftien jaar voor hen haalbaar is en geen probleem zou zijn, terwijl een erfpacht van 27 jaar wel een probleem zou zijn en men direct zou gaan verkopen. Ik zie dat niet. Uiteindelijk is het toch belangrijk dat de landbouwer, die gebruikmaakt van die gronden, een stuk beschermd wordt tegen de grillen en de fratsen van eventueel wisselend beleid van het lokaal bestuur. Een eigenaar heeft misschien nog meer stabiliteit dan een lokaal bestuur als verhuurder. Door een coalitiewissel zou er al een andere visie kunnen ontstaan en dan sta je daar als landbouwer. Na een periode zou men de voorwaarden kunnen aanpassen. Het is belangrijk om dat niet te doen.

U hebt de leefbaarheidstoets ook aangekaart. Collega Coenegrachts is daarop ingegaan.

Collega Vandenhove, bedankt voor wat u niet hebt gezegd. Dat was inderdaad het grootste stuk van uw tevredenheid over het Pachtdecreet. Dank voor uw complimenten, voor de werking en voor samenwerking.

Collega D'Haese, ik zie dat u er weer bent. Ik zou u ook graag eens verwelkomen in de commissie Landbouw, zeker over deze materie. Ik begrijp dat u zich niet in vier kunt opdelen. Toch vind ik het een beetje jammer dat u hier een publieke verklaring aflegt rond een bepaald aspect, terwijl dat wel te kaderen is in het geheel van het debat. Mocht u de besprekingen hebben bijgewoond, dan zou u die uitspraak niet gedaan hebben. De achttienjarige pacht waarover u het had is zeker niet zomaar bedoeld om de grootgrondbezitters van dienst te zijn. Het gaat ook over nieuw af te sluiten pachten. Wat grootgrondbezitters vandaag doen is allerminst verpachten volgens de pachtwet.

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Ik zal niet meer opnieuw ingaan op de inhoud. We hebben het debat natuurlijk uitvoerig gevoerd in de commissie, maar ik wil nog even iets rechtzetten over de procedure die we gevolgd hebben. Collega D'Haese zei dat wij blijkbaar allemaal samen aan dat voorstel van decreet hebben gewerkt. Dat is niet zo, collega D'Haese, en ik moet eerlijk zeggen dat ik daar ook wel wat ontgoocheld in ben. Ik vind de appreciatie voor het werk dat we geleverd hebben, fijn, maar de realiteit is natuurlijk dat er eerst een ontwerp ging zijn vanuit de regering en dat dat dan naar het parlement zou komen. Maar het is niet naar het parlement gekomen, maar wel naar de parlementsleden van de meerderheid. Die hebben dat niet in de commissie besproken. Die hebben dat onder elkaar besproken. Die hebben een akkoord gemaakt. En het is dat akkoord, dat voorstel van decreet dat in de commissie gekomen is.

Er is dan wel een hoorzitting geweest op vraag van de oppositie. Daar zijn inderdaad nog een aantal elementen uit gekomen, vooral van de sprekers die daar waren. Maar eerlijk gezegd: de amendementen die wij hebben ingediend, zijn van het eerste tot het laatste weggestemd. Ik wil maar zeggen dat dat de procedure is die gevolgd is.

Ik vond wel dat we een boeiend debat hebben gehad en dat we veel uitwisseling hebben gehad, maar ik had niet het gevoel dat onze inbreng nog veel kon veranderen, omdat jullie inderdaad een akkoord hadden met, zoals collega Coudyser zegt, heel veel evenwichten erin, die ook moeilijk waren om nog aan te passen. Maar ik wil dat toch even zeggen voor de correctheid van hoe het verlopen is.

Het is in elk geval fijn om die appreciatie te voelen. We hebben een goed debat gehad. En ik hoop dat het decreet, ook zoals u zegt, een evaluatie kan hebben en dat we dan misschien nog een aantal punten kunnen aanpassen.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Nee)*

De algemene bespreking is gesloten.

Artikelsgewijze bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking.

De door de commissie aangenomen tekst wordt als basis voor de bespreking genomen. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1475/7)

– Artikel 1 en 2 worden zonder opmerkingen aangenomen.

Er zijn amendementen op artikel 3 tot en met 5. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1475/8)

De stemmingen over de amendementen en over de artikelen worden aangehouden.

– *Artikel 6 tot en met 10 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

Er is een amendement op artikel 11. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1475/8)

De stemmingen over het amendement en over het artikel worden aangehouden.

– *Artikel 12 tot en met 18 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

Er is een amendement op artikel 19. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1475/8)

De stemmingen over het amendement en over het artikel worden aangehouden.

– *Artikel 20 tot en met 23 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

Er is een amendement op artikel 24. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1475/8)

De stemmingen over het amendement en over het artikel worden aangehouden.

– *Artikel 25 tot en met 31 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

Er is een amendement op artikel 32. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1475/8)

De stemmingen over het amendement en over het artikel worden aangehouden.

– *Artikel 33 wordt zonder opmerkingen aangenomen.*

Er is een amendement op artikel 34. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1475/9)

De heer Dochy heeft het woord.

Bart Dochy (cd&v): Voorzitter, er stond een verkeerde verwijzing in dat artikel. Het is dus een technische correctie.

De voorzitter: Maar het is dus in de vorm van een amendement? En ik zeg het juist, op artikel 34?

Bart Dochy (cd&v): Ja.

De voorzitter: De stemmingen over het amendement en over het artikel worden aangehouden.

– *Artikel 35 tot en met 59 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

Er is een amendement tot vervanging van artikel 60. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1475/9)

Klopt, collega Dochy?

Bart Dochy (cd&v): Inderdaad, ook een aantal technische onnauwkeurigheden die worden rechtgezet.

De voorzitter: De stemmingen over het amendement en over het artikel worden aangehouden.

– *Artikel 61 tot en met 68 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

Er is een amendement tot vervanging van hoofdstuk 13, dat bestaat uit artikel 69. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1475/8)

De stemmingen over het amendement en over het artikel worden aangehouden.

– *Artikel 70 tot en met 88 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het voorstel van decreet houden.

**VERSLAG VAN HET VERZOEKSCHRIFT over de inkomensberekening bij Mijn VerbouwPremie
– 1786 (2022-2023) – Nr. 1**

Verslag

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het verslag namens de Commissie voor Wonen en Onroerend Erfgoed over het verzoekschrift over de inkomensberekening bij Mijn VerbouwPremie.

Mevrouw Claes, verslaggever, heeft het woord.

Allessia Claes (N-VA): Het verzoekschrift is op 5 maart 2023 ingediend en op 8 maart ontvankelijk verklaard en naar de commissie Wonen verwezen. Waarover gaat het verzoekschrift? De verzoeker gaat niet akkoord met het feit dat het eventueel uitgekeerde brutobedrag van het pensioensparen meegeteld wordt in het afzonderlijk belastbaar inkomen, waarmee ook rekening wordt gehouden indien men een aanvraag indient voor Mijn VerbouwPremie. De verzoeker vraagt om het bedrag van het afzonderlijk belastbaar inkomen te verminderen met het bedrag van het uitgekeerde pensioenspaargeld voor de inkomensrekening van Mijn VerbouwPremie. Dat lijkt de verzoeker een eenvoudige en gemakkelijke manier om die onjuistheid op te lossen.

Op 30 maart kwam dit voor de eerste keer naar de commissie Wonen voor behandeling. Die commissie heeft ook beslist om eerst het antwoord van de minister te vragen. Minister Diependaele antwoordde dat het afzonderlijk belastbaar inkomen terecht mee in rekening wordt gebracht voor de verschillende tegemoetkomingen van het Vlaams woonbeleid en ook op een breder Vlaams niveau, bijvoorbeeld voor de studietoelagen. Er vallen veel soorten inkomens onder het afzonderlijk belastbaar inkomen, en het is ook niet mogelijk om op basis van het aanslagbiljet geen rekening te houden met een van de inkomsten die onder het afzonderlijk belastbaar inkomen vallen.

Op 6 juli is het advies besproken in de commissie Wonen. De commissie sloot zich ook eenparig aan bij het bijgevoegde standpunt van minister Diependaele over het verzoekschrift, met toevoeging van een kanttekening van de heer Veys, die stelt dat onderzocht moet worden of het renovatiebeleid wel voldoende mensen steunt. Collega Veys stelt dat er op dat vlak nog verder werk kan worden verricht, waarbij hij verwijst naar de werkzaamheden van de Commissie Vlaams Energie- en Klimaatplan over de renovatie van woningen.

De voorzitter: Is het parlement het eens met de conclusies van de commissie? (*Instemming*)

Ik zal de verzoeker hiervan in kennis stellen.

**VERSLAG VAN HET VERZOEKSCHRIFT over het verplichte EPC-attest bij indexatie van de huurprijs
– 1793 (2022-2023) – Nr. 1**

Verslag

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het verslag namens de Commissie voor Wonen en Onroerend Erfgoed over het verzoekschrift over het verplichte EPC-attest bij indexatie van de huurprijs.

De heer Veys, verslaggever, heeft het woord.

Maxim Veys (Vooruit): De Commissie voor Wonen en Onroerend Erfgoed besprak op 4 mei en 6 juli 2023 het verzoekschrift nummer 20. Waar gaat het over? In de Energieregelgeving staat dat als het EPC-attest (energieprestatiecertificaat) vervalt zonder dat er nieuwe huurovereenkomst met een huurder wordt opgesteld, er geen nieuw EPC-attest moet worden opgemaakt. EPC-attesten zijn namelijk tien jaar geldig.

Voor woninghuur was er toen een maatregel ingevoerd die de indexatie beperkte, waardoor de huurprijs zonder een geldig EPC-attest, dus ook met een verlopen EPC-attest, niet kan worden geïndexeerd. Indien de verhuurder wou indexeren, moest een nieuw EPC-attest worden aangevraagd. De verzoeker vroeg om aan die inconsistentie in de regelgeving te verhelpen, zodat een EPC-attest niet moet worden hernieuwd voor een huurprijsindexatie als er een geldig EPC-attest was bij aanvang van de huurovereenkomst.

Op 4 mei besliste de commissie tot een behandeling ten gronde en verwees het verzoekschrift door naar het kabinet om het schriftelijk standpunt van de Vlaamse minister van Wonen, Matthias Diependaele, op te vragen. De minister antwoordde daarop. Samengevat gaf hij aan dat de finaliteit anders was. Bij het ene is het de bedoeling dat de huurder informatie heeft over de staat van het pand wanneer die intrekt, ongeacht de duur van het wooncontract. In het geval van de beperkingen op de indexering ging het natuurlijk over de energiekwaliteit van de woning op dat moment, omdat dit natuurlijk een voorwaarde was voor de verhuurder om al dan niet de helft of volledig te mogen indexeren.

De bespreking gebeurde op 6 juli, waarbij Maxim Veys namens de Vooruitfractie ervoor pleitte om op termijn een gedachtewisseling met de minister te houden over het verbod op huurprijsindexering voor panden met een EPC-label E of F en dat eind september 2023 afloopt. Ik herinnerde de collega's er nog eens aan dat we dat moesten bespreken in de regeling der werkzaamheden. Collega Sarah Smeyers van de N-VA-fractie overliep kort het standpunt van de minister over de verschillende faciliteiten van het EPC-attest en stelde voor dat de commissie zich daarbij zou aansluiten, waarop de commissie zich eenparig aansloot bij het bijgevoegde standpunt van de minister over het verzoekschrift.

De voorzitter: Is het parlement het eens met de conclusies van de commissie? (*Instemming*)

Ik zal de verzoeker hiervan in kennis stellen.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Klaas Sloomans, Johan Deckmyn, Filip Brusselmans en Chris Janssens over de bescherming van de persvrijheid in Vlaanderen en tegen censuur
– 1831 (2023-2024) – Nr. 1

Voorstel tot spoedbehandeling

De voorzitter: Dames en heren, vanmiddag heeft de heer Chris Janssens bij motie van orde een voorstel tot spoedbehandeling gedaan van het voorstel van resolutie van Klaas Sloomans, Johan Deckmyn, Filip Brusselmans en Chris Janssens over de bescherming van de persvrijheid in Vlaanderen en tegen censuur.

De heer Sloomans heeft het woord.

Klaas Sloomans (Vlaams Belang): Zoals jullie weten, raakte vorige week bekend dat een lid van deze assemblee, om de heer Rousseau niet bij naam te noemen ... *(Opmerkingen van de voorzitter)*

Ik kom daar meteen toe, voorzitter.

... een van de pijlers van onze democratie, namelijk de persvrijheid en het verbod op censuur, met de voeten heeft getreden.

Gisteren raakte ook bekend dat de heer Rousseau zijn publiek mandaat pertinent misbruikt om onze politiediensten en onze rechterlijke macht te beïnvloeden.

De voorzitter: Collega, nu gaat u echt in op de inhoud. Spoed, spoed!

Klaas Sloomans (Vlaams Belang): Geef mij dertig seconden, voorzitter, en dan zal ik tot de spoed komen.

Academici, grondwetspecialisten, hoofdredacteurs, magistraten roepen ons vandaag op om in de meest duidelijke bewoordingen een signaal te geven aan de buitenwereld dat de rechtsstaat, de democratie, de Grondwet hier met de voeten wordt getreden.

De voorzitter: Collega Sloomans, als u nu niet de reden van de spoedbehandeling geeft, zet ik uw micro uit.

Klaas Sloomans (Vlaams Belang): En als emanatie van de Vlaamse democratie eis ik ook dat wij dat doen, vandaar de spoed. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: Over de spoedbehandeling heb ik niet veel gehoord, maar bon.

Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

Dan stemmen wij bij zitten en opstaan over het voorstel tot spoedbehandeling.

De volksvertegenwoordigers die het voorstel wensen aan te nemen, wordt verzocht op te staan.

Het resultaat is redelijk duidelijk. Een tegenproef is niet nodig. *(Opmerkingen)*

Voorstel tot het verlenen van voorrang in commissie

De voorzitter: De heer Sloomans heeft het woord.

Klaas Sloomans (Vlaams Belang): Voorzitter, ik wil kort reageren. Ik ben gechoqueerd en verbouwereerd dat de meerderheid dit verzoek tot spoedbehandeling wegstemt. *(De voorzitter schakelt de microfoon van Klaas Sloomans uit. Rumor)*

De voorzitter: Collega Sloomans, als ik u goed heb begrepen, tussen het geroep door, vraagt u eigenlijk voorrang voor de behandeling in de commissie op basis van artikel 50, punt 1, i), van het reglement.

Het voorstel tot spoedbehandeling is niet aangenomen. Dat was duidelijk. Derhalve blijft het voorstel van resolutie naar de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media verwezen.

Collega's, kunnen we het eens zijn met het voorstel tot het verlenen van voorrang in commissie, of moet ik een stemming organiseren? (*Opmerkingen*)

Oké, dan stemmen we bij zitten en opstaan over het voorstel tot het verlenen van voorrang in commissie.

De volksvertegenwoordigers die het ermee eens zijn om dit voorstel van resolutie voorrang te geven in de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media, wordt verzocht op te staan.

De tegenproef is niet nodig.

Het voorstel tot het verlenen van voorrang in commissie is niet aangenomen, maar uiteraard blijft het voorstel van resolutie wel naar de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media verwezen.

Het incident is gesloten.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Alessia Claes, Orry Van de Wauwer, Emmily Talpe, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Sofie Joosen over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de vluchtelingenstroom uit Nagorno-Karabach en de vrees voor een etnische zuivering in de regio – 1832 (2023-2024) – Nr. 1

Voorstel tot spoedbehandeling

De voorzitter: Dames en heren, vanmiddag heeft de heer Wilfried Vandaele bij motie van orde een voorstel tot spoedbehandeling gedaan van het voorstel van resolutie van Alessia Claes, Orry Van de Wauwer, Emmily Talpe, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Sofie Joosen over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de vluchtelingenstroom uit Nagorno-Karabach en de vrees voor een etnische zuivering in de regio.

Mevrouw Claes heeft het woord.

Alessia Claes (N-VA): We zijn namelijk diep bezorgd over de huidige situatie in Nagorno-Karabach en ook over de recente escalatie door de Republiek Azerbeidzjan, want op dit moment zijn er al meer dan honderdduizend mensen gevlucht uit Nagorno-Karabach. Ze hebben alles moeten achterlaten. Ze zijn op dit moment ontheemd, gevlucht voor geweld en vervolging. Ze hebben dringend behoefte aan noodopvang, voedsel en medicijnen. De situatie is op dit moment heel precair en verslechtert dag na dag.

Ik denk dat het van cruciaal belang is dat we dit voorstel van resolutie vandaag met spoed behandelen. Niet alleen als daad van solidariteit en medeleven, maar vooral als een dringende roep om hulp en actie. Ik vind dat we snel moeten handelen om deze humanitaire nood te verlichten, en ook om een diplomatieke oplossing te zoeken voor deze regio.

Ik denk dat het ook niet overdreven is om te stellen dat we op dit moment ook getuige zijn van een humanitaire crisis daar in de regio. Daarom stel ik deze

spoedresolutie voor. Het is noodzakelijk dat we dit voorstel van resolutie vandaag behandelen en dat we ook een duidelijk signaal geven naar buiten toe.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

Dan stemmen wij bij zitten en opstaan over het voorstel tot spoedbehandeling.

De volksvertegenwoordigers die het voorstel niet wensen aan te nemen, wordt verzocht op te staan. *(Gelach)*

Dat was om te zien of u nog bij de zaak was. *(Opmerkingen. Gelach)*

De tegenproef is niet nodig.

Het voorstel tot spoedbehandeling is aangenomen. Dan stel ik voor dat het voorstel van resolutie onmiddellijk wordt behandeld.

Is het parlement het daarmee eens? *(Instemming)*

Het incident is gesloten.

Bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het voorstel van resolutie van Alessia Claes, Orry Van de Wauwer, Emmily Talpe, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Sofie Joosen over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de vluchtelingenstroom uit Nagorno-Karabach en de vrees voor een etnische zuivering in de regio.

De bespreking is geopend.

Mevrouw Claes heeft het woord.

Alessia Claes (N-VA): Collega's, jullie hebben de afgelopen weken en dagen het nieuws kunnen volgen over wat er gebeurt in Nagorno-Karabach. Het heeft bijna dagelijks in het nieuws gestaan. Het is zo: op 19 september heeft de Republiek Azerbeidzjan een militaire operatie uitgevoerd in Nagorno-Karabach, waardoor er op dit moment – van de 120.000 inwoners – al meer dan honderdduizend mensen zijn gevlucht.

Dat komt vanwege het aanhoudende conflict met Azerbeidzjan dat wordt uitgevoerd in de regio, en ook uit vrees voor vervolging. Ze hebben hun thuisland moeten verlaten, alles moeten achterlaten. Ze hebben niets op dit moment. Deze exodus zorgt ook voor een schrijnende situatie, een humanitaire crisis die niet genegeerd kan worden. Die mag ook niet genegeerd worden. Je kunt hier dus niet van weggijken, want de gevolgen zijn verschrikkelijk.

Heel veel mensen zijn gevlucht. Ze hebben dagenlang in de file gestaan om de grens te kunnen oversteken. Dat was ook duidelijk op die beelden. De vluchtelingen die dan toekomen in Armenië hebben geen onderdak. Die hebben nood aan medicijnen, voeding en opvang.

Weet, collega's, voor het zomerreces hebben we hier nog een resolutie goedgekeurd waarin we de blokkade van de enige weg tussen Nagorno-Karabach en Armenië hebben veroordeeld. Weet dat die mensen ook verzwakt zijn omdat Azerbeidzjan die weg heeft geblokkeerd. Ze hebben niet de nodige medicatie gehad, niet de nodige medische hulp, ook geen voeding en brandstoffen.

We zien daarnaast ook een groeiend aantal schendingen van mensenrechten, zoals arrestaties van politieke leiders van Nagorno-Karabach. Die situatie is niet

alleen schrijnend, maar ook urgent. Het is niet alleen een lokale tragedie, het is een schreeuw om hulp. We mogen die als internationale gemeenschap niet negeren.

Ik ben ook bezorgd, collega's. Wat gaat de toekomst brengen? Wat volgt er op deze humanitaire crisis en wat volgt er op deze etnische zuiveringen? We moeten dit onder de aandacht brengen, niet alleen in Vlaanderen, maar ook op het internationale toneel en daarom richten we deze resolutie ook naar de Europese Commissie.

Het is duidelijk dat Azerbeidzjan nog steeds territoriale ambities koestert. Dat noopt tot extra waakzaamheid en bezorgdheid. Verschillende wereldleiders, organisaties, staten en landen hebben hun bezorgdheden en acties al geuit. Ze hebben al bepaalde stappen ondernomen. Ik denk dat we hier in het Vlaams Parlement ook duidelijk mogen zijn. Ik denk dat we hierop moeten reageren, dat we stelling moeten nemen tegen deze schendingen en tegen de humanitaire crisis veroorzaakt door Azerbeidzjan.

Deze spoedresolutie roept niet alleen op tot het veroordelen van het escalerend geweld door de republiek Azerbeidzjan, maar ook tot steun aan de ontheemde bevolking van Nagorno-Karabach. We dringen er ook bij alle partijen op aan om onmiddellijk en onvoorwaardelijk het staakt-het-vuren na te leven en terug te keren naar de onderhandelingstafel voor een vreedzame oplossing voor dit conflict. Bovendien vragen we ook de Europese Commissie om actie te ondernemen om de nodige humanitaire hulp te verzekeren en te verlenen, maar ook om de diplomatieke druk op Azerbeidzjan hoog te houden, want we weten dat de Europese Commissie momenteel 'wheelt' en 'dealt', en ook gasdeals afsluit die onrechtstreeks Rusland financieren, met dictatoriale regimes zoals Azerbeidzjan. Dat weten we, dat kunnen we niet ontkennen.

We moeten niet alleen onze woede en verontwaardiging uitspreken, collega's. We moeten ook concrete stappen ondernemen om die situatie aan te pakken en te verbeteren. We mogen niet zwijgen, we mogen hier niet van weggijken terwijl mensen lijden. Ik ben dan ook blij dat de collega's van cd&v en Open Vld niet willen zwijgen, maar dit voorstel van resolutie mee onderschrijven. Alvast bedankt voor die constructieve samenwerking. Ik hoop dat het volledige parlement dit steunt. Dank u wel. (*Applaus bij de meerderheid*)

De voorzitter: De heer Van de Wauwer heeft het woord.

Orry Van de Wauwer (cd&v): Bedankt, collega Claes, voor opnieuw een initiatief, na eerdere initiatieven die u hebt genomen met betrekking tot de situatie in Nagorno-Karabach. Het is de derde resolutie op korte termijn over de situatie daar die we hier in het parlement bespreken. Ik vrees dat dit de meest urgente is.

Die laatste resolutie, vlak voor het zomerreces, ging nog om de blokkade van de Laçınkorridor. De situatie is sindsdien verslechterd. De situatie is zelfs zodanig verslechterd dat er in de toekomst geen sprake meer zal zijn van de regio Nagorno-Karabach. Er zal geen sprake meer zijn van Armeniërs die in deze regio in de republiek Azerbeidzjan zullen wonen.

Op 19 september startte de republiek Azerbeidzjan een militaire operatie. Daarbij vielen honderden doden, niet alleen militairen maar ook kinderen en andere burgers. Honderden doden, boven op de tienduizenden doden die dit conflict al kende de voorbije jaren.

De voorbije weken zijn maar liefst 100.000 van de 120.000 Armeniërs die in de regio wonen, gevlucht. Voor zij die in de regio verblijven, is er geen toevoer van

voedsel of medicijnen meer, er is geen elektriciteit. Wat daar nu plaatsvindt, is niet meer of niet minder dan een etnische zuivering. De militaire acties die nu bezig zijn, de blokkades die al maanden aan de gang zijn, maken de levensomstandigheden in de regio zodanig onmogelijk dat er voor de Armeense bevolking niets anders op zit dan te vluchten. De Armeense bevolking wordt daar verdreven.

Op zo'n moment kunnen wij het als parlement niet maken om te zwijgen. Wij moeten onze stem laten horen, want via dit forum hebben wij ook een stem binnen de internationale gemeenschap, en die moeten wij heel luid en duidelijk laten klinken. Wij moeten laten horen dat wij dat geweld in de regio door de republiek Azerbeidzjan veroordelen. Wij moeten laten horen dat de mensenrechten en fundamentele vrijheden van de Armeense inwoners van Nagorno-Karabach gerespecteerd moeten worden en dat de politieke leiders worden vrijgelaten. Wij moeten laten horen dat we aandringen op het naleven van het staakt-het-vuren. Wij moeten ook aandacht vragen – dat doen we in onze resolutie aan de Europese Commissie – om de steun aan Armenië te verhogen, voor de hervestiging van tot potentieel 120.000 vluchtelingen, en dat op een totale bevolking van maar 2,8 miljoen inwoners in Armenië zelf.

Verder vragen we een internationaal onderzoek, ook naar die militaire operaties van de republiek Azerbeidzjan in september 2023. We vragen om op basis van dit onderzoek individuele sancties te overwegen tegen de Azerische beleidsvoerders die verantwoordelijk zijn voor die schendingen van alle voorafgaande akkoorden en van het internationaal recht. Collega's, we steunen heel overtuigd dit voorstel van resolutie en steunen de Armeense bevolking in Nagorno-Karabach.

De voorzitter: Mevrouw Talpe heeft het woord.

Emmily Talpe (Open Vld): Collega Claes en collega Van de Wauwer hebben daarnet al heel helder geschetst welke schrijnende toestand zich daar afspeelt. Het is niet de bedoeling dat ik hier nogmaals de historiek of de inhoud van de resolutie zal herhalen. Maar ik wil toch namens onze fractie inderdaad ook onze steun betuigen, en dan vooral wat betreft de humanitaire crisis die daar aan de hand is. Het is al aangehaald, honderdduizend mensen die alles hebben moeten achterlaten, hun volledige hebben en houden. Als je die beelden op televisie ziet, dat is echt schrijnend. Dan vind ik dat we effectief hier met het Vlaams Parlement een vuist moeten maken en duidelijk stellen dat het, wat ons betreft, niet kan.

We weten dat Armenië nu staat voor een grote toeloop van mensen die zoeken naar onderdak, die voeding nodig hebben, die gezondheidszorgen nodig hebben. Voor hen is het een heel zware taak, niet alleen op korte termijn, maar ook op langere termijn. Want dat mogen we niet vergeten: we kunnen ze misschien wel kort helpen en ook vanuit Europa steun bezorgen, maar ook op langere termijn zullen die mensen echt wel een nieuwe vestiging moeten vinden en wie weet, kunnen ze ooit nog terugkeren. Ik denk dat we met deze resolutie absoluut onze steun willen betuigen en ook onze fractie zal dit uiteraard volledig unaniem onderschrijven.

De voorzitter: De heer Deckmyn heeft het woord.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): Collega's, het Vlaams Belang is eveneens erg bezorgd over wat er nu gebeurt in Armenië en in het bijzonder in Nagorno-Karabach. Op 19 september viel Azerbeidzjan Nagorno-Karabach binnen en op die dag stelde ik trouwens net een vraag in de commissie over Nagorno-Karabach aan de minister-president. Het ging onder meer over al het geweld dat op gang kwam en de Laçınkorridor. De minister-president stelde toen dat de Europese Unie intensief betrokken is en zich blijft inzetten voor het normalisatieproces tussen Armenië en Azerbeidzjan. Hij verwees toen ook naar de Europese missie

die actief is, een ongewapende, civiele missie met als doel de veiligheidssituatie te observeren en daarover verslag uit te brengen aan de EU. De minister-president voegde er toen nog aan toe, en ik citeer: "Zoals de EU actief tracht om daar dingen op te lossen, denk ik niet dat wij daar als Vlaanderen doorheen moeten spartelen, om daar ook iets aan te doen." Einde citaat.

Ondertussen blijkt natuurlijk dat de inspanningen van de EU in het kader van een normalisatieproces gefaald hebben. De situatie is vandaag zodanig ernstig dat ik het alvast een goede zaak vind dat dit voorstel van resolutie voorligt. Gisteren stelde ik in de commissie opnieuw een vraag aan de minister-president over wat nu verwoord wordt in de resolutie. Daarin stelde ik onder meer dat het feit dat zo'n groot aantal Armeniërs de regio ontvlucht, de indruk geeft van een etnische zuivering, waarbij de Armeense aanwezigheid en cultuur in die regio wordt uitgewist.

Het Vlaams Belang sluit zich daarom aan bij de veroordeling van het offensief van Azerbeidzjan, dat in niet minder dan een etnische zuivering aan het uitdraaien is. Ook de territoriale integriteit van Armenië zelf wordt aangetast. Wij zijn van mening dat Azerbeidzjan te allen tijde de soevereiniteit van Armenië moet respecteren. We steunen dan ook de Armeense bevolking en dringen eveneens aan om VN-waarnemers naar de regio te sturen. We steunen dan ook de veroordeling van Azerbeidzjan zoals die is verwoord in het voorstel van resolutie, in het bijzonder de oproep om de mensenrechten en de fundamentele vrijheden van de Armeense inwoners van Nagorno-Karabach te respecteren en de onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating van de politieke leiders uit Nagorno-Karabach die voor en na 20 september 2023 gearresteerd werden.

Het Vlaams Belang zal dit voorstel van resolutie dan ook goedkeuren, alhoewel het me wel opvalt dat er in de overwegingen wel over de EU-gasdeal met Azerbeidzjan wordt gesproken, maar dat daar geen concrete acties aan worden gekoppeld. Men had bijvoorbeeld ook de gasdeal kunnen gebruiken om de Europese Commissie te vragen om extra druk te zetten op Azerbeidzjan. Daarom zou ik willen besluiten zoals ik het eigenlijk ook gisteren heb gedaan in de commissie, door Robbert de Witt te citeren uit een artikel in Knack van eind september. Hij zei toen: "Apathisch toekijken hoeft niet. De miljardendeal met bijbehorende miljardeninvesteringen zijn een sterk drukmiddel om Aliyev tot terughoudendheid te dwingen. Dat helpt meer dan zwijgen over het lot van Armenië. Dringend gewenst: lef en spierballen-politiek." (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Dank u wel aan de indieners van dit voorstel van resolutie, want het is inderdaad een zeer pijnlijke situatie, die misschien opmerkelijk vaker in het nieuws is, maar misschien ook te weinig in het nieuws is om echt bekend te zijn. Dan is een initiatief als dit altijd belangrijk. Ik ga ook niet alles herhalen. Het conflict is geschetst.

Maar wat ik toch echt belangrijk vind, is dat er niet alleen meer militair geweld is. Het is geweld tegen burgers, huizen worden beschoten, gebombardeerd, kinderen worden aangevallen, bejaarden zijn slachtoffers. Het is allang geen militair conflict meer. Het gaat veel verder dan dat. Het cultureel patrimonium wordt vernietigd, maar er wordt evengoed een soort van genocidetaal gebruikt ten aanzien van de inwoners. Het gevolg is natuurlijk: hallucinante beelden, waaronder een hoofdstad die ondertussen een spookstad geworden is met talloze, 120.000 vluchtelingen, veel te veel, niet vrijwillig, maar als gevolg van geweld.

Het is dan ook zeer goed dat dit voorstel van resolutie expliciet de situatie in Nagorno-Karabach een etnische zuivering noemt. Het is belangrijk om dat expliciet te stellen. We steunen ook absoluut de vragen aan de commissie. Misschien

is er ondertussen wel meer nodig dan het herstel van de dialoog. Azerbeidzjan gaat nu echt wel onder druk gezet moeten worden om zich terug te trekken om deze verschrikkelijke situatie stop te zetten.

Maar we missen wel een beetje – en dat is misschien een klein puntje van kritiek aan de indieners – de vragen aan de Vlaamse Regering. Er is wel een persbericht geweest, dat heeft de minister-president ook gisteren aangehaald in de bespreking. Maar gisteren is evengoed aan bod gekomen dat hij nog bij het Rode Kruis zou navragen of er iets was dat we toch zouden kunnen doen. Ik had gehoopt dat daar een spoor van zou zijn in dit voorstel van resolutie, dat ook de Vlaamse overheid haar steentje bijdraagt. We hebben daar toch ook onze mogelijkheden voor.

Collega's, concreet om te besluiten: elke keer wanneer het internationaal recht in het gedrang komt, vindt u in onze fractie een bondgenoot. Elke keer wanneer mensenrechten met de voeten getreden worden, zult u in onze fractie steun vinden. Elke keer, of dat nu voor de Armeniërs in Nagorno-Karabach is of elders in de wereld, elke keer opnieuw zult u bij ons steun vinden. Wij zullen dus ook dit voorstel van resolutie voluit steunen. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Mevrouw Lambrecht heeft het woord.

Annick Lambrecht (Vooruit): Ik wil eerst en vooral de collega's danken voor het initiatief. Het conflict in Nagorno-Karabach kent een lange voorgeschiedenis, met periodes van rust, maar met helaas ook gewelddadige escalaties zoals heel recent. De situatie is hier al meermaals aan bod gekomen. Gisteren hebben we er ook uitvoerig over gepraat in de commissie Buitenlands Beleid. Vooruit blijft pleiten voor een vreedzame oplossing, en we roepen de betrokken partijen op om dringend de dialoog te hervatten.

Het is eveneens van groot belang dat de rechten en de veiligheid van het deel van de Armeense bevolking dat achtergebleven is, de meest kwetsbaren, in Nagorno-Karabach ook gewaarborgd blijven. De humanitaire noden zijn er groot.

Ik wil ook de minister-president danken om in te gaan op mijn vraag van gisteren in de commissie om na te gaan bij het Rode Kruis wat de precieze noden zijn en wat Vlaanderen nog meer kan doen. Wij zullen met Vooruit dit voorstel van resolutie dan ook heel graag steunen. *(Applaus bij Vooruit)*

De voorzitter: De heer Vandewalle heeft het woord.

Onno Vandewalle (PVDA): Het waren voor iedereen verschrikkelijke beelden van een humanitaire ramp die momenteel plaatsvindt in Nagorno-Karabach. Tien-duizenden mensen trekken weg uit de regio waar ze wonen, waar ze opgegroeid zijn, waar ze eigenlijk hun hele leven opgebouwd hebben, en nu zijn ze verplicht om te vluchten, allemaal door een illegale invasie van Azerbeidzjan, die we uiteraard veroordelen. We hebben dat in het verleden gedaan. We doen dat vandaag opnieuw.

Het is positief dat dit voorstel van resolutie er is. Wij vinden het heel positief dat de principes van de VN en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) benadrukt worden, dat het voorstel de partijen oproept om aan de onderhandelingstafel te komen, om tot een vreedzame oplossing voor het conflict te komen.

We maken ons zorgen over bepaalde andere eisen in het voorstel van resolutie, bijvoorbeeld vooral de mogelijkheid om te voorzien om nieuwe sancties op te leggen. We blijven op ons standpunt daarrond. We hebben ook al eerder gezegd dat de economische sancties het conflict daar niet gaan oplossen en dat die

voornamelijk de bevolking zullen treffen, zowel in de regio als ook hier in Europa. Maar desondanks denken we dat de positieve punten in dit voorstel van resolutie harder doorwegen, en we zullen het voorstel van resolutie zoals het nu voorligt, steunen. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (cd&v): Een kleine correctie: bij de vragen aan de Europese Commissie onder nummertje 6 moet het “etnisch Armeense bevolking” zijn in plaats van “ethisch”.

De voorzitter: Die technische correctie is genoteerd.

Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

De bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie houden.

VOORSTEL van Els Ampe tot wijziging van de Deontologische Code van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers inzake dienstverlening aan de bevolking

– 1830 (2023-2024) – Nr. 1

Voorstel tot aanvulling van de agenda

De voorzitter: Dames en heren, vanmiddag heeft mevrouw Els Ampe bij motie van orde een voorstel gedaan tot aanvulling van de agenda met het voorstel van Els Ampe tot wijziging van de Deontologische Code van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers inzake dienstverlening aan de bevolking.

Mevrouw Ampe heeft het woord.

Els Ampe (Onafhankelijke): Voorzitter, ik vraag inderdaad om mijn voorstel tot wijziging van de Deontologische Code voor de parlementsleden met spoed te behandelen omdat er censuur is toegepast door een van de parlementsleden.

De voorzitter: U gaat in op de inhoud. U moet zeggen waarom u voorrang wilt.

Els Ampe (Onafhankelijke): Dat moet met spoed worden behandeld om die censuur vandaag te stoppen. *(Opmerkingen van de voorzitter)*

De enige manier om die te stoppen, is door het goedkeuren van deze wijziging, omdat de wijziging inhoudt dat een parlements lid geen censuur meer mag toepassen.

De voorzitter: Nu bent u echt over de inhoud bezig, mevrouw Ampe.

Els Ampe (Onafhankelijke): Maar het gaat over de spoed. Als dit wordt behandeld, dan kan de censuur stoppen. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

Dan stemmen wij bij zitten en opstaan over het voorstel tot aanvulling van de agenda.

De volksvertegenwoordigers die het voorstel wensen aan te nemen, wordt verzocht op te staan.

Collega's, ik denk dat de tegenproef niet nodig is.

Het voorstel tot aanvulling van de agenda is aangenomen. Dan stel ik voor dat het voorstel tot wijziging van de Deontologische Code onmiddellijk wordt behandeld.

Is het parlement het daarmee eens? (*Instemming*)

Het incident is gesloten.

– *Filip Dewinter, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op.*

Algemene bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het voorstel van Els Ampe tot wijziging van de Deontologische Code van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers inzake dienstverlening aan de bevolking.

De algemene bespreking is geopend.

Het reglement stelt voor dat mevrouw Ampe als indiener haar voorstel toelicht.

Mevrouw Ampe heeft het woord.

Els Ampe (Onafhankelijke): Voorzitter, de Deontologische Code van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers is in het leven geroepen in 1998, op een moment dat er sprake was van heel veel schijndienstbetoon en ongeoorloofde manieren voor volksvertegenwoordigers om zaken te arrangeren voor mensen. Dat heeft heel wat verbeterd, maar nu is er eigenlijk een geval van iemand van ons parlement die iets probeert te arrangeren voor zichzelf, en dat is de reden waarom ik denk dat de Deontologische Code moet worden aangepast.

Het gaat onder meer om de invoering van preventieve censuur, namelijk het verhinderen dat een artikel wordt gepubliceerd over een incident en over wanneer iemand vraagt om dat te verhinderen door middel van een eenzijdig verzoekschrift bij de rechtbank. Ik ben niet de enige die dat preventieve censuur noemt. De professoren Lemmens, Vrielink en nog andere professoren zeggen dat dit heel duidelijk preventieve censuur is. Ik vind het heel kwalijk dat een lid van ons parlement dat doet. Het geeft ook een kwalijke reputatie aan alle andere parlementsleden. Daarom vind ik het belangrijk om dit voorstel te doen.

Daarnaast is ook gebleken dat het parlementslid artikel 9 van de Deontologische Code heeft overtreden. Ik vind dat dit zou moeten worden behandeld door de Deontologische Commissie. Die zou eigenlijk ook moeten worden bijeengeroepen.

Vandaag ligt dus het voorstel tot wijziging op tafel. Ik vraag jullie allemaal om dit goed te keuren, zodat het vanaf vandaag niet meer mogelijk is om als parlementslid censuur te plegen.

De voorzitter: Mevrouw Homans heeft het woord.

Liesbeth Homans (N-VA): Voorzitter, ik wil erop wijzen, omdat sommige leden nogal vreemd keken toen ik mijn voorzittersstoel verliet en plaatsnam op een plaats van een lid van dit parlement, maar ik ben, net zoals jullie, een parlementslid. Ik heb dus ook het recht om tussen te komen. Om alle verwarring te vermijden en nadien misschien heisa, doe ik dit liever vanuit het parlement en niet vanop de voorzittersstoel.

Collega's, wat is het toepassingsgebied van het voorstel van collega Ampe? U kent onze Deontologische Code, met als titel 'Deontologische Code van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers inzake dienstverlening aan de bevolking'. Mevrouw Ampe stelt in eerste instantie voor 'aan de bevolking' te schrappen. U weet zeer

duidelijk wat dienstbetoon aan de bevolking inhoudt. Zij stelt voor om dat te schrappen. Censuur is, voor alle duidelijkheid, een bevoegdheid van de recht-bank. Enkel een rechter is bij machte om preventieve censuurmaatregelen op te leggen. Een volksvertegenwoordiger kan dat absoluut niet. Bij mijn weten is een censuurmaatregel altijd preventief, maar dat is een detail.

Ten slotte stelt mevrouw Ampe ook voor dat het Vlaams Parlement zijn eigen leden zou verbieden om naar een rechter te stappen. Dat laatste is een behoorlijke schending van artikel 6 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en ook een schending van artikel 13 van de Grondwet. Iedereen heeft toegang tot de rechter. *(Applaus bij de meerderheid, Groen en Vooruit)*

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

De algemene bespreking is gesloten.

Artikelsgewijze bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 1830/1)

– *Artikel 1 tot en met 3 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het voorstel houden.

– *Liesbeth Homans, voorzitter, treedt als voorzitter op.*

VOORSTEL VAN DECREET van Bart Dochy, Cathy Coudyser, Steven Coenegrachts, Sofie Joosen, Joke Schauvliege en Arnout Coel tot bepaling van de specifieke regels over de pacht – 1475 (2022-2023) – Nrs. 1 tot en met 9

Aangehouden stemmingen

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over amendement nr. 70, van Chris Steenwegen, Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneeckhout, Meyrem Almaci, Staf Aerts en Elisabeth Meuleman, op artikel 3 van het voorstel van decreet van Bart Dochy, Cathy Coudyser, Steven Coenegrachts, Sofie Joosen, Joke Schauvliege en Arnout Coel tot bepaling van de specifieke regels over de pacht.

Stemming nr. 1

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
21 leden hebben ja geantwoord;
62 leden hebben neen geantwoord;
25 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het amendement niet aan.

De heer Rzoska heeft het woord.

Björn Rzoska (Groen): Voorzitter, ook voor de volgende stemmingen: ik heb een stemafsprake met collega Koen Van den Heuvel.

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over artikel 3.

Stemming nr. 2

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
62 leden hebben ja geantwoord;
25 leden hebben neen geantwoord;
21 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement artikel 3 aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over amendement nr. 71, van Chris Steenwegen, Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneeckhout, Meyrem Almaci, Staf Aerts en Elisabeth Meuleman, op artikel 4.

Stemming nr. 3

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
21 leden hebben ja geantwoord;
82 leden hebben neen geantwoord;
5 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het amendement niet aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over artikel 4.

Stemming nr. 4

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
62 leden hebben ja geantwoord;
25 leden hebben neen geantwoord;
21 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement artikel 4 aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over amendement nr. 72, van Chris Steenwegen, Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneeckhout, Meyrem Almaci, Staf Aerts en Elisabeth Meuleman, op artikel 5.

Stemming nr. 5

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
21 leden hebben ja geantwoord;
82 leden hebben neen geantwoord;
5 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het amendement niet aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over artikel 5.

Stemming nr. 6

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
62 leden hebben ja geantwoord;
25 leden hebben neen geantwoord;
21 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement artikel 5 aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over amendement nr. 73, van Chris Steenwegen, Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneeckhout, Meyrem Almaci, Staf Aerts en Elisabeth Meuleman, op artikel 11.

Stemming nr. 7

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
21 leden hebben ja geantwoord;
82 leden hebben neen geantwoord;
5 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het amendement niet aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over artikel 11.

Stemming nr. 8

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
62 leden hebben ja geantwoord;
25 leden hebben neen geantwoord;
21 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement artikel 11 aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over amendement nr. 74, van Chris Steenwegen, Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneeckhout, Meyrem Almaci, Staf Aerts en Elisabeth Meuleman, op artikel 19.

Stemming nr. 9

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
21 leden hebben ja geantwoord;
82 leden hebben neen geantwoord;
5 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het amendement niet aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over artikel 19.

Stemming nr. 10

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
62 leden hebben ja geantwoord;
25 leden hebben neen geantwoord;
21 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement artikel 19 aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over amendement nr. 75, van Chris Steenwegen, Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneeckhout, Meyrem Almaci, Staf Aerts en Elisabeth Meuleman, op artikel 24.

Stemming nr. 11

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
21 leden hebben ja geantwoord;
82 leden hebben neen geantwoord;
5 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het amendement niet aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over artikel 24.

Stemming nr. 12

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
62 leden hebben ja geantwoord;
25 leden hebben neen geantwoord;
21 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement artikel 24 aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over amendement nr. 76, van Chris Steenwegen, Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneeckhout, Meyrem Almaci, Staf Aerts en Elisabeth Meuleman, op artikel 32.

Stemming nr. 13

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
21 leden hebben ja geantwoord;
82 leden hebben neen geantwoord;
5 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het amendement niet aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over artikel 32.

Stemming nr. 14

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
62 leden hebben ja geantwoord;
25 leden hebben neen geantwoord;
21 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement artikel 32 aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over amendement nr. 78, van Bart Dochy, Cathy Coudyser, Steven Coenegrachts, Sofie Joosen, Joke Schauvliege en Arnout Coel, op artikel 34.

Stemming nr. 15

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
84 leden hebben ja geantwoord;
4 leden hebben neen geantwoord;
20 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het amendement aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het aldus geamendeerde artikel 34.

Stemming nr. 16

Ziehier het resultaat:

105 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
60 leden hebben ja geantwoord;
24 leden hebben neen geantwoord;
21 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement artikel 34 aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over amendement nr. 79, van Bart Dochy, Cathy Coudyser, Steven Coenegrachts, Sofie Joosen, Joke Schauvliege en Arnout Coel, tot vervanging van artikel 60.

Stemming nr. 17

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
62 leden hebben ja geantwoord;
25 leden hebben neen geantwoord;
21 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het amendement aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over amendement nr. 77, van Chris Steenwegen, Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneeckhout, Meyrem Almaci, Staf Aerts en Elisabeth Meuleman, tot vervanging van hoofdstuk 13, dat bestaat uit artikel 69.

Stemming nr. 18

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
22 leden hebben ja geantwoord;
82 leden hebben neen geantwoord;
4 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het amendement niet aan.

Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over artikel 69.

Stemming nr. 19

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
62 leden hebben ja geantwoord;
25 leden hebben neen geantwoord;
21 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement artikel 69 aan.

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van decreet.

Stemming nr. 20

Ziehier het resultaat:

108 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
62 leden hebben ja geantwoord;
25 leden hebben neen geantwoord;
21 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van decreet aan. Het zal aan de Vlaamse Regering ter bekrachtiging worden overgezonden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Allessia Claes, Orry Van de Wauwer, Emmily Talpe, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Sofie Joosen over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de vluchtelingenstroom uit Nagorno-Karabach en de vrees voor een etnische zuivering in de regio – 1832 (2023-2024) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie van Allessia Claes, Orry Van de Wauwer, Emmily Talpe, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Sofie Joosen over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de vluchtelingenstroom uit Nagorno-Karabach en de vrees voor een etnische zuivering in de regio.

Stemming nr. 21

Ziehier het resultaat:

114 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
114 leden hebben ja geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie aan. De resolutie zal aan de Vlaamse Regering, de Europese Commissie en de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid worden overgezonden.

MOTIE van Chris Janssens, Stefaan Sintobin, Leo Pieters en Frieda Verougstraete-Deschacht tot besluit van het op 4 oktober 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over het advies van de Raad van State over het voorstel van Stikstofdecreet en de mogelijke gevolgen hiervan voor Vlaanderen – 1833 (2023-2024) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de motie van Chris Janssens, Stefaan Sintobin, Leo Pieters en Frieda Verougstraete-Deschacht tot besluit van het op 4 oktober 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over het advies van de Raad van State over het voorstel van Stikstofdecreet en de mogelijke gevolgen hiervan voor Vlaanderen.

Stemming nr. 22

Ziehier het resultaat:

114 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
20 leden hebben ja geantwoord;
94 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement de motie niet aan.

VOORSTEL van Els Ampe tot wijziging van de Deontologische Code van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers inzake dienstverlening aan de bevolking – 1830 (2023-2024) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van Els Ampe tot wijziging van de Deontologische Code van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers inzake dienstverlening aan de bevolking.

Stemming nr. 23

Ziehier het resultaat:

114 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
1 lid heeft ja geantwoord;
113 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel niet aan.

ROUWHULDES voor de heer Johnny Goos, gewezen lid van het Vlaams Parlement, mevrouw Monica Van Kerrebroeck, gewezen lid van het Vlaams Parlement, mevrouw Georgette De Kegel, gewezen lid van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap, en de heer Ward Demuyt, gewezen lid van de Vlaamse Raad

De voorzitter: Dames en heren, op 8 juli 2023 overleed de heer Johnny Goos, die van 1995 tot 1999 zetelde in het Vlaams Parlement. Hij behoorde tot de SP-fractie.

Mevrouw Goeman heeft het woord voor een rouwhulde.

Hannelore Goeman (Vooruit): Johnny was een man van het volk. Toen hij Vlaams Parlements lid werd, had hij een carrière achter de rug als bediende bij de Bond Moyson. Door zijn werk bij het ziekenfonds kwam hij heel veel heel verschillende mensen tegen. Die menselijke verbondenheid trok hij door in heel zijn politieke carrière, als gemeente- en provincieraadslid en later als Vlaams Parlements lid en burgemeester van Wervik.

Johnny was een gedreven man die zich altijd heeft ingezet voor de zwakkeren in de samenleving. Hij ijverde ook jarenlang voor de doorbraak van de grote Leiewerken en de installatie van een nieuwe brug over die rivier. Door zijn vastberadenheid werd die ook werkelijkheid, zij het na zijn burgemeesterschap. In het Vlaams Parlement was Johnny onder andere lid van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en van de Commissie voor Mediabeleid. Hij was mede-indiener van verschillende initiatieven rond de omroepsector.

Mensen die hem wat beter kenden, weten dat Johnny ook een begenadigd zanger was. Met zijn prachtige tenorstem was hij een graag geziene artiest bij optredens in zijn streek en 'de skreve'. We zullen hem herinneren als een warme, sociaal bewogen man die met iedereen een gesprek kon voeren.

Namens de Vooruitfractie, en ik neem aan namens het hele Vlaamse Parlement, bieden wij ons medeleven aan aan zijn familie en vrienden. Bedankt voor alles, Johnny.

De voorzitter: Dank u wel, collega Goeman.

Dames en heren, op 20 augustus 2023 overleed mevrouw Monica Van Kerrebroeck, die van 2004 tot 2009 zetelde in dit Vlaams Parlement. Zij behoorde tot de CD&V-fractie.

De heer Van Rompuy heeft het woord voor een rouwhulde.

Peter Van Rompuy (cd&v): Op 20 augustus overleed mevrouw Monica Van Kerrebroeck op 84-jarige leeftijd. Ze was lid van het Vlaams Parlement van 2004 tot 2009. Ze werd op 22 juli 1939 in Gent geboren. Haar vader was onderwijzer, haar moeder huisvrouw. Op haar 21e trad ze in bij de Zusters van Liefde, waar ze meehielp in het rusthuis. Later ging ze in Leuven geschiedenis studeren. Monica Van Kerrebroeck werd daarna directrice van ten Doorn in Eeklo, waar ze resoluut voor vernieuwing ging. Tien jaar later werd ze directrice van Sint-Bavo in Gent, waar ze gedurende haar twintigjarige ambt het klassieke onderwijs verdedigde. Ze stond te boek als streng maar rechtvaardig. Oud-leerlingen getuigen dat ze met één blik duizenden leerlingen stil kon krijgen. Tegelijkertijd was ze zeer begaan met haar leerlingen en maakte ze er een punt van om elk schooljaar tegen kerst alle leerlingen bij naam en toenaam te kennen met hun familienaam.

Ze stapte in 2000 voor de toenmalige Christelijke Volkspartij (CVP) in de politiek en raakte meteen verkozen in de Gentse gemeenteraad. Bij de verkiezingen van

2004 werd ze verkozen als lid van het Vlaams Parlement. Tijdens dit mandaat werd ze, niet verwonderlijk, voorzitter van de commissie Onderwijs. Ze leidde die commissie met een strakke hand, net zoals ze ook haar scholen geleid had. Haar parlementaire initiatieven concentreerden zich rond het thema onderwijs en weerspiegelden ook haar groot sociaal engagement.

Mevrouw Van Kerrebroeck groeide ook uit tot een bekend gezicht in Vlaanderen, onder andere door haar televisieoptredens in 'De slimste mens' en 'Recht van antwoord'. Ze was ook gebeten door de sport. Lang heeft ze zelf basketbal gespeeld en ze was ook een fervent supporter van AA Gent.

We zullen haar herinneren als een vurige persoonlijkheid die uitkwam voor haar idealen, haar geloof, haar normen en waarden. De mens stond voor haar altijd centraal en ze kon ook altijd haar punt maken op een rationele manier.

Namens het Vlaams Parlement en de cd&v-fractie bieden we ons medeleven aan aan haar familie en vrienden.

De voorzitter: Dank u wel, collega Van Rompuy.

Dames en heren, op 31 juli 2023 overleed op 86-jarige leeftijd mevrouw Georgette De Kegel. Als volksvertegenwoordiger voor het kiesarrondissement Aalst was zij tevens lid van onze assemblee van 1974 tot 1977. Zij behoorde tot de VU-fractie.

Op 2 augustus 2023 overleed op 88-jarige leeftijd de heer Ward Demuyt. Als volksvertegenwoordiger voor het kiesarrondissement Brugge was hij tevens lid van onze assemblee van 1992 tot 1995. Hij behoorde tot de CVP-fractie.

Dames en heren, namens u allen betuig ik mijn oprechte deelneming aan de families en nabestaanden.

Mag ik u vragen ter nagedachtenis van de heer Johnny Goos, mevrouw Monica Van Kerrebroeck, mevrouw Georgette De Kegel en de heer Ward Demuyt enkele ogenblikken van stilte in acht te willen nemen?

– De Vlaamse volksvertegenwoordigers nemen enkele ogenblikken van stilte in acht.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter: Dames en heren, hiermee zijn we aan het einde gekomen van onze werkzaamheden voor vandaag.

We komen opnieuw bijeen op woensdag 11 oktober 2023 om 14 uur.

De vergadering is gesloten.

– De vergadering wordt gesloten om 20.55 uur.

BIJLAGEN

Aanwezigheden**Aanwezig**

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Filip Brusselmans, Yves Buyse, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Johan Deckmyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Filip Dewinter, Kim De Witte, Bart Dochy, Sihame El Kaouakibi, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Leo Pieters, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Katia Segers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Wilfried Vandaele, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Koen Van den Heuvel, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Maurits Vande Reyde, Anke Van dermeersch, Tine van der Vloet, Onno Vandewalle, Orry Van de Wauwer, Kris Van Dijck, Loes Vandromme, Jeremie Vaneekhout, Bart Van Hulle, Karl Vanlouwe, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Kurt Vanryckeghem, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Thijs Verbeurgt, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın.

Afwezig met kennisgeving

Wim Verheyden: ambtsverplichtingen;

Johan Danen, An Moerenhout, Suzy Wouters: gezondheidsredenen.

Individuele stemmingen Vlaamse Volksvertegenwoordigers**Stemming nr. 1:****JA-stemmen:**

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneekhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

NEEN-stemmen:

Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris

Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

ONTHOUDINGEN:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Slootmans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Lise Vandecasteele, Onno Vandewalle, Frieda Verougstraete-Deschacht

Stemming nr. 2:

JA-stemmen:

Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenbergh, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

ONTHOUDINGEN:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Slootmans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht

Stemming nr. 3:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els

Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

NEEN-stemmen:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Yves Buysse, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Leo Pieters, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Els Sterckx, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

ONTHOUDINGEN:

Jos D'Haese, Kim De Witte, Björn Rzoska, Lise Vandecasteele, Onno Vandewalle

Stemming nr. 4:

JA-stemmen:

Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

ONTHOUDINGEN:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht

Stemming nr. 5:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeugt, Maxim Veys

NEEN-stemmen:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Yves Buysse, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Leo Pieters, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Els Sterckx, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

ONTHOUDINGEN:

Jos D'Haese, Kim De Witte, Björn Rzoska, Lise Vandecasteele, Onno Vandewalle

Stemming nr. 6:

JA-stemmen:

Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Kris

Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

ONTHOUDINGEN:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht

Stemming nr. 7:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

NEEN-stemmen:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Yves Buysse, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Kerkels, Jan Laeremans, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Leo Pieters, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Els Sterckx, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

ONTHOUDINGEN:

Jos D'Haese, Kim De Witte, Björn Rzoska, Lise Vandecasteele, Onno Vandewalle

Stemming nr. 8:

JA-stemmen:

Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçin

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

ONTHOUDINGEN:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Slootmans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht

Stemming nr. 9:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

NEEN-stemmen:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Yves Buysse, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Leo Pieters, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke

Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Els Sterckx, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Hilâl Yalçin

ONTHOUDINGEN:

Jos D'Haese, Kim De Witte, Björn Rzoska, Lise Vandecasteele, Onno Vandewalle

Stemming nr. 10:

JA-stemmen:

Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Kerkels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçin

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

ONTHOUDINGEN:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht

Stemming nr. 11:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

NEEN-stemmen:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Yves Buysse, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Leo Pieters, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Els Sterckx, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

ONTHOUDINGEN:

Jos D'Haese, Kim De Witte, Björn Rzoska, Lise Vandecasteele, Onno Vandewalle

Stemming nr. 12:

JA-stemmen:

Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

ONTHOUDINGEN:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Björn

Rzoska, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht

Stemming nr. 13:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Kurt De Loo, Ann De Martelaer, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

NEEN-stemmen:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Yves Buysse, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaike De Rudder, Maarten De Veuster, Maaike De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Kerkels, Jan Laeremans, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Leo Pieters, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Els Sterckx, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Hilâl Yalçin

ONTHOUDINGEN:

Jos D'Haese, Kim De Witte, Björn Rzoska, Lise Vandecasteele, Onno Vandewalle

Stemming nr. 14:

JA-stemmen:

Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaike De Rudder, Maarten De Veuster, Maaike De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Kerkels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçin

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

ONTHOUDINGEN:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sootmans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht

Stemming nr. 15:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Sihame El Kaouakibi, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Björn Rzoska, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Kurt Vanryckeghem, Thijs Verbeurgt, Katja Verheyen, Maxim Veys, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

NEEN-stemmen:

Jos D'Haese, Kim De Witte, Lise Vandecasteele, Onno Vandewalle

ONTHOUDINGEN:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sootmans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht

Stemming nr. 16:

JA-stemmen:

Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De

Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

ONTHOUDINGEN:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht

Stemming nr. 17:

JA-stemmen:

Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

ONTHOUDINGEN:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht

Stemming nr. 18:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Kurt De Loo, Ann De Martelaer, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Björn Rzoska, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

NEEN-stemmen:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Yves Buysse, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Kerkels, Jan Laeremans, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Leo Pieters, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Els Sterckx, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

ONTHOUDINGEN:

Jos D'Haese, Kim De Witte, Lise Vandecasteele, Onno Vandewalle

Stemming nr. 19:

JA-stemmen:

Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Kerkels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe,

Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

ONTHOUDINGEN:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht

Stemming nr. 20:

JA-stemmen:

Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Sihame El Kaouakibi, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Maxim Veys

ONTHOUDINGEN:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht

Stemming nr. 21:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Yves Buysse, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Bart Dochy, Sihame El Kaouakibi, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Leo Pieters, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Onno Vandewalle, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Thijs Verbeurgt, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

Stemming nr. 22:

JA-stemmen:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Stijn Bex, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Kim De Witte, Bart Dochy, Sihame El Kaouakibi, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Björn Rzoska, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Tine van der Vloet, Kris

Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Onno Vandewalle, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Thijs Verbeurgt, Katja Verheyen, Maxim Veys, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

Stemming nr. 23:

JA-stemmen:

Els Ampe

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Yves Buysse, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Weaver, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Bart Dochy, Sihame El Kaouakibi, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Katrien Partyka, Freya Perdaens, Leo Pieters, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Onno Vandewalle, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Thijs Verbeurgt, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın